

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Lauros Matuizaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Akininkų sutarties kvalifikavimo ir priverstinio vykdymo teisme
lyginamieji aspektai**

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: lekt. dr. Laurynas Didžiulis

Vilnius
2017

TURINYS

ĮVADAS	2
1. AKCININKŲ SUTARTIES KAIP SUTARTIES LAISVĖS PRINCIPŲ IŠRAIŠKOS KVALIFIKAVIMAS	7
1.1. Akcininkų sutarties samprata ir jos funkcinė reikšmė	8
1.2. Akcininkų sutartį kvalifikuojantys sutarties elementai	15
2. AKCININKŲ SUTARTIES KVALIFIKAVIMAS PER ĮSTATYMUOSE REGLAMENTUOJAMŲ SUTARČIŲ PRIZMĘ.....	29
2.1. Akcininkų sutarties ir balsavimo sutarties tapatumas	30
2.2. Akcininkų sutarties santykis su balsavimo teisės perleidimo sutartimi.....	36
2.3. Akcininkų sutarties ir bendrovės steigimo dokumentų bei įstatų skirtumai	45
3. AKCININKŲ SUTARTIES PRIVERSTINIO VYKDYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI	51
3.1. Akcininkų sutarties priverstinio vykdymo teisme galimybės ir silpnybės.....	51
IŠVADOS	61
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	64
SANTRAUKA (lietuvių kalba)	71
SUMMARY (anglų kalba).....	72

IVADAS

Shareholders have the right and obligation to set the parameters of corporate behavior within which management pursues profit¹.

Eliot Laurence Spitzer

Juridinis asmuo kaip tam tikra asmenų veiklos forma yra vienas unikaliausių organizacinių darinių visoje teisės sistemoje. Tačiau tai nėra natūralus darinys – juridinis asmuo yra fiktyviai įstatymo suteiktais įgaliojimais, teisėmis ir pareigomis sukurta organizacinė struktūra, kuri iš esmės yra valdoma jos dalyvių ir investuotojų. Populiariausi juridiniai asmenys Lietuvoje – tai uždarnosios akcinės bendrovės ir akcinės bendrovės², kurių populiarumą patvirtina oficialūs viešai skelbiami Lietuvos statistikos departamento duomenys. Anot jų, 2017 metų pradžioje³ Lietuvoje įsteigta ir savo veiklą vykdo 66 930 uždarytųjų akcinių bendrovių ir 295 akcinės bendrovės. Pastebėtina, kad visos jos yra tiesiogiai valdomos ir kontroliuojamos bendrovės akcininkų⁴, kurie yra investavę į bendrovės veiklą ir vienareikšmiškai siekia didesnės savo investicijų grąžos ateityje, dalyvaudami bendrovės veikloje ir nustatydami atitinkamas korporatyvinio elgesio taisykles.

Kai bendrovėje yra du ir daugiau akcininkų, yra sudėtinga išlaikyti akcininkų teisių ir pareigų balansą, todėl gali kilti nemažai bendrovės valdymo bei akcininkų tarpusavio interesų konfliktų. Jie dažniausiai kyla tose bendrovėse, kurias valdo vienodo dydžio akcijų paketus turintys akcininkai (pavyzdžiui, du akcininkai, turintys po 50 procentų visų bendrovės akcijų arba keturi akcininkai, turintys po 25 procentus visų bendrovės akcijų), taip pat kai iš kelių bendrovę valdančių akcininkų, dalis jų yra akcininkai, kurie valdo žymiai didesnę akcijų paketą nei kiti bendrovės akcininkai, tačiau šis paketas nesuteikia kontroliuojamosios galios (pavyzdžiui, vienas akcininkas turi 40 procentų akcijų, kiti likę septyni mažumos akcininkai valdo po mažiau nei 10 procentų visų bendrovės akcijų). Esant tokio ar panašaus pobūdžio akcininkų struktūrai, gali būti sudėtinga arba išvis

---

¹ Verimas iš anglų kalbos: „Akcininkai turi teises ir pareigas nustatyti korporatyvinio elgesio kriterijus, kuriais valdymas teiktų pelną“.

² Šiame rašto darbe uždarnosios akcinės bendrovės ir akcinės bendrovės kartu yra vadinamos bendrovėmis. Tik išimtiniais šio rašto darbo analizės atvejais, kai yra reikalinga atskleisti uždarytųjų akcinių bendrovių ir (arba) akcinių bendrovių skirtumus konkrečiame kontekste, autorius aiškiai įvardija, kokia bendrovės forma yra analizuojama.

³ Lietuvos statistikos departamentas. *Šiuolaikinė Lietuva (1991–dabar). Veikiantys ūkio subjektai metų pradžioje* [interaktyvus oficialių duomenų portalas]. 2017 [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&has_h=8f6e7e35-5730-4eb5-ae12-4866a9aff401>.

⁴ Šiame rašto darbe bendrovės akcininkai taip pat vadinami juridinio asmens dalyviais, bendrovės dalyviais.

neįmanoma priimti akcininkų sprendimus, reikalingus konkurencingai bendrovės veiklai vykdyti. Tokia situacija gali potencialiai sumažinti bendrovės akcininkų galimybes padidinti ar apskritai gauti bet kokią savo investicijų į bendrovę grąžą, kadangi akcininkų teisė į bendrovės pelno paskirstymą yra paskutinė – ši teisė atsiranda tik tuomet, kai bendrovė turi pelno⁵, kuris gaunamas iš normalios ir konkurencingos bendrovės veiklos.

Bendrovės akcininkų tikslas maksimizuoti bendrovės pelną ir jos vertę atskleidžia akcininkų ypatingą ryšį su bendrove, todėl būtent akcininkams įstatymas suteikia balsavimo teisę, kurios pagalba akcininkai gali daryti tiek tiesioginę, tiek netiesioginę įtaką bendrovės veiklai. Balsavimo teisės svarba yra pagrindinė priežastis skatinanti akcininkus ieškoti savo balso teisių bei interesų apsaugos būdų. Vienas iš populiariausių ir įvairių jurisdikcijų praktikoje paplitusių akcininkų interesų apsaugos būdų yra akcininkų sutarties sudarymas, kurio koncepcija paprastai nereglamentuojama valstybių teisės aktuose.

Akcininkų sutarčių kaip vieno iš akcininkų interesų apsaugos būdų teisinis kvalifikavimas bei šių sutarčių priverstinio vykdymo teisme galimybės yra ypač aktuali tema bendrovių teisei bei specifiniams akcininkų santykiams, tačiau Lietuvoje šios sutartys iki šiol nėra plačiai nagrinėtos. Akcininkų sutarčių nereglamentavimas įstatyme sukuria tam tikras bendrovių teisės spragas, nes susidaro teisinė situacija, kai nėra aišku, ar akcininkų sudaroma sutartis gali būti kvalifikuojama akcininkų sutartimi *per se* ir ar ji tokiu atveju gali būti priverstai vykdoma. Teismų praktikos, susijusios su akcininkų sutartimis, nėra daug⁶, o šiuo metu suformuotos teismų pozicijos yra nevienareikšmiškos, todėl teismų praktika nepadengia akcininkų sutarčių reglamentavimo trūkumo.

Teisės doktrinoje akcininkų sutartys taip pat nėra plačiai analizuojamos. Rašto darbo autoriui yra žinoma, kad akcininkų sutartys Lietuvoje nagrinėtos dr. Pauliaus Miliausko disertacijoje ir publikuotuose straipsniuose, tačiau išimtinis dėmesys juose skiriamas akcininkų sutarčių kvalifikavimui Lietuvos, Jungtinės Karalystės ir Belgijos listinguojamose bendrovėse. Dr. Lina Mikalonienė yra nagrinėjusi išimtinai akcininkų sutarčių ir jungtinės veiklos sutarčių santykį tarpusavio lyginamuoju aspektu. Šie moksliniai darbai yra nekvestionuojamas indelis į Lietuvos teisės doktriną akcininkų sutarčių kontekste, tačiau nė vienas iš paminėtų doktrininų teisės šaltinių neatskleidžia bendrųjų akcininkų sutartis kvalifikuojančių požymių, šių sutarčių koncepcijos bei kitų probleminių aspektų priverstinai vykdant akcininkų sutartis teisme.

---

⁵ MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014, p. 112.

⁶ Bylų, susijusių su akcininkų sutartimis, skaičius Lietuvos teismuose bus aptariamasis šio rašto darbo 3 dalies 3.1 skyriuje.

Užsienio valstybių teisės doktrina taip pat nėra visuotinai išplėtotą akcininkų sutarčių klausimais. Išsamiausi autoriui žinomi užsienio teisės mokslininkų darbai, susiję su akcininkų sutartimis ir kartu analizuojami šiame rašto darbe yra Ronald Charles Wolf knyga, paremta įvairių užsienio valstybių teisės aktais ir praktika bei orientuota į praktinį akcininkų sutarčių pritaikymą, taip pat Katherine Reece Thomas ir Chris Ryan knyga, orientuota į Jungtinės Karalystės akcininkų sutarčių analizę. Šie literatūros šaltiniai išimtinai analizuoja akcininkų sutarčių sudarymą, jų vykdymą, negaliojimą, pažeidimą ir to pasekmes užsienio valstybėse, todėl yra vertingi literatūros šaltiniai autoriaus rašto darbe atliekamai akcininkų sutarčių analizei.

Žvelgiant į užsienio valstybių teisės aktus yra sudėtinga susidaryti sistemingą akcininkų sutarčių kvalifikavimo ir priverstinio vykdymo paveikslą. Vienose valstybėse akcininkų sutarties institutas yra aptariamasis įstatymuose, kitose tiesiog apibrėžiama akcininkų sutarties sąvoka arba šis institutas apskritai nereglamentuojamas. Rašto darbe autorius pasirenka nagrinėti kai kurias jurisdikcijas, siekdamas visapusiškai atskleisti Lietuvoje nusistovėjusio akcininkų sutarčių kvalifikavimo problemas bei nurodyti priverstinio šio instituto vykdymo galimybes. Analizuodamas Lietuvos teisinę pažangą susijusią su akcininkų sutartimis, autorius pasirinko ją lyginti su Jungtinės Karalystės, Jungtinių Amerikos Valstijų bei Kanados jurisdikcijomis, nes šios valstybės yra pagrindinės bendrosios teisės tradicijos atstovės, iš kurių reguliavimo bei teismų praktikos Lietuva gali pasisemti gerųjų iniciatyvų akcininkų sutarčių instituto tobulinimui. Šių valstybių doktrina, teismų praktika ir teisės aktais autorius remiasi iš esmės visame rašto darbe, atlikdamas lyginamąjį tyrimą. Taip pat autorius Lietuvos jurisdikciją lygina su didžiosiomis kontinentinėmis valstybėmis – Prancūzija, Italija, Rusija, Brazilija, Olandija bei Danija, ieškodamas panašumų ir skirtumų tarp tos pačios teisės tradicijos valstybių. Su Prancūzija ir Italija daugiausiai lyginama analizuojant akcininkų sutarties sampratą ir kvalifikavimą (1 rašto darbo dalis), taip pat atskleidžiant akcininkų sutarčių sąsają su kitomis įstatyme reglamentuotomis sutartimis (2 rašto darbo dalis). Likusios nagrinėjamos valstybės papildo rašto darbą reikšmingomis įžvalgomis viso rašto darbo kontekste.

Rašto darbas pasižymi aktualumu bendrovių teisės doktrinai, praktiniam akcininkų sutarčių panaudojimui bei specifiniam akcininkų santykių reglamentavimui, o temos originalumas ir neišsami Lietuvos teisės doktrina akcininkų sutarčių klausimu leidžia išskirti šį darbą iš kitų teisės mokslininkų darbų. Dėl šios priežasties, rašto darbo autorius ketina pasiekti vieną, tačiau daugialypį **tikslą** – remiantis kitų valstybių gerąja praktika, mokslininkų darbais bei teisės aktų šaltiniais, atskleisti akcininkų sutarties sampratą,

išanalizuoti akcininkų sutarčių būtinuosius kvalifikuojamuosius požymius, atriboti akcininkų sutartis nuo kitų panašių civilinio pobūdžio sutarčių bei teismų praktikos ir doktrinos pavyzdžiais atskleisti akcininkų sutarčių priverstinio vykdymo teisme problemas. Šiam tikslui pasiekti rašto darbo autorius yra iškėlęs žemiau išvardintus **uždavinius**:

- 1) Išsiaiškinti akcininkų sutarties vietą civilinės teisės sistemoje ir jos sutartinę kilmę bei sampratą;
- 2) Išsiaiškinti, ar akcininkų sutartis turi savarankiškus kvalifikuojančiuosius požymius, kuriais vadovaujantis akcininkų sutartis būtų laikoma savarankišku sutarties institutu ir galėtų būti atribojama nuo kitų, panašius požymius turinčių civilinių sutarčių;
- 3) Išanalizuoti įstatyme reglamentuotą juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartį pagal akcininkų sutarčiai taikomus kvalifikuojančius požymius ir išsiaiškinti, ar balsavimo teisės sutartis yra įstatyme reglamentuota akcininkų sutartis;
- 4) Atsižvelgiant į akcininkų sutartį kvalifikuojančius požymius, pateikti balsavimo teisės perleidimo sutarties analizę ir išsiaiškinti, ar ši sutartis gali būti kvalifikuojama akcininkų sutartimi;
- 5) Atskleisti steigimo dokumentų bei akcininkų sutarties santykį, remiantis akcininkų sutartį kvalifikuojančiais požymiais ir atskleisti, ar steigimo dokumentai *expresiss verbis* yra laikomi akcininkų sutartimi;
- 6) Remiantis akcininkų sutarties samprata, atskleisti akcininkų sutarties priverstinio vykdymo teisme problemas ir vykdymo galimybes.

Rašto darbo **tyrimo objektas** išimtinai susijęs su akcininkų sutarčių kaip paskiro instituto civilinės teisės sistemoje aiškinimu, jo sampratos apibrėžimu, kvalifikacija bei vykdymu, lyginant Lietuvos teisės praktiką su kitomis jurisdikcijomis. Pirmojoje rašto darbo dalyje didžiausias dėmesys skiriamas akcininkų sutarties kilmės iš sutarties laisvės principo analizei bei akcininkų sutarčių pagrindinių funkcijų aiškinimui. Taip pat analizuojami akcininkų sutartis kvalifikuojantys požymiai, kurie suponuoja akcininkų sutarties nepriklausomumą nuo kitų sutarčių. Antroje rašto darbo dalyje daug dėmesio skiriama akcininkų sutartis kvalifikuojančių požymių pritaikymui kitoms, savo požymiais labiausiai į akcininkų sutartis panašioms sutartims, kurios, priešingai nei akcininkų sutartis, yra reglamentuojamos įstatyme. Tai juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis, balsavimo teisės perleidimo sutartis bei bendrovės steigiamieji dokumentai. Atkreiptinas dėmesys, kad šios sutartys yra analizuojamos tik tais aspektais, kurių užtenka išsiaiškinti, ar išvardintos sutartys gali būti vadinamos akcininkų sutartimis. Trečiojoje rašto darbo

dalyje autorius vertina akcininkų sutarčių priverstinio vykdymo teisme galimybes, analizuodamas aktualią, tačiau kritikuotiną teismų praktiką Lietuvoje ir užsienyje. Daugiausia dėmesio skiriama akcininkų sutarties priversiniam vykdymui natūra pagal materialinės teisės normas. Tuo tarpu, visiškai neskiriama dėmesio priverstinio vykdymo ypatumams civilinio proceso teisės aspektu.

Siekdamas atskleisti rašto darbo tikslą ir iškeltus uždavinius, rašto darbo autorius vadovaujasi toliau išvardintais teisinio tyrimo **metodais**:

- 1) *Lyginamasis metodas*. Šis metodas pasitelkiamas visame rašto darbe, siekiant palyginti akcininkų sutarčių reguliavimą bei sampratą Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse. Lyginamuoju metodu analizuojama akcininkų sutarties samprata, kvalifikuojantys požymiai, priverstinio vykdymo galimybės, atskleidžiamos akcininkų sutarties instituto stiprybės, galimybės bei silpnybės.
- 2) *Analizės metodas*. Šis metodas naudojamas aiškinantis akcininkų sutarties sampratos sąsają su sutarties laisvės principu, siekiant atskleisti akcininkų sutarties kaip savarankiško instituto kvalifikuojančius požymius ir taikant akcininkų sutarties kvalifikuojančius požymius panašaus pobūdžio sutartims.
- 3) *Teleologinis metodas*. Šis metodas naudojamas aiškinantis teisės normų prasmę ir įstatymo leidėjo bei teismų valią. Teleologiniu metodu atskleidžiamos tiek istorinės Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) redakcijos, tiek įstatymų pakeitimai bei aktualios įstatymų redakcijos, taip pat teisėjų valia priimant sprendimus dėl priverstinio akcininkų sutarties vykdymo.
- 4) *Istorinis metodas*. Šis metodas pasitelkiamas atskleisti akcininkų sutarties reguliavimą Lietuvos įstatymuose istoriniu aspektu, aptariant anksčiau galiojusią ABĮ redakciją, tiesiogiai reglamentavusią akcininkų sutartis.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstyta, autorius mano, kad rašto darbas pasižymi **originalumu** ir išskirtine koncepcija, nes jame aptariamas bendro pobūdžio akcininkų sutarčių kvalifikavimas ir šių sutarčių vieta civilinės teisės sistemoje. Kvalifikuojančių požymių pagalba akcininkų sutartys lyginamos su kitomis įstatyme reglamentuojamomis, tačiau savo požymiais į akcininkų sutartis panašiomis sutartimis. Rašto darbe taip pat analizuojamos akcininkų sutarties priverstinio vykdymo teisme problemos. Be kita ko, visas rašto darbas grindžiamas užsienio valstybių jurisdikcijų mokslininkų darbais, teismų praktika ir teisės aktais. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje tokio pobūdžio rašto darbų nėra buvę, šis autoriaus rašto darbas išsiskiria savo originalumu ir reikšmingumu akcininkų sutarčių doktriniam aiškinimui, jų kvalifikavimui ir priversiniam vykdymui teisme.

1. AKCININKŲ SUTARTIES KAIP SUTARTIES LAISVĖS PRINCIPŲ IŠRAIŠKOS KVALIFIKAVIMAS

Tiesioginio ir nuoseklaus akcininkų sutarčių reglamentavimo Lietuvos teisėje, taip pat kaip ir daugumoje kitų Europos valstybių, stokojama. Galima svarstyti, jog įstatymų leidėjas nėra pajėgus tinkamai sureguliuoti visus santykius, galinčius atsirasti tarp bendrovės akcininkų, todėl apsiriboja akcininkų teisėmis, pareigomis, kompetencija, akcininkų susirinkimo tvarkos reguliavimu, balsavimu susirinkime ir kitais akcininkų interesų apsaugos elementais, kurių negali pažeisti nė viena sutartis. Kitą vertus, įtvirtinus labai detalų bendrovės akcininkų santykių reglamentavimą, jis gali būti žalingas bendrovės verslo plėtrai, perspektyvoms ir laisvės principo įgyvendinimui. Dėl šios priežasties manytina, jog įstatymų leidėjas turėtų apsiriboti bendrovės dalyvių tarpusavio santykių įvardijimu jų ribų bei tam tikrų principų apibrėžimu, kad akcininkai įstatymo ribose galėtų susikurti jų verslui priimtinas taisykles, sudaryti tokias tarpusavio akcininkų sutartis, kurios nepažeistų įstatymo, būtų suderintos su bendrovės steigimo dokumentais bei nubrėžtų verslui dideles perspektyvas.

Akcininkai, siekiantys sukurti savo verslą atitinkantį tarpusavio santykių modelį ir apsaugoti savo interesus, dažnai šiam tikslui pasirenka sudaryti akcininkų sutartis. Pagrindinis ir dažniausiai jose aptariamas institutas – tai balsavimo teisė, kuri yra laikoma pagrindine korporatyvinio valdymo teisė. Naudodamiesi balsavimo teise, bendrovės akcininkai turi įstatymo suteiktus įgaliojimus atšaukti ir paskirti bendrovės valdymo organų narius ir vykdyti netiesioginę bendrovės valdymo kontrolę. Atkreiptinas dėmesys, kad itin reikšmingiems akcininkų sprendimams priimti yra reikalingas didžiosios akcininkų daugumos pritarimas – tai reiškia, jog mažumos akcininkų nuomonė dažnai gali būti neišgirstama. Atsižvelgiant į tai, akcininkų sutartys yra tinkamiausias būdas sureguliuoti akcininkų santykius *ex ante*, kad vėliau nekiltų akcininkų interesų konfliktai.

Vis dėlto, yra sudėtinga sudaryti tokią akcininkų sutartį, kuri padėtų prevenciškai išvengti akcininkų konfliktų ir nustatyti tokias verslo valdymo taisykles, kurios didintų akcininkų investicijų grąžą. Taip yra todėl, kad akcininkų sutartys nėra eksplicitiškai reglamentuotos Lietuvos teisės aktuose, todėl nėra aiškių normų, kuriomis vadovaujantis galėtų būti rengiamos nekvestionuojamos akcininkų sutartys. Šiuo metu praktikoje akcininkų sutartys yra vertinamos pagal bendrąsias sutarčių nuostatas ir sutarčių teisės principus, todėl jų kvalifikavimas, visų pirma, atskleidžiamas sutarties laisvės principo aspektu.

Šioje rašto darbo dalyje akcininkų sutartys nagrinėjamos bendrųjų sutarties sudarymo principų ribose ne tik Lietuvoje, bet ir lyginamuoju aspektu kitose jurisdikcijose, kuriose akcininkų sutartys taip pat nėra tiesiogiai reglamentuojamos teisės aktuose arba reglamentuojamos labai aptakiai. Daugiausia dėmesio skiriama Jungtinių Amerikos Valstijų, Prancūzijos ir Italijos jurisdikcijoms, kurių pagalba atskleidžiama akcininkų sutarties samprata bei šią sutartį kvalifikuojantys požymiai.

1.1. Akcininkų sutarties samprata ir jos funkcinė reikšmė

Teisės doktrinoje sutartis plačiausiu požiūriu suprantama kaip dvišalis arba daugiašalis sandoris, pagal kurį atsiranda šalių tarpusavio prievoliniai teisiniai santykiai bei teisės ir pareigos. Dėl šios priežasties, sutartis reiškia laisvą dviejų ar daugiau asmenų valios suderinimą, kurio tikslas yra sukurti tarpusavio teises ir pareigas⁷. Lietuvos Respublikos teisės aktai, nustatantys privataus pobūdžio asmenų civilinių teisinių santykių taisykles, kartu reglamentuoja įvairias sutarčių rūšis. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) šeštosios knygos antroje dalyje Sutarčių teisė⁸ yra ypač detalai reglamentuojamos pirkimo-pardavimo, nuomos, rangos, jungtinės veiklos, draudimo ir kitos sutarčių rūšys, tačiau nėra nei vienos sutarties rūšies, kuri išimtinai reglamentuotų specifinius akcininkų tarpusavio santykius, bendrovės bei akcininkų ar akcininkų ir kitų trečiųjų asmenų sutartinius teisinius santykius. Kituose specialiuose įstatymuose, kuriuose išimtinai reguliuojami akcininkų, bendrovės ir trečiųjų asmenų santykiai, pavyzdžiui, ABI⁹, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatyme (toliau – VPI)¹⁰, taip pat nėra tiesiogiai nurodoma ar detalizuojama, kas yra akcininkų sutartis, kokie jos požymiai, nepateikiama akcininkų sutarties sąvoka, jos sudarymo tikslas, forma, terminas, objektas, šalys ar gynybos būdai pažeidus šios sutarties nuostatas. Dėl šios priežasties, hipotetiškai manytina, kad akcininkų sutarties šalių teisiniai santykiai yra grindžiami tik sutarčių laisvės principo samprata, todėl šiame skyriuje akcininkų sutarties samprata aiškinama sutarčių laisvės principo kontekste.

Iš tiesų, analizuojant akcininkų sutarties koncepciją, visų pirma, reikia išsiaiškinti akcininkų sutarties prigimtį bei sutarčių laisvės principo reikšmę šiai sutarčiai. Sutarčių laisvės koncepcija Lietuvos jurisdikcijoje remiasi tiek konstituciniu, tiek įstatyminiu pagrindu. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnyje nustatyta, kad „Lietuvos ūkis

⁷ MIKELĖNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, p. 191-192.

⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

⁹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914.

¹⁰ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 17-626.

grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva“¹¹. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarime sutarties sudarymo laisvė apibrėžta kaip sukonkretinta išraiška tokių Konstitucijoje įtvirtintų vertybių kaip asmens laisvė (21 straipsnis), nuosavybės neliečiamumas (23 straipsnis), asmens ūkinės veiklos laisvė (46 straipsnis)¹² ir būtent dėl šios Konstitucinio teismo išvados sutarties laisvės principas gali būti vertinamas kaip konstitucinio lygmens garantija sutarties šalims. Tuo tarpu, įstatyminiu pagrindu Lietuvoje sutarčių laisvės principas tiesiogiai įtvirtintas CK 6.156 straipsnyje ir įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d. kartu su naujuoju CK.

Teisiniu požiūriu, sutarčių laisvės principas yra vienas pagrindinių sutarčių teisės principų, suteikiantis laisvę sudaryti arba atsisakyti sudaryti sutartį bei laisvai nustatyti sutarties turinį ir jos sudarymo sąlygas ar netgi apsispręsti dėl tokios sutarties sudarymo, kurios tiesiogiai nenumato įstatymas¹³. Pastebėtina, kad sudaroma sutartis negali prieštarauti galiojančioms įstatymo normoms ir moralės principams, nes kitu atveju ji bus laikoma niekine ir negaliojančia nuo jos sudarymo momento¹⁴. Atsižvelgiant į sutarčių laisvės principo esmę ir tai, kad akcininkų sutarties koncepcija Lietuvos teisės aktuose nėra tiesiogiai reguliuojama ar bent jau apibrėžiama įstatyme, rašto darbo autorius laikosi nuomonės, kad akcininkai yra laisvi akcininkų sutartyje susitarti dėl įvairių aspektų, pavyzdžiui, teisių ir pareigų valdant bendrovę, akcininkų interesų apsaugos klausimų ar kitų tarpusavio santykių, kurių nereguliuoja įstatymas ar bendrovės steigimo dokumentai.

Stokojant akcininkų sutarties sampratos apibrėžimo teisės aktuose, akcininkų sutarties sudarymo etape svarbu suprasti, koks elgesio modelis yra optimaliausias konkrečiuose bendrovės akcininkų santykiuose¹⁵ ir kaip jis turėtų būti tinkamai reglamentuojamas sutartyje, kad ši būtų vykdytina ir padėtų siekti numatytų tikslų. Nors bendruoju požiūriu akcininkų teisės ir pareigos iš esmės reguliuojamos bendrovės steigimo dokumentuose bei įstatuose, tačiau šie dokumentai, priešingai nei akcininkų sutartis, Lietuvoje privalo būti viešai paskelbiami. Papildomai, šie dokumentai yra be išimties privalomi visiems bendrovės akcininkams, o tai reiškia, kad bendrovės steigiamuosiuose dokumentuose nėra būdinga ar kartais net neįmanoma aptarti

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014, 46 straipsnis.

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos butų privatizavimo įstatymo 5 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai*, Nr. 2/96.

¹³ MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 34.

¹⁴ MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014, p. 159.

¹⁵ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 74.

asmeniškai akcininkus įpareigojančių nuostatų. Tuo tarpu, akcininkų sutartys, kurios Lietuvoje nėra registruojamos ir savaime neįpareigoja visų bendrovės akcininkų, suponuoja, kad akcininkų sutartys yra tinkamas teisinis instrumentas konfidencialiems akcininkų tarpusavio santykiams aptarti, taip pat susitarti dėl bendrovės valdymo bei kitų klausimų, kurie neprieštarauja įstatymams¹⁶.

Atsižvelgiant į sutarties laisvės principo reikšmę akcininkų sutartims, jų funkcionalumas gali pasireikšti labai įvairiai. Autoriaus nuomone, akcininkų sutartis funkcinė prasme galima būtų skirstyti į kelias grupes: 1) balsavimo susitarimus, kuriais siekiama sutelkti ir sukonzcentruoti balsavimo teises tam tikrais klausimais, sutelkti specifines žinias, kurias turi tik kai kurie akcininkai, sukurti tam tikras balsavimo procedūras, kuriomis būtų išlaikoma bendrovės valdymo struktūra, *a priori* išsprendžiamos aklavietės situacijos (angl. *deadlock situation*) ar nustatoma bendrovės pelno paskirstymo tvarka; 2) smulkiųjų akcininkų apsaugos susitarimus, kuriais smulkiesiems akcininkams suteikiama teisė vetuoti tam tikrus visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus ar paskirti dalį bendrovės valdymo organų narių¹⁷, gauti tam tikrą informaciją apie bendrovės veiklą¹⁸; 3) bendrovės akcininkų pasikeitimą reguliuojančius susitarimus, kuriais nustatomos specifinės pirmumo teisės įsigyti bendrovės akcijas taisyklės, taip pat nustatomas pasitraukimas iš bendrovės esant aklavietės situacijai, akcijų paveldėjimo taisyklės, akcininkų sutarties galiojimas naujam bendrovės akcininkui ir taisyklės, susijusios su akcininko pasitraukimu iš bendrovės bei kitų akcininkų teise parduoti akcijas kartu su pasitraukiančiuoju akcininku (angl. *tag along*) arba smulkiųjų akcininkų teisę reikalauti išpirkti akcijas, kai kontroliuojantis bendrovės akcininkas turi itin didelę bendrovės akcijų dalį (angl. *drag along*). Pastebėtina, kad tai nėra galutinis sąrašas nuostatų, kurios funkcinė prasme gali būti aptariamoms akcininkų sutartyje, tačiau autoriaus nuomone, tai yra pagrindinės nuostatos, kurios dažniausiai aptariamoms akcininkų sutartyse. Manytina, jog populiariausia akcininkų sutarties funkcija – balsavimo bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime reglamentavimas, todėl balsavimo nuostatas apimančios sutartys visų pirma turėtų būti kvalifikuojamos akcininkų sutartimis, jeigu jos atitinka kitus būtinuosius akcininkų sutarties požymius, kurie aptariami 1.2 skyriuje.

---

¹⁶ Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyrius. 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas civilinėje byloje G. L. v. D. K., Nr. 2-1494-221/2012, kat. 22.9.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje R. Ž. v. uždaroji akcinė bendrovė „Aclean LT“, Ž. K., T. K., D. M., Nr. 3K-3-452-248/2015, kat. 50.11.2.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje G. L. v. D. K., UAB „Timber group“, Nr. 3K-3-594/2013, kat. 27.3.2.1.

Teisės doktrinoje egzistuoja ir kitoks akcininkų sutarčių grupavimas funkcinio aspektu. Pavyzdžiui, Prancūzijos teisės mokslininkas François Belot¹⁹ nurodo, kad akcininkų sutartis galima skirstyti pagal jose aptariamas tokio pobūdžio nuostatas: 1) finansines nuostatas, kurios yra susijusios su akcijų pirkimu, pardavimu, pirmenybės teisės pirkti bendrovės akcijas įgyvendinimu; 2) bendrovės valdymo nuostatas, kurios yra susijusios su kontrolės ir galių paskirstymu bendrovėje; 3) kitas nuostatas, kurios užtikrina, kad akcininkų sutartis bus tinkamai įgyvendinama. Rašto darbo autorius mano, kad toks grupavimas Lietuvoje būtų pernelyg abstraktus ir nepadėtų tinkamam akcininkų sutarties sampratos supratimui, todėl autorius labiau palaiko tikslesnį akcininkų sutarčių grupavimą funkcinė prasme, kuris iš esmės paaiškina nereglamentuojamo, tačiau iš esmės savarankiško akcininkų sutarčių instituto sampratą bei jo sąsają su sutarčių laisvės principu, iš kurio kildinama akcininkų sutartis.

Paminėtina, jog ne tik Lietuvos reguliavimas, bet ir Europos Sąjungos teisės aktai nereglamentuoja akcininkų sutarčių. Pavyzdžiui, Europos modelinis bendrovių aktas (angl. *European Model Company Act*) nenustato jokių taisyklių, susijusių su akcininkų sutarčių instituto įgyvendinimu, tačiau pačių sutarčių sudarymo nedraudžia²⁰. Pastebėtina, kad kitų valstybių jurisdikcijose akcininkų sutarties institutas taip pat dažniausiai įstatymuose neaptariamas²¹, todėl sistemiškai šio instituto sutartinė prigimtis kaip ir Lietuvoje yra kildinama iš bendrųjų sutarčių teisės principų. Teiginį, kad bendriausia prasme akcininkų sutartys yra kildinamos iš sutarties laisvės principo palaiko ir Europos bendrovių valdymo institutas (angl. *European Corporate Governance Institute*), kuris kartu su kitomis Europos Sąjungos institucijomis atliko akcijų ir jų suteikiamų balsų proporcingumo, sugriežtintos kontrolės mechanizmų bendrovėje, įskaitant akcininkų sutarčių, tyrimą 16 Europos valstybių²². Vienoje iš tyrime dalyvavusių Europos Sąjungos valstybių – Prancūzijoje – akcininkų sutartys yra labai dažnas reiškinys. Tyrimo

---

¹⁹ BELOT, F. Shareholder Agreements and Firm Value: Evidence from French Listed Firms [interaktyvus]. 2008, p. 6 [žiūrėta 2017 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.affi.asso.fr/uploads/Externe/48/CTR_FICHIER_343_1226349180.pdf>.

²⁰ Europos Komisijos galutinis Europos modelinio bendrovių akto projektas (Final Draft of European Model Company Act by European Commission) [interaktyvus]. 2015, p. 130 [žiūrėta 2017 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.

²¹ Ne tik Lietuvoje, bet, pavyzdžiui, ir Belgijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje akcininkų sutartys kaip paskiras sutarčių institutas nėra reglamentuojamas.

²² 2006 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos vykdyta išorinė studija dėl proporcingumo tarp nuosavybės ir kontrolės Europos Sąjungos listinguojamose bendrovėse. Panešimas dėl proporcingumo principo Europos Sąjungoje (Proportionality Between Ownership and Control in EU Listed Companies External Study Commissioned by the European Commission dated on September 2006. Report on the Proportionality Principle in the European Union) [interaktyvus]. 2006, p.24 [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf>.

duomenimis, net 15 procentų visų Prancūzijos bendrovių egzistuoja akcininkų sutartys²³. Tačiau reikėtų pastebėti, kad kaip ir Lietuvoje – taip ir Prancūzijos teisės aktuose neužsimenama apie akcininkų sutarties institutą, jo koncepciją ir šios sutarties sudarymą. Prancūzijoje bendrovių teisės santykius iš esmės reglamentuoja Prancūzijos komercinis kodeksas²⁴, kuriame plačiai aptariami bendrovių teisės principai, bendrovių steigimas, jų valdymas, akcininkų santykiai ir kiti bendrovių teisės aspektai, kuriuos Lietuvoje atitinkamai reguliuoja ABĮ. Vis dėlto, Prancūzijos komerciniame kodekse, kaip ir ABĮ, neaptinkama nei akcininkų sutarties sampratos, nei sąvokos, kas suponuoja išvadą, jog akcininkų sutartys Prancūzijoje taip pat kildinamos iš sutarties laisvės principo.

Tuo tarpu, Jungtinėse Amerikos Valstijose teisės aktai konceptualiai nereglamentuoja akcininkų sutarties instituto, tačiau tam tikrų akcininkų sutartis kvalifikuojančių kriterijų pateikiama tiek bendruose Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktuose, tiek paskirų valstijų įstatymuose. Pavyzdžiui, Amerikos advokatų asociacijos (angl. *American Bar Association*) Modeliniame verslo įmonių akte (angl. *Model Business Corporation Act*) akcininkų sutartims yra skirtas 7.32 straipsnis²⁵. Taip pat šio Modelinio verslo įmonių akto H priede (angl. *Annex H*, kurio pavadinimas anglų kalba – *Model Statutory Close Corporation Supplement*) akcininkų sutartims skirtas 20 straipsnis²⁶. Šiuose straipsniuose nurodomi tam tikri kriterijai akcininkų sutarčių sudarymui, pavyzdžiui, nustatyta, kad akcininkų sutartis turi būti rašytinės formos, sudaromos tik tarp bendrovės akcininkų, su tikslu tinkamai įgyvendinti bendrovės valdymą, paskirstyti įgaliojimus bei subalansuoti akcininkų interesus.

Pažymėtina, kad ir tam tikros valstijos yra perėmusios šio Modelinio verslo įmonių akto reguliavimą bei perkėlusios su akcininkų sutartimis susijusią normą į tiesiogiai taikomus teisės aktus. Pavyzdžiui, Pietų Karolinos kodifikuoto įstatymų rinkinio

---

²³ 2006 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos vykdyta išorinė studija dėl proporcingumo tarp nuosavybės ir kontrolės Europos Sąjungos listinguojamose bendrovėse. Panešimas dėl proporcingumo principo Europos Sąjungoje (Proportionality Between Ownership and Control in EU Listed Companies External Study Commissioned by the European Commission dated on September 2006. Report on the Proportionality Principle in the European Union) [interaktyvus]. 2006, p.24 [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf>.

²⁴ Prancūzijos komercinis kodeksas (Code de commerce) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1951/13685/version/5/file/Code_32.pdf>.

²⁵ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950, 7.32 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-bus-corp-laws-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.

²⁶ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinio verslo įmonių akto H priedas (Model Business Corporation Act Appendix H „Model Statutory Close Corporation Supplement“) [interaktyvus]. 1969, 20 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebook.nscpolteksby.ac.id/files/Ebook/Business%20Administration/The%20Law%20of%20Business%20Organization%20-%20John%20E.%20Moye/Appendix%20H%20-%20Model%20Statutory%20Close%20Corporation%20Supplement.pdf>>.

(angl. *South Carolina Code of Laws*) 33-18-200 straipsnyje²⁷ yra perkelta Modelinio verslo įmonių akto reguliavimui identiška akcininkų sutarties norma. Niujorko valstijos verslo įmonių teisės akto (angl. *N.Y. Business Corporation Law*) 620 straipsnyje²⁸ taip pat aptinkamos bendro pobūdžio akcininkų sutarčių reglamentavimo užuomazgos. Šiame teisės akte nurodoma, jog tarp akcininkų gali būti sudaromos sutartys raštu, kuriose aptariamos tam tikros balsavimo ar bendrovės valdymo taisyklės. Visgi nepaisant to, kad Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktuose yra užsimenama apie akcininkų susitarimus, rašto darbo autoriui nėra žinomas nė vienas šios valstybės teisės aktas, kuriame būtų visuotinai aptarta akcininkų sutarties sąvoka, sistemiškai detalizuota akcininkų sutarties samprata ir koncepcija bei akcininkų sutartis reglamentuota kaip paskiras sutarties institutas. Akcininkų sutarčių institutą nagrinėjęs teisės mokslininkas bei praktikas Ronald Charles Wolf pritaria teiginiui, jog Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktuose pateiktos akcininkų sutarčių reglamentavimo užuomazgos veda į tokią išvadą, kad vieningos ir aiškios akcininkų sutarties sąvokos, sampratos bei koncepcijos šioje jurisdikcijoje nėra, todėl akcininkų sutartis turėtų būti aiškinama bendrosios sutarčių teisės teorijos, o kartu ir sutarčių laisvės principo rėmuose²⁹.

Į Jungtinių Amerikos Valstijų reguliavimą panašaus pobūdžio akcininkų sutarties norma kuri laiką buvo tiesiogiai reglamentuota Lietuvos teisės aktuose, tačiau aktualios redakcijos įstatymuose šis reglamentavimas neišliko. 1998 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymą Nr. VIII-666, įsigaliojusį 1998 m. balandžio 17 d.³⁰ (toliau – ABĮ pakeitimo ir papildymo įstatymas). Šio įstatymo 8 straipsnyje buvo nurodyta papildyti ABĮ 14 straipsnį 6 dalimi, kurioje reglamentuojama, jog du ar daugiau akcininkų gali sudaryti akcininkų sutartį, kuria bendrovėje būtų tinkamai įgyvendinamos akcininkų turtinės ir neturtinės teisės³¹.

---

²⁷ Pietų Karolinos įstatymų kodeksas (*South Carolina Code of Laws*) [interaktyvus]. 1976, 33-18-200 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.scstatehouse.gov/Archives/CodeofLaws2000/t33c018.php>> .

²⁸ Niujorko verslo įmonių įstatymas (*New York Business Corporation Law*) [interaktyvus]. 1961, 620 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://codes.findlaw.com/ny/business-corporation-law/bsc-sect-620.html>> .

²⁹ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil Law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 86.

³⁰ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. VII-666. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 36-961.

³¹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 55-1046, 14 straipsnio 6 dalis: „Kad būtų įgyvendintos turtinės ir neturtinės teisės, du ar daugiau akcininkų gali sudaryti akcininkų sutartį. Šioje sutartyje turi būti nurodyta: 1) akcininkai (vardai, pavardės, juridinių asmenų pavadinimai) ir jų adresai; 2) bendrovės pavadinimas; 3) sutartį sudariusių akcininkų įsipareigojimai dėl balsavimo visais ar atskirais visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkės klausimais, dėl susirinkimo sprendimų ar neturtinių teisių įgyvendinimo; 4) atsakomybė už prisiimtų įsipareigojimų nevykdymą; 5) ginčų tarp sutartį sudariusių akcininkų sprendimo tvarka; 6) sutarties galiojimo trukmė“.

Aptariamo reguliavimo ribose akcininkų sutartis buvo suprantama kaip sutartis tarp dviejų ar daugiau akcininkų, tačiau nereglamentuojama galimybė sudaryti tokią akcininkų sutartį, kurios šalimi taip pat būtų bendrovė ar trečiasis asmuo. Pastebėtina, kad aptariamame ABĮ papildyme buvo įvardintas ir konkretus akcininkų sutarties sudarymo tikslas – akcininkų turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimas. Šiuo aspektu akcininkų sutarties sudarymo opcija buvo suprantama kaip pagalbinė priemonė įgyvendinti akcininkų teises tokiu būdu, kurio įstatymas nereglamentuoja, tačiau taip pat ir nedraudžia. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad istoriškai visose ABĮ redakcijose be išimties tiesiogiai reglamentuojamas akcininkų turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimas ir, be kita ko, šios teisės bei jų įgyvendinimo tvarka privalo būti apibrėžiama bendrovės steigimo dokumentuose, tačiau aptariamu ABĮ 14 straipsnio papildymu, numatytu ABĮ pakeitimo ir papildymo įstatyme, buvo nurodyta galimybė akcininkams reguliuoti tarpusavio santykius paskira sutartimi, kuri, atsižvelgiant į konkretaus verslo specifiką, galėjo nustatyti kitokį akcininkų teisių įgyvendinimo būdą nei tą, kurį nustato įstatymas. Visgi, aptariamas istorinis akcininkų sutarčių reglamentavimas, panašiai kaip ir Jungtinių Amerikos Valstijų reguliavimas, Lietuvoje nesuponavo pačios akcininkų sutarties sampratos, šios sutarties sąvokos ir visapusiškos instituto koncepcijos. Darytina išvada, kad net ir įstatyme numatant galimybę sudaryti akcininkų sutartį, jos samprata turėjo būti aiškinama sutarčių laisvės principo pagalba.

Tiesa, šiuo metu Lietuvos įstatymų leidybos procese galima sutikti į akcininkų sutarties sampratą panašių apraiškų. 2016 m. rugsėjo 20 d. Lietuvos Respublikos Seime buvo užregistruotas Ūkinių bendrijų įstatymo Nr. IX-1804 pakeitimo įstatymas³² (toliau – ŪBI pakeitimo įstatymas), kuriuo tiesiogiai numatoma galimybė ūkinės bendrijos veikloje vadovautis dviem sutartimis: ūkinės bendrijos veiklos sutartimi ir ūkinės bendrijos dalyvių sutartimi. ŪBI pakeitimo įstatymu siekiama užtikrinti konkurencingos informacijos, kuri šiuo metu kaupiama bendrijos veiklos sutartyje, saugesnį ir tinkamesnį kaupimą bei sisteminimą. Dėl šios priežasties, ūkinės bendrijos dalyvių sutarties samprata yra panaši į akcininkų sutarties sampratą, nes ji, taip pat kaip ir akcininkų sutartis, yra tokia juridinio asmens dalyvių sutartinė priemonė, dėl kurios sudarymo ar nesudarymo juridinio asmens dalyviai gali susitarti, vadovaudamiesi sutarties laisvės principu. Pastebėtina, kad ūkinės bendrijos dalyvių sutartis turi ir daugiau panašumų su akcininkų sutartimi: ūkinės bendrijos dalyvių sutarčiai nenumatomas notarinis tvirtinimas bei registracija viešuosiuose registruose, o tai reiškia, kad šios sutarties turinys lieka

---

³² Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo NR. IX-1804 pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, registracijos nr. XIIP-4722.

neatskleistas tretiesiems asmenims. Atsižvelgiant į tai, ūkinės bendrijos dalyvių sutartyje gali būti numatoma konfidenciali informacija, kuria ūkinės bendrijos konkuruoja tarpusavyje. Analogiškai kaip ir akcininkų sutarties sampratoje, taip ir ūkinės bendrijos dalyvių sutartyje numatoma, kad joje galima aptarti dalyvių tarpusavio teises ir pareigas, pateikti dalyvių įsipareigojimus, balsų nustatymo taisykles, pelno paskirstymą, galimybę susipažinti su ūkinės bendrijos dokumentais, atsakomybę už įsipareigojimų nevykdymą bei dalyvio pasitraukimo iš ūkinės bendrijos tvarką. Taigi, analizuojant šią įstatymo iniciatyvą panašu, kad akcininkų sutarties koncepcija gali būti įteisinta kito juridinio asmens – ūkinių bendrijų reguliavime. Žinoma, net ir Lietuvos Respublikos Seimui priėmus ŪBĮ pakeitimo įstatymą, bendrovių akcininkai neturės galimybės vadovautis šio įstatymo normoms pagal analogiją, tačiau įstatymų leidėjui tai gali būti gera paskata reglamentuoti akcininkų sutarties sampratą įstatyminiu lygiu.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu įstatymų leidybos procese nėra jokių užuominų apie akcininkų sutarties, jos sąvokos ar sampratos reglamentavimą ir kartu vertinant tai, kad užsienio valstybių praktika taip pat nepateikia išsamių šios sutarties sampratos aiškinimų, manytina, jog sudarant, kvalifikuojant ir vykdant akcininkų sutartis belieka vadovautis sutarčių laisvės principo koncepcija. Žvelgiant į akcininkų sutarčių funkcinę prasmę darytina išvada, jog šios sutartys gali būti sudaromos dėl įvairių aspektų, kurie paprastai susiję su akcininkų balsavimo teise, smulkiųjų akcininkų apsauga, pasitraukimu iš bendrovės ir kitais akcininkų tarpusavio interesų apsaugos bei konfliktų sprendimo būdais, tačiau autoriaus nuomone svarbiausia akcininkų sutarties funkcija – balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime reguliavimas sutarties laisvės principo ribose, kuris padeda išvengti ar bent jau suvaldyti konfliktines situacijas tarp bendrovės akcininkų.

1.2. Akcininkų sutartį kvalifikuojantys sutarties elementai

Nesant įstatyminio akcininkų sutarties reglamentavimo, būtent sutarties laisvės principas akcininkams suteikia galimybę *a priori* susireguliuoti tarpusavio teisinius santykius tokiu būdu, kad jie ateityje netaptų teisinio ginčo dalyku. Kita vertus, sutarties laisvės principas leidžia prevenciškai numatyti ir galimus interesų konfliktų sprendimo būdus, akcininkų teisių ir pareigų įgyvendinimą bei korporatyvinio valdymo principus, kuriais akcininkai galėtų vystyti bendrovės vykdomą verslą, maksimuotų pelną ir padidintų savo investicijos grąžą. Žinoma, nors įstatymas numato nemažai galimų akcininkų interesų apsaugos būdų, pavyzdžiui, pirmumo teisę įsigyti parduodamas

bendrovės akcijas³³, teisę reikalauti bendrovės pateikti tam tikro pobūdžio informaciją³⁴ arba teisę kreiptis į teismą su ieškiniu bei reikalauti bendrovės veikos tyrimo³⁵, tačiau iš anksto sudaryta akcininkų sutartis, turinti sutarties šalims įstatymo galią, įpareigoja akcininkus elgtis ne tik pagal įstatymo, bet ir pagal sutarties normas, kurios gali sustiprinti akcininkų interesų apsaugą, subalansuoti akcininkų tarpusavio santykius bei padėti išvengti potencialių akcininkų tarpusavio konfliktų ateityje.

Akcininkų sutarties samprata ir jos kilmė iš sutarties laisvės principo akcininkų sutartį daro *sui generis* sutartimi. Tai suponuoja, kad akcininkų sutarties kvalifikuojantys požymiai yra savaime ypatingi. Pavyzdžiui, šios sutarties tikslai pasižymi tuo, kad jie negali būti pasiekiami jokia kita įstatyme reglamentuojama sutartimi. Be kita ko, akcininkų sutarties pavadinimas nurodo, jog šios sutarties subjektai taip pat specifiniai – tai ypatingą statusą bendrovėje turintys asmenys – vienos bendrovės akcininkai. Papildomai paminėtina ir tai, kad akcininkų sutartys Lietuvoje nėra reglamentuojamos nė viename teisės akte, o tai suteikia akcininkams galimybę susitarti dėl tokių tarpusavio santykių ir bendrovės valdymo aspektų, kurie labiausiai atitinka konkrečios bendrovės vidinius santykius ir valdymo perspektyvas³⁶. Tačiau galimybė sudaryti sutartį laisvės principo ribose gali sukelti ir tam tikrų problemų, nes nėra pakankamai aišku, kokiais sutarties požymiais turėtų vadovautis akcininkai, kad galėtų sudarytą sutartį kvalifikuoti akcininkų sutartimi. Pačiu bendriausiu sutarčių teisės požiūriu, pagrindiniai sutarties elementai yra veiksnų susitariančių šalių laisva valia sudarytas susitarimas, o įstatymų numatytais atvejais – taip pat ir susitarimo forma³⁷. Tačiau tam, kad įstatyme neregamentuota akcininkų sutartis būtų kvalifikuota savarankiško instituto sutartimi, vien šalių valios sudaryti susitarimą ir konkrečios sutarties formos neužtenka. Analizuojant akcininkų sutartį būtina kvalifikuoti tiek akcininkų sutarties dalyką³⁸, tikslus, sutarties šalis, tiek formą, pobūdį ir kitus kvalifikuojančius elementus. Tad esant būtinybei suprasti akcininkų sutarties kvalifikuojančius požymius, šiame skyriuje aptariami visi būtinieji akcininkų sutarties elementai, kuriais vadovaujantis sutartis būtų ne tik vadinama, bet ir iš esmės kvalifikuojama akcininkų sutartimi.

³³ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914, 57 straipsnis.

³⁴ *Ibid.*, 18 straipsnis.

³⁵ MIKALONIENĖ, L. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*: monografija. Vilnius: VĮ Registrų Centras, 2015, p. 70.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje G. L. v. D. K., UAB „Timber group“, Nr. 3K-3-594/2013, kat. 27.3.2.1. Šioje byloje teismas nurodo, kad „pagrindinis šios [akcininkų] sutarties tikslas – organizuoti Bendrovės valdymo struktūrą, koordinuoti Bendrovės veiklos ir valdymo sprendimų priėmimą“.

³⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.159 straipsnis.

³⁸ Sutarties objektas ir dalykas šiame rašto darbe vartojami kaip sinonimai.

Vienas iš pagrindinių civilinės sutartis, įskaitant ir akcininkų sutartis, kvalifikuojančių požymių yra sutarties dalykas. CK 6.159 straipsnyje numatyta, kad pagrindinis sutarties elementas yra šalių susitarimas, kuris vienareikšmiškai turi būti sudaromas laisva sutarties šalių valia, aptariant sutarties dalyką, sutarties sudarymo bei vykdymo sąlygas. Pagrindinis akcininkų sutarties principas taip pat yra laisvas šalių susitarimas ir aiškiai išreikšta šalių valia dėl sutarties dalyko ir jo esmės, nes kitu atveju akcininkams nesusitarus dėl sutarties dalyko, akcininkų sutartis būtų laikoma tiesiog nesudaryta³⁹. Atsižvelgiant į akcininkų sutarties sampratą bei jos funkcinę reikšmę manytina, kad akcininkų sutartis – tai įrankis akcininkams sureguliuoti tarpusavio santykius tokiu būdu, kad būtų gaunama kuo didesnė akcininkų investicijų grąža ir kita papildoma nauda, kylanti iš bendrovės vykdomos veiklos perspektyvų⁴⁰. Dėl šios priežasties darytina išvada, kad akcininkų valia ir akcininkų sutarties dalykas turėtų būti išimtinai susiję su bendrove, akcijomis bei akcininkų teisėmis ir pareigomis⁴¹. Tuo atveju, jei akcininkų sudaromos sutarties dalykas nebūtų susijęs su bendrove, akcijomis ar akcininkų teisėmis bei pareigomis, panašu, jog tokios sutarties kvalifikavimas akcininkų sutartimi neturėtų būti svarstomas, nes sutartis, kurioje išimtinai neaptariamas akcininkų sutarties dalykas, savaime bus orientuota į kitus tikslus nei tuos, kurių išimtinai siekiama sudarant akcininkų sutartį.

Kadangi akcininkų sutarties reglamentavimo Lietuvoje nėra, taigi ir konkretus vieningas akcininkų sutarties dalykas taip pat nėra apibrėžtas nei teisės aktuose, nei doktrinoje. Pastebėtina, kad kitose valstybėse, kuriose akcininkų sutarčių institutas irgi nereglamentuojamas arba reglamentuojamas tik minimaliai, akcininkų sutarties dalykas apskritai nėra ribojamas⁴². Dėl šios priežasties, tiek teisės teoretikams, tiek praktikams visuomet buvo pakankamai sudėtinga nustatyti konkretų akcininkų sutarties dalyką. Pavyzdžiui, akcininkų sutartis nagrinėjęs mokslininkas Ronald Charles Wolf mano, jog standartinės nuostatos, aptinkamos didžiojoje dalyje akcininkų sutarčių, susiformavo dėl

---

³⁹ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 83.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje R. Ž. v. uždaroji akcinė bendrovė „Aclean LT“, Ž. K., T. K., D. M., Nr. 3K-3-452-248/2015, kat. 50.11.2.

⁴² Pavyzdžiui, GREEVEN, C.; AGHINA, T.; SLOTTJE, F. The Netherlands in respect of private companies with limited liability. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=B16C-D41A-C817-499D-A930-39D0C474AF52>>; ICHAY, F. France. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F7E7F4B3-A308-498E-8218-BEB66C0F6B7E>>.

to, kad laikas ir praktika parodė, kokios nuostatos turėtų būti akcininkų sutarties dalyku⁴³. Mokslininkas mano, jog akcininkų sutartyje dažniausiai aptariami tokie sutarties objektai: nuostatos dėl įstatinio kapitalo pakeitimų, valdymo organų narių paskyrimo klausimai, balsavimo taisyklės, tam tikri teisių, pareigų bei įgaliojimų apribojimai, valdymo struktūra ir taisyklės, dividendų paskirstymo politika, akcijų perleidimas ir jo apribojimas, akklavietės situacijos sprendimo būdai, pasitraukimo iš bendrovės taisyklės ir kitos nuostatos. Apibendrinamas šias nuostatas rašto darbo autorius mano, kad visos jos yra iš esmės susijusios išimtinai su bendrove, akcijomis ir akcininkų tarpusavio santykių klausimais, todėl nedvejoja, kad būtent šiuos elementus reikėtų laikyti akcininkų sutarties dalyku.

Analizuojant paskirų valstybių bendrovių teisę reglamentuojančius teisės aktus, kuriuose įtvirtintas akcininkų sutarčių institutas, taip pat suponuojama pozicija, jog akcininkų sutarties dalykas turėtų būti išimtinai susijęs su bendrove ir akcininkais. Pavyzdžiui, Danijos bendrovių akto (angl. *Danish Companies Act*) 5(6) straipsnyje⁴⁴ pažymėta, jog akcininkų sutartis yra tokia tarp akcininkų sudaryta sutartis, kurioje aptariami bendrovės nuosavybės ir valdymo klausimai. Rusijos bendrovių akte (angl. *Federal Law on Joint-Stock Companies*) taip pat pažymima, kad akcininkų sutartis turi būti sudaryta dėl akcijų suteikiamų teisių įgyvendinimo ir (arba) dėl teisės į akcijas įgyvendinimo arba šių išvardintų teisių neįgyvendinimo⁴⁵. Jungtinių Amerikos Valstijų Modeliniame verslo įmonių akte⁴⁶ nurodoma, jog akcininkų sutarčių objektą sudaro bendrovės valdymas, verslo ekonominė grąža ir jos paskirstymas, taip pat kiti santykiai tarp akcininkų, valdymo organų bei bendrovės.

Vis dėlto pastebėtina, kad kai kurie teisės mokslininkai nurodo, jog tinkamam akcininkų sutarties dalykui įvardinti yra būtinas visų aspektų, susijusių su bendrove ir jos akcininkų teisėmis bei pareigomis, kumuliatyvus aptarimas. Šie mokslininkai teigia, kad akcininkų sutarties objektu turi būti tiek santykiai tarp pačių akcininkų, tiek akcininkų

---

⁴³ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 147.

⁴⁴ Danijos viešų ir privačių ribotos atsakomybės bendrovių aktas (lov om aktie- og anpartsselskaber) [interaktyvus]. 2009, 5(6) straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://danishbusinessauthority.dk/sites/default/files/danish_companies_act.pdf>.

⁴⁵ Rusijos federalinis akcinių bendrovių įstatymas [interaktyvus]. 1995 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eng.rushydro.ru/file/main/english/investors/corp_law/FEDERAL_LAW_ON_JOINT_2002.pdf>.

⁴⁶ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950, 7.32 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-bus-corp-laws-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.

santykiai su bendrove⁴⁷. Tačiau šio rašto darbo autoriaus nuomone, toks akcininkų sutarties dalyko apibrėžimas yra pakankamai plataus pobūdžio ir dėl to apribojantis akcininkų sutarties kvalifikavimo galimybes. Atsižvelgiant tiek į akcininkų sutarčiai taikomą sutarties laisvės principą, tiek į akcininkų sutarties funkcinę reikšmę tikėtina, kad akcininkų sutartyje gali būti aptariami pavieniai klausimai, kurie susiję, pavyzdžiui, tik su akcininkų balsavimo teise, kas, visų pirma, reikštų, jog sutartis yra iš esmės susijusi tik su akcininkų teisėmis ir pareigomis, taip pat akcininkų pasitraukimo iš bendrovės arba smulkiųjų akcininkų apsaugos mechanizmų klausimai, kurie taip pat būtų tiesiogiai susiję tik su akcininkų įsipareigojimais. Tačiau atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad akcininkai sutartyje gali išimtinai susitarti ir dėl tam tikrų bendrovės valdymo klausimų, kas reikštų, kad susiklosto tiek akcininkų tarpusavio santykiai, tiek ir jų santykiai su pačia bendrove. Visgi manytina, kad to nereikėtų suabsoliutinti įvardijant akcininkų sutarties dalyką.

Doktrinoje yra nuomonių, kad akcininkų sutarties dalyku gali būti ne tik akcininkų teisės ir pareigos, bet ir kitų – trečiųjų asmenų teisės ir pareigos⁴⁸. Šiuo atveju turima omenyje, kad akcininkų sutarties dalyku gali būti ir, pavyzdžiui, bendrovės valdymo organų narių įsipareigojimai akcininkams, jeigu jie išimtinai susiję su bendrovės funkcionavimu⁴⁹. Vis dėlto, šio darbo autorius mano, kad tuomet kyla akcininkų sutarties šalių probleminis klausimas – ar valdymo organų nariai gali būti akcininkų sutarties šalimi ir jei taip, tuomet kokie dar papildomi subjektai ir koku atveju jie gali būti akcininkų sutarties šalimi. Šis klausimas analizuojamas toliau šiame rašto darbo skyriuje aptariant akcininkų sutarties subjektus kaip kvalifikuojantį šios sutarties požymį, tačiau rašto darbo autorius iš anksto daro prielaidą, jog akcininkų sutarties pavadinimas savaime suponuoja šios sutarties šalis, o valdymo organų narių įsipareigojimai turėtų būti aptariami atskirose nuostatuose ar valdymo organų narių reglamentuose, kurie įpareigotų išimtinai visus bendrovės valdymo narius ir kurių sudarymo, keitimo ir vykdymo tvarka būtų panašesnė į įstatus negu į akcininkų sutartį.

Reziumuojant akcininkų sutarties dalyką kaip šios sutarties kvalifikuojantį požymį, akivaizdu, jog jis tiek Lietuvoje, tiek ir kitose valstybėse yra išimtinai susijęs su bendrove ir jos akcininkais, bet atsižvelgiant į sutarties laisvės principo reikšmę akcininkų sutartims manytina, jog šios sutarties dalykas neturėtų būti siaurinamas būtinu tiek bendrovės, tiek ir akcininkų klausimų aptarimu akcininkų sutartyje. Nors tarp teisės mokslininkų nėra

---

⁴⁷ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition.* Londonas: LexisNexis, 2009, p. V.

⁴⁸ MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies: daktaro disertacija.* Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014, p. 182.

⁴⁹ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 83.

nusistovėjusio konkretaus akcininkų sutarties dalyko apibrėžimo, rašto darbo autorius mano, kad tai, jog akcininkų sutarties dalykas nėra tiesiogiai reglamentuojamas įstatymu, suteikia daugiau laisvės akcininkų sutarties šalims pačioms susitarti dėl jų verslo modelių labiau atitinkančio akcininkų sutarties dalyko, kai tuo tarpu tam tikros šios sutarties dalyko gairės savaime nusistovi praktikoje. Taigi, nors akcininkų sutarties dalyką apibrėžti įstatyme gali būti sudėtinga ir galbūt nereikalinga, šis požymis yra būtinas akcininkų sutarties kvalifikavimui ir kitų esminių šios sutarties požymių atskleidimui.

Kitas ypač svarbus akcininkų sutartis kvalifikuojantis požymis – tai akcininkų sutarties tikslas, o tiksliau – akcininkų sutartimi siekiami mišrūs tikslai⁵⁰, kurie iš esmės padeda atskirti akcininkų sutartis nuo kitų sutarčių rūšių. Akcininkų sutarties mišrus tikslas pasireiškia tuo, jog akcininkai sudarydami sutartis turi ne vieną, o iš karto kelis tikslus, kuriuos siekia įgyvendinti sudarydami šią sutartį. Pagrindinis akcininko tikslas, kuris labiausiai skatina jį eiti į derybas su kitais akcininkais – tai akcininko investicijų grąža ir jos maksimizavimas. Bendrąja prasme, akcininkų sutartiniai santykiai išsivysto nuo individualaus akcininko ketinimo padidinti savo investicijų grąžą, tačiau tam, kad šis pagrindinis akcininkų sutarties tikslas būtų pasiektas, akcininkų sutartis turi ir pagalbinį tikslą, kuris taip pat susijęs su akcininkų sutarties dalyku – tai bendras akcininkų tikslas bendradarbiauti, siekiant padidinti bendrovės veiklos efektyvumą ir jos valdymą, kas, be kita ko, nulemia pirminį tikslą – akcininkų investicijų grąžos padidinimą. Taigi, iš esmės akcininkų sutarties tikslų grandinė prasideda tuo, kad akcininkai siekia asmeninės naudos padidinti savo investicijų į bendrovę grąžą, o kadangi toks tikslas individualiomis jėgomis yra sunkiai įgyvendinamas, akcininkams reikalingas tarpusavio kooperavimasis, siekiant padaryti bendrovės valdymą maksimaliai efektyvesnį, kas iš esmės padidintų akcininkų asmeninę investicijų grąžą. Dėl šios priežasties manytina, jog akcininkų sutartims kartu būdingi ir bendri, ir individualūs akcininkų tikslai.

Bendrąja sutarčių teisės prasme, akcininkai, sudarydami akcininkų sutartį, siekia sukurti, pakeisti arba nutraukti tam tikras teises ir pareigas⁵¹ tarpusavio santykiuose, todėl be išvardinto pagrindinio ir pagalbinio akcininkų sutarties tikslų, ši sutartis gali turėti ir kitų papildomų tikslų, pavyzdžiui, sutelkti bendrovės valdymą kelių akcininkų rankose, išvengti potencialių interesų konfliktų tarp akcininkų ateityje, apsaugoti mažumos akcininkų interesus, išlaikyti bendrovės *status quo*, išspręsti galimas akliavietės situacijas ar sureguliuoti akcininkų kaitą bendrovėje. Tai nebaigtinis akcininkų sutarties tikslų

---

⁵⁰ MIKALONIENĖ, L. Uždarosios akcinės bendrovės akcininkų sutarties teisinė kvalifikacija. *Teisės problemos*, 2011, Nr. 1 (71), p. 19.

⁵¹ MIKELĖNAS, V.; VILEITA, A.; ir TAMINSKAS, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001, p. 157.

sąrašas, tačiau visi papildomi akcininkų sutarties tikslai yra tiesiogiai susiję su akcininkų sutarties funkcionalumu ir veda į tą patį vieningą ir pagrindinį akcininkų sutarties tikslą – akcininkų investicijų apsaugą bei gražos padidinimą. Vis dėlto, šiuos papildomus tikslus ir jų reikšmę pagrindiniam akcininkų sutarties tikslui verta aptarti atskirai.

Jeigu bendrovėje nėra nė vieno kontroliuojančio akcininko, tai akcininkų sutartis gali būti sudaroma siekiant sukcentruoti susitariančių akcininkų balsavimo teises ir sustiprinti jų įtaką bei kontrolę bendrovėje. Pavyzdžiui, Brazilijoje akcininkų sutartis sudaromos dažniausiai tada, kai pakankamai didelį akcijų paketą turintis akcininkas, kurio valdomų akcijų neužtenka įgyti kontrolę bendrovėje ir daryti lemiamą įtaką priimant sprendimus, siekia sutelkti kontroliuojantį balsų paketą savo rankose⁵². Preziumuotina, toks akcininkas turi ypatingai didelius ketinimus pasiekti susitarimą su kitais akcininkais, nes tokiu būdu šis akcininkas padidintų savo galimybę priimti jam palankius sprendimus, kurie padidintų jo investicijų gražą. Tuo tarpu, smulkieji akcininkai taip pat gali būti suinteresuoti koncentruoti savo balsavimo teises su didžiuoju akcininku tam, kad galėtų turėti bent šiek tiek įtakos priimant jiems palankius sprendimus ir taip apsaugotų savo interesus. Smulkieji akcininkai, sudarydami akcininkų sutartį su didžiuoju akcininku, sutartyje gali reikalauti užtikrinti jų interesus ir įgyti papildomų teisių, tokių, kaip valdymo organo nario paskyrimas ar sprendimų veto teisė. Taigi, didelį akcijų paketą turinčio akcininko sutartis su smulkiaisiais akcininkais leistų didžiajam akcininkui kontroliuoti bendrovę tiek, kiek jis atsižvelgtų į smulkiųjų akcininkų interesus, todėl abi akcininkų sutarties šalys tokiu atveju būtų patenkintos ir pagrindinis akcininkų sutarties tikslas priimant verslui naudingus sprendimus būtų pasiektas, nesusidarytų aklavietės situacijos ar kiti akcininkų konfliktai, kurie potencialiai stabdytų bendrovės veiklos vykdymą.

Smulkiesiems akcininkams sudarant akcininkų sutartis ypač aktuali jų interesų apsauga. Italijos civiliniame kodekse (angl. *Italian Civil Code*) yra įtvirtinta pagrindinė priežastis, dėl ko smulkiųjų akcininkų interesai privalo būti apsaugoti akcininkų sutartyje – tam, kad akcininkų tarpusavio santykiai būtų tinkamai subalansuoti⁵³ ir smulkiųjų akcininkų, sudariusių akcininkų sutartį su didžiaisiais akcininkais, interesai nebūtų pažeisti didiesiems akcininkams siekiant naudos. Smulkiųjų akcininkų apsaugos

---

⁵² GORGA, E. Corporate control and governance after a decade from ‘Novo Mercado’: changes in ownership structures and shareholder power in Brazil. Iš *Research Handbook on Shareholder Power*, Cheltenhamas, Northamptonas: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 481.

⁵³ Italijos civilinis kodeksas. Iš *Abstract of the Italian Civil Code translated in English. Italian Company Law* [interaktyvus]. 2014, 2341-bis straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.altalex.eu/sites/default/files/00181184_estratto%20Codice%20Civile%20Tradotto%20in%20inglese.pdf>.

nuostatos akcininkų sutartyje padeda išvengti didžiųjų akcininkų spaudimo priimant sprendimus ir leidžia smulkiesiems akcininkams taip pat išreikšti savo interesus, prisidėti prie bendrovės valdymo bei ieškoti kompromiso su didžiaisiais akcininkais⁵⁴. Kai bendrovėje yra keli didieji akcininkai, kurių atskirai kiekvieno akcijų suteikiamų balsų neužtenka kontroliuojančiai pozicijai bendrovėje užimti, smulkiąjam akcininkui einant į derybas dėl akcininkų sutarties su didžiuoju akcininku sudarymo yra ypač palanku kelti nemažus savo interesų apsaugos reikalavimus⁵⁵. Taip yra todėl, kad didžiajam akcininkui sudaryti sutartį su smulkiuoju akcininku gali būti itin svarbu, nes būtent smulkiojo akcininko turimų akcijų suteikiamų balsų bendrovėje užtektų kontrolei įgyti. Dėl šios priežasties, smulkusis akcininkas tokiu atveju turi daugiau laisvės kelti savo interesų apsaugos klausimus derybose dėl akcininkų sutarties sudarymo.

Pastebėtina, kad vienos esminių nuostatų, kurias akcininkai aptaria sudarydami sutartį – tai balsavimo susitarimai. Balsavimo sutartys tarp akcininkų dažniausiai sudaromos tuomet, kai bendrovėje yra keli akcininkai, turintys vienodą akcijų ir balsų skaičių bendrovėje. Šios akcininkų sutartys sudaromos tam, kad neatsirastų aklavietės situacija priimant sprendimus, kai akcininkų turimi balsai pasiskirsto vienodai, balsuojant tiek už, tiek prieš pasiūlytą sprendimą arba kai akcininkas, turintis teisę vetuoti sprendimą, jį atšaukia. Abi šios situacijos veda į aklavietę, kai sprendimo priimti neįmanoma⁵⁶. Susidarius tokiai akcininkų struktūrai bendrovėje, akcininkai rizikuoja nesudaryti akcininkų sutarties tikėdamiesi, kad kilę ginčai išsprendžs savaime arba bus paprastai išspręsti, pavyzdžiui, vienam iš akcininkų pamynus savo principus. Vis dėlto, teismų praktikoje matyti, kad tokia situacija gali privesti prie teismo ginčo ir sustabdyti normalią bendrovės vykdomą veiklą⁵⁷. Dėl šios priežasties vertėtų apsvarstyti akcininkų sutarties su aklavietės sprendimo būdais sudarymą, kurių dažniausi yra: a) akcijų išpirkimo mechanizmas, pavadinimu „Rusiška ruletė“ (angl. *Russian roulette*), kai bet kuris iš aklavietėje atsідūrusios bendrovės akcininkų pasiūlo kitam akcininkui pirkti jo verslo dalį už tam tikrą kainą, o šis turi arba priimti siūlymą, arba už siūlomą kainą parduoti savąją dalį, ir b) „Teksaso susišaudymas“ (angl. *Texas shootout*), kai akcininkai tarpusavyje daro vienas kito akcijų išpirkimo aukcioną, kurį laimi didžiausią kainą už

---

⁵⁴ MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014, p. 169.

⁵⁵ *Ibid.*, p. 170.

⁵⁶ CADMAN, J. *Shareholders' Agreements, 4th edition*. Londonas: Sweet & Maxwell, 2004, p. 110-111.

⁵⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje A.B. v. R.B., UAB „Europa Group“, UAB „GROUP EUROPA INVESTMENT“, Nr. 3K-3-586-219/2015, kat. 2.2.2.7.

išperkamas akcijas pasiūlęs akcininkas, privalantis už pasiūlytą maksimalią kainą išpirkti pralaimėjusio akcininko akcijas.

Kadangi akcininkų sutarties dalykas išimtinai susijęs su bendrove, akcininkais bei jų akcijomis, akcininkų sutartyse aptariami ne tik aklaivietės situacijos sprendimo būdai, bet ir pasitraukimas iš bendrovės tuo atveju, kai didysis akcininkas ketina parduoti savo akcijas. Reikia pastebėti, kad VPI 42 straipsnio⁵⁸ 1 dalyje yra numatyta, jog akcininkas, turintis ne mažiau nei 95 procentus akcijų ir balsų akcinėje bendrovėje, gali reikalauti kitų smulkiųjų akcininkų parduoti jam savo akcijas, o to paties straipsnio 15 dalyje numatyta, kad priešpriešinė smulkiųjų akcininkų teisė yra reikalauti akcininko, kuris turi ne mažiau nei 95 procentus akcijų ir balsų akcinėje bendrovėje, išpirkti smulkiųjų akcijas. Nors akcinėse bendrovėse toks reguliavimas yra reglamentuotas, tačiau uždarosioms akcinėms bendrovėms jis nėra taikomas, todėl akivaizdu, jog ypač uždaryjū akcinių bendrovių smulkieji akcininkai gali būti neapsaugoti tokioje situacijoje. Tad akcininkų sutartyse aptariant prijungimo ir prisijungimo teisės (angl. *drag-along* ir *tag-along*) būdus galima numatyti ir kitokį turimų akcijų procentą nei numatyta akcinėms bendrovėms bei kitokį prijungimo ir prisijungimo mechanizmą parduodant akcijas. Pavyzdžiui, galima reikalauti ne tik, kad didysis akcininkas išpirktų smulkiojo akcininko akcijų paketą (angl. *tag-along*) arba ne tik reikalauti, kad smulkusis akcininkas parduotų didžiajam savo akcijų paketą (angl. *drag-along*), bet taip pat didžiojo akcininko teisė reikalauti, kad smulkieji akcininkai kartu su juo parduotų ir savo akcijas naujam investuotojui, tokiu būdu suformuojant 100 procentų parduodamų akcijų paketą (angl. *drag-along*), arba smulkiojo akcininko teisė prisidėti prie didžiojo akcininko vykdomo akcijų pardavimo sandorio ir kartu su juo parduoti savo akcijas naujam investuotojui (angl. *tag-along*). Tokie akcijų pardavimo mechanizmai apsaugo ypač smulkiųjų akcininkų interesus susidarius situacijai, kai praktiškai jie savo teisių bendrovėje negali įgyvendinti.

Apibendrinant akcininkų sutarties tikslus darytina išvada, kad ši sutartis gali turėti įvairių tikslų atsižvelgiant tiek į akcininkų sutartį sudarančius akcininkus ir jų valdomas akcijas, tiek į akcininkų interesus, kokių funkcijų jie siekia sudarydami akcininkų sutartis, tiek į tai, kokiam akcininkui yra naudingiau sudaryti akcininkų sutartį. Tačiau esant vienokio ar kitokio pobūdžio situacijai akivaizdu, kad akcininkų sutartis turės bendrą visų akcininkų tikslą – kooperuotis siekiant pagrindinio tikslo, į kurį veda visi pagalbinaiai ir papildomi akcininkų sutarties tikslai – padidinti savo investicijų į bendrovę grąžą. Dėl šio akcininkų sutarties tikslų daugeto galima preziumuoti, kad akcininkų sutartis turi mišrų tikslą, kurio siekia akcininkai, derėdamiesi dėl sutarties sudarymo.

---

⁵⁸ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 17-626, 42 straipsnis.

Akcininkai yra labiausiai suinteresuoti bendrovės veikla subjektai iš visų subjektų, kurie yra susiję su bendrovės vykdoma veikla. Taip yra todėl, kad būtent akcininkai labiausiai vertina savo teises bendrovėje. Jiems ypač svarbi balsavimo teisė, nes naudodamiesi ja, akcininkai gali padidinti bendrovės likutinę vertę, kontroliuodami bendrovę taip, kad bendrovė uždirbtų pakankamai pelno, kuris būtų paskirstytas akcininkams⁵⁹. Akcininkai kaip bendrovių teisės santykių subjektai yra labiausiai susiję ir su akcininkų sutarties pagrindiniu tikslu – akcininko investicijų grąža, kuri pasiekama per bendrovės valdymą. Tad analizuojant akcininkų sutarties kvalifikaciją per dalyko ir tikslų prizmę susidaro įspūdis, kad nėra ir veikiausiai negali būti tokios akcininkų sutarties, kurios šalimi nebūtų akcininkas⁶⁰. Akcininkas kaip akcininkų sutarties šalis yra vienas iš svarbiausių ir ryškiausių kvalifikuojančių šios sutarties požymių, nes akcininkų sutarties negalėtume teisiškai kvalifikuoti kaip tokios, jeigu akcininkai nebūtų jos šalimis.

Teisės doktrinoje aiškinama, jog pagal CK 6.156 straipsnį, šalys pirmiausiai pačios sprendžia, ar joms sudaryti konkrečią sutartį, ar jos nesudaryti, o nusprendusios sudaryti sutartį – jos taip pat pačios renkasi su kuo ją sudaryti⁶¹. Tad akcininkas, ketinantis sudaryti akcininkų sutartį, turi teisę pats nuspręsti, su kuriuo akcininku ar keliais akcininkais šią sutartį sudarys, o šie akcininkai taip pat turi teisę nuspręsti, ar jiems verta derėtis dėl sutarties sudarymo. Akcininkų sutarties prigimtis ir jos pavadinimas suponuoja, kad ši sutartis *per se* yra sudaroma tarp pačių bendrovės akcininkų, todėl autorius laikosi pozicijos, jog akcininkų sutarties instituto subjektų ratas yra apribotas. Akcininkų sutarties koncepcijoje sutarčių laisvės principas subjektų atžvilgiu veikia tik tarp tam tikrų konkrečiai apibrėžtų šalių – tos pačios bendrovės akcininkų, ketinančių sudaryti tarpusavio teises ir pareigas nustatančią akcininkų sutartį. Dėl šios priežasties manytina, kad sutarčių laisvės principas akcininkų sutarties koncepcijoje yra varžomas sutarties šalių pasirinkimo laisvės ribojimu uždaru bendrovės akcininkų ratu.

Autoriaus poziciją pagrindžia ir Jungtinės Karalystės teisės mokslininkai, negrinęję šios jurisdikcijos akcininkų sutartis. Jie teigia, jog akcininkų sutartis gali būti sudaryta tik tarp akcininkų, tačiau kartu numato galimybę tam tikrose situacijose bendrovei taip pat prisijungti prie akcininkų sutarties⁶². Pavyzdžiui, Lietuvoje akcininkų sutartis nagrinėjęs Paulius Miliauskas savo disertacijoje nurodo, jog pagrindiniai akcininkų sutarčių tipai yra

⁵⁹ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 76.

⁶⁰ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil Law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 135.

⁶¹ MIKELĖNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, p. 191-192.

⁶² THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements*. 3rd edition. Londonas: LexisNexis, 2009, p. V.

sudaromi tarp kontroliuojančio akcininko ir bendrovės⁶³. Šis teiginys labiau detalizuojamas atskirame mokslininko straipsnyje, kuriame Paulius Miliauskas teigia, kad bendrovė dažniausiai prisijungia prie akcininkų sutarties, kai akcininkai siekia įpareigoti bendrovę laikytis papildomų reikalavimų, kurie nenumatyti bendrovės įstatuose, taip pat jeigu akcininkų sutartis sudaroma ne tarp visų akcininkų, bendrovė irgi įtraukiama į akcininkų sutartį, siekiant užtikrinti, kad ji laikysis sutartinių įsipareigojimų⁶⁴. Rašto darbo autorius sutinka, kad tokiais atvejais bendrovė gali būti įtraukta į akcininkų sutartį, siekiant įpareigoti bendrovę ir jos valdymo organų narius vadovautis sutarties nuostatomis – ypač tomis, kurios susijusios su bendrovės valdymu. Tačiau manytina, kad bendrovė kaip akcininkų sutarties šalis turėtų būti išimtis, o ne taisyklė, kurios pagrindu galėtume kvalifikuoti akcininkų sutartį.

Tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje akcininkų sutartis nagrinėjęs John Cadman⁶⁵ mano, kad Jungtinės Karalystės jurisdikcijoje akcininkų sutartis gali būti sudaroma ne tik tarp akcininkų ar tarp akcininkų ir bendrovės, bet ir tarp akcininkų bei bendrovės valdymo organų narių, įpareigojant juos laikytis tam tikrų elgesio taisyklių, kurias jų atžvilgiu nustato akcininkų sutartis. Šio rašto darbo autorius mano, kad valdymo organų nariams pasirašant akcininkų sutartį kiltų daug nesklandumų. Visų pirma, valdymo organų narių kaita kiekvieną kartą galėtų lemti naujas derybas dėl akcininkų sutarties sąlygų ir naujos akcininkų sutarties pasirašymą, nes, pavyzdžiui, naujasis valdybos narys nesutiktų pasirašyti tokios akcininkų sutarties, kokia ji buvo sudaryta. Tokiu atveju būtų sugaištama daug laiko kito valdybos nario paieškai ir paskyrimui arba deryboms su paskirtuoju valdybos nariu. Antra, jeigu bendrovė pasirašo akcininkų sutartį, ši sutartis iš esmės įpareigoja tiek bendrovę, tiek ir jos valdymo organus elgtis atitinkamai pagal akcininkų sutarties nuostatas, todėl perteklinis valdybos narių pasirašymas gali tik apsunkinti akcininkų sutartį. Trečia, valdymo organų nariai savo veikloje turėtų vadovautis atskirais savo veiklos darbo reglamentais, kurie galėtų būti pridedami kaip priedai prie akcininkų sutarties, jeigu akcininkų sutartyje aptariamos bendrovės valdymo nuostatos, tiesiogiai susijusios su, pavyzdžiui, valdyba ar vadovu. Tokiu atveju akcininkų sutartis taip pat turėtų būti pasirašoma bendrovės, kad būtų užtikrintas tinkamas šių dokumentų įgyvendinimas. Taigi, rašto darbo autorius mano, kad valdymo organams pasirašant akcininkų sutartį, ši sutartis yra iš esmės apsunkinama, todėl manytina, kad išimtiniais

---

⁶³ MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014, p. 184.

⁶⁴ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 84-85.

⁶⁵ CADMAN, J. *Shareholders' Agreements, 4th edition*. Londonas: Sweet & Maxwell, 2004, p. 4.

atvejais akcininkų sutartį gali pasirašyti nebent bendrovė, kurios pagalba būtų įpareigojami ir valdymo organų nariai elgtis atitinkamai.

Akcininkų sutartys gali būti sudaromos mažiausiai tarp dviejų subjektų, tačiau dažniausiai jos sudaromos tarp daugiau nei dviejų ar net visų akcininkų, veikiančių bendrovėje⁶⁶. Iš esmės, akcininkų sutarties šalių skaičius nėra ribojamas – ją gali sudaryti visi bendrovės akcininkai⁶⁷ arba tik dalis bendrovės akcininkų⁶⁸, tačiau pastaruoju atveju akcininkų sutartis neįpareigos tų akcininkų, kurie akcininkų sutarties nesudarė ar prie jos neprisijungė. Pastebėtina, kad akcininkų sutartimi neturėtų būti laikoma tokia sutartis, kurią pasirašo vienas bendrovės akcininkas kartu su bendrove ir prisiima vienašalius įsipareigojimus bendrovės atžvilgiu. Autorius laikosi pozicijos, kad tokiu atveju nesusidaro akcininkų teisių ir pareigų balansas, kuris yra būdingas akcininkų sutarčiai, nes įsipareigojimai prisiimami tik vieno akcininko ir tik bendrovės atžvilgiu, tačiau priešpriešinių akcininkų teisių ir pareigų tokioje sutartyje nėra. Tačiau pastebėtina, kad akcininkų sutartį gali pasirašyti ir tretieji asmenys, pavyzdžiui, akcininkų sutuoktiniai, jeigu akcijos yra įgytos bendros jungtinės nuosavybės teise⁶⁹. Tokiu būdu yra siekiama išvengti akcininkų sutarties nuginkijimo ateityje. Tačiau pažymėtina, kad akcininko sutuoktinis atskira akcininkų sutarties šalimi savaime netampa, o pasirašo sutartį tik kaip vienas iš turimų akcijų bendraturčių.

Apibendrinant akcininkų sutarties subjektus kaip būtiną šios sutarties elementą prieinama prie išvados, kad akcininkų sutarties pavadinimas suponuoja šios sutarties subjektus – tai uždaras vienos bendrovės akcininkų ratas, vadinasi, akcininkai yra tie asmenys, kurie tarpusavyje sudaro akcininkų sutartį. Atkreiptinas dėmesys, jog tam tikrais atvejais akcininkų sutartį taip pat gali pasirašyti ir bendrovė, bet visgi tai neturėtų būti taisyklė, kuri kvalifikuotų akcininkų sutartį subjekto požiūriu. Bendrovė akcininkų sutartį pasirašo siekiant užtikrinti akcininkų sutartyje aptartas bendrovės valdymo taisykles ir siekiant įpareigoti bendrovę bei jos valdymo organų narius šių nuostatų laikytis. Tuo tarpu, valdymo organų nariai neturėtų apsunkinti akcininkų sutarties ją pasirašydami, nes valdymo organų veikla turėtų būti reguliuojama atskirais reglamentais, kurie galėtų būti

---

⁶⁶Pavyzdžiui, SANITAS, AB. *Neaudituotų tarpinių sutrumpintų konsoliduotųjų ir atskirų 2010 m. birželio 30 d. finansinių ataskaitų rinkiniai, parengti pagal tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus, priimtus taikyti Europos Sąjungoje, ir tarpinis konsoliduotasis 2010 m. šešių mėnesių pranešimas*, p. 29-30 [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/san/2010_q2_lt_ltl_con_ias.pdf>.

⁶⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje G. L. v. D. K., Nr. 2A-839/2014, kat. 27.3.2.1.*

⁶⁸ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 84.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 3.87 straipsnio 1 dalis.

suderinami su akcininkų sutarties nuostatomis ir pridedami prie akcininkų sutarties kaip šios sutarties priedai.

Akcininkų sutartis ir visi jos priedai, bendriausia prasme, gali būti tiek žodinės, tiek rašytinės formos. Vis dėlto, rašto darbo autoriui nėra žinoma nei viena žodinė akcininkų sutartis – galbūt dėl to, kad jas sudėtinga priverstinai vykdyti ir prisiminti šalių tikrąją valią, kuria vadovaudamiesi akcininkai sudarė žodinę akcininkų sutartį. Tuo tarpu, akcininkų sutartį sudaryti konkludentiniais veiksmais taip pat nėra įprasta, nors sutarčių teisė ir sutarčių laisvės principas šios formos nedraudžia. Žinoma, tam tikras akcininkų elgesys bendrovėje, teisių ir pareigų pasiskirstymas tarp akcininkų ar nusistovėjusios bendrovės valdymo taisyklės gali būti akcininkų vykdomos metai iš metų ir dėl to galima manyti, kad toks nusistovėjęs akcininkų elgesys galėtų būti laikomas sutartiniu, tačiau tikėtina, kad tai nebūtų kvalifikuojama kaip akcininkų sutartis, o tiesiog įvardinama kaip nusistovėjusi praktika, nes akcininkų tarpusavio santykiai, kurie aptariami akcininkų sutartyje, yra pakankamai sudėtingi ir dažnai neregamentuojami įstatymuose, tad jiems išreikšti ir juo labiau priverstinai vykdyti konkludentinių veiksmų nepakaktų.

Vadovaujantis sutarčių laisvės principu, akcininkų sutarčiai paprastai nėra nustatomi jokie specifiniai formos reikalavimai. Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų Modelinis verslo įmonių aktas⁷⁰ nenurodo, kokios formos turėtų būti akcininkų sutartis, tačiau šio akto priedas H⁷¹, kurį dauguma paskirų valstijų pritaikė savo tiesioginiuose teisės aktuose, reglamentuoja, kad akcininkų sutartis sudaroma raštu. Akcininkų sutarties sudarymas raštu yra imperatyviai reikalaujamas tose jurisdikcijose, kuriose akcininkų sutartis turi būti privalomai registruojama⁷². Pavyzdžiui, Kanados konstitucinės teisės įtaka nulėmė, kad akcininkų sutartys privalo būti registruojamos bendrovėje kartu su steigimo dokumentais, todėl Kanados bendrovėse, kuriuose yra sudaromos akcininkų sutartys, yra laikoma, kad akcininkų sutartys yra bendrovės steigimo dokumentų paketo dalis⁷³. Tuo tarpu, Brazilijoje taip pat akcininkų sutartys privalo būti registruojamos bendrovėje ir netgi viešai prieinamos Brazilijos vertybinių popierių komisijai

---

⁷⁰ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950, 7.30 straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-business-law-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.

⁷¹ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinio verslo įmonių akto H priedas (Model Business Corporation Act Appendix H „Model Statutory Close Corporation Supplement“) [interaktyvus]. 1969, 20 straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebook.nscpolteksby.ac.id/files/Ebook/Business%20Administration/The%20Law%20of%20Business%20Organization%20-%20John%20E.%20Moye/Appendix%20H%20-%20Model%20Statutory%20Close%20Corporation%20Supplement.pdf>>.

⁷² WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil Law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 74.

⁷³ *Ibid.*, p. 89.

(angl. *Brazilian Securities and Exchange Commission*)⁷⁴. Rašto darbo autorius mano, kad formos reikalavimas sudaryti akcininkų sutartį raštu yra teigiamas įstatymų leidėjo sprendimas, nes tai palengvina patiems akcininkams šios sutarties vykdymo etapą bei apsaugo akcininkus numatant teisinius padarinius dėl sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Vis dėlto, akcininkų sutarties registravimas ar viešas atskleidimas galėtų pasiteisinti tik atviro tipo bendrovėse, kuriose ypač svarbu smulkiesiems akcininkams žinoti, ar akcininkų sutartimi labai nukrypstama nuo proporcingumo ir viena akcija – vienas balsas (angl. *one share – one vote*) principo. Reikalavimas atskleisti akcininkų sutartis atviro tipo bendrovėse Europoje kyla iš Europos Sąjungos direktyvų⁷⁵, tačiau Lietuvos teisės aktuose, šiuo atveju, numatyta, kad akcinės bendrovės, kurių akcijomis yra prekiaujama vertybinių popierių biržose, privalo atskleisti tik patį faktą, kad bendrovėje yra sudaryta sutartis tarp akcininkų, o sutarties turinys išlieka konfidencialus.

Apibendrinant visus akcininkų sutartį kvalifikuojančius požymius akcininkų sutarties sampratos ir sutarčių laisvės principo ribose, autoriaus nuomone, Lietuvoje akcininkų sutartims nėra taikoma daug apribojimų. Tam, kad galėtume sutartį kvalifikuoti kaip savarankišką akcininkų sutarties institutą, svarbu, jog ji būtų sudaryta tarp vienos bendrovės akcininkų, atitiktų akcininkų sutarties funkcionalumą, jos objektas būtų išimtinai susijęs su bendrove, akcijomis ar akcininkų teisėmis bei pareigomis, šia sutartimi būtų siekiama padidinti bendrovės akcininkų investicijų grąžą pasitelkiant ir kitus papildomus tikslus. Taip pat panašu, kad akcininkų sutarties kvalifikavimą ir jos, kaip savarankiško instituto, vykdymą užtikrintų akcininkų sutarties sudarymas raštu. Išvardintus elementus turinti sutartis, nors ir tiesiogiai nereglamentuojama teisės aktuose, turėtų būti kvalifikuojama akcininkų sutartimi, tačiau tam, kad būtų paprasčiau akcininkų sutarties institutą išskirti iš kitų civilinius santykius reglamentuojančių sutarčių, verta aptarti jos panašumą su įstatyme reglamentuojamomis ir labiausiai į akcininkų sutartis panašiomis sutartimis.

---

⁷⁴ GORGA, E. Corporate control and governance after a decade from 'Novo Mercado': changes in ownership structures and shareholder power in Brazil. Iš *Research Handbook on Shareholder Power*, Cheltenhamas, Northamptonas: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 482.

⁷⁵ 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB. OL, 2004 L 390/38.

2. AKCININKŲ SUTARTIES KVALIFIKAVIMAS PER ĮSTATYMUOSE REGLAMENTUOJAMŲ SUTARČIŲ PRIZMĘ

Nors akcininkų sutartis nėra reguliuojama tiesiogiai Lietuvos teisės aktu, tačiau ji turi tam tikrus esminius kvalifikuojančius požymius, kuriems esant sutartis kvalifikuojama kaip atskiros rūšies akcininkų sutarties institutas. Vis dėlto pastebėtina, kad tam tikros sutarčių rūšys, kurias taip pat sudaro akcininkai, yra reglamentuojamos Lietuvos teisės aktuose, tačiau neįvardijamos kaip akcininkų sutartys. Tai balsavimo sutartis, balsų teisių perleidimo sutartis, bendrovės steigimo dokumentai: sutartis ir įstatatai. Visos šios sutartys – tai savarankiškos civilinius santykius reguliuojančios sutartys, kurios reglamentuojamos įstatymuose ir savo kvalifikuojančiais požymiais yra panašios į akcininkų sutartis. Pastebėtina, kad Europos Sąjungos institucijų leidžiamuose teisės aktuose akcininkų sudaromų tarpusavio susitarimų aspektai dėl balsavimo ir balsų teisės perleidimo taip pat reguliuojami. Pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/109/EB 10 straipsnyje⁷⁶ aptariamos kontrolinės balsavimo teisių dalies perleidimo arba įsigijimo susitarimų galimybės. Be kita ko, aptariami ir bendrovės steigimo dokumentai, pavyzdžiui, Europos modeliniame bendrovių akte bendrovės steigimo dokumentams bei įstatams yra skiriamas 2 skyriaus 3 ir 4 straipsniai⁷⁷.

Atsižvelgiant į tai, kad įstatymuose yra reglamentuojamos tarp akcininkų sudaromos sutartys, kurios turi į akcininkų sutartis panašių požymių, kyla probleminis klausimas, ar tikrai akcininkų sutartys nėra reglamentuojamos įstatyme – galbūt tiesiog Lietuvos teisės aktuose nėra tiesiogiai vartojamas akcininkų sutarties pavadinimas, tačiau koncepcine prasme šios sutartys sudaromos ir išskiriamos į paskirus institutus? Rašto darbo autorius, siekdamas visapusiškai atskleisti akcininkų sutarties sampratą ir jos kvalifikuojančius požymius bei akcininkų sutarties sąsajas su kitomis įstatyme reglamentuojamomis sutartimis, šioje dalyje analizuos, ar galima aukščiau išvardintas įstatymuose reguliuojamas sutartis vadinti akcininkų sutartimis, kokių tikslu šios sutartys sudaromos, kuo jos skiriasi nuo akcininkų sutarties koncepcijos ir ar jų kvalifikuojantys požymiai atitinka akcininkų sutartis kvalifikuojančius požymius.

---

⁷⁶ 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB. OL, 2004 L 390/38, p. 47-48.

⁷⁷ Europos Komisijos galutinis Europos modelinio bendrovių akto projektas (Final Draft of European Model Company Act by European Commission) [interaktyvus]. 2015, p. 49-55 [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.

2.1. Akcininkų sutarties ir balsavimo sutarties tapatumas

Akcininkai laisvai gali sudaryti įvairaus pobūdžio tarpusavio susitarimus, kurie tik atitinką akcininkų sutarties kvalifikuojančius požymius galėtų būti kvalifikuojami akcininkų sutartimis. Akcininkų susitarimai bendraja prasme, kurie taip pat kaip ir akcininkų sutartys yra kildinami iš sutarties laisvės principo, be kita ko, pripažįstami Lietuvos teisės mokslininkų⁷⁸, tačiau reikia pastebėti, kad Lietuvos jurisdikcijai būdingi ne tik susitarimai tarp akcininkų, kylantys iš sutarties laisvės principo koncepcijos, bet ir susitarimai, kurie taip pat yra apibūdinti teisės aktuose. Pavyzdžiui, CK 2.88 straipsnyje yra numatytos juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartys, kurios sudaromos bendrovės akcininkų. Rašto darbo autorius mano, kad būtent juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis yra ta eksplicitiškai Lietuvos teisės aktuose aptarta sutartis, kuri savo kvalifikuojančiais požymiais atitinka akcininkų sutartį⁷⁹. Nors balsavimo sutartis teisės aktuose nėra tiesiogiai vadinama akcininkų sutartimi, tikėtina, jog būtent ji ir turėtų būti laikoma grynąja akcininkų sutartimi arba bent jau pagrindine akcininkų sutarties rūšimi. Dėl šios priežasties autorius mano, kad aktualu išanalizuoti balsavimo sutarties požymius, sampratą bei balsavimo sutarties ir akcininkų sutarties sąsają.

Balsavimo sutarties funkcionalumas iš esmės pasižymi tuo, kad akcininkai gali susitarti tarpusavyje dėl tam tikro bendro balsavimo būdo visuotiniame akcininkų susirinkime. Pagrindiniai būdai, kuriuos akcininkai dažniausiai aptaria balsavimo sutartyje yra a) balsuoti akcininkų balsavimo sutartyje numatytu būdu konkrečiais visuotinio akcininkų susirinkimo svarstomais klausimais arba b) akcininkams, sudariusiems balsavimo sutartį, prieš kiekvieną visuotinį akcininkų susirinkimą priimti sprendimą, kaip bus balsuojama visuotinio akcininkų susirinkimo metu. Atsižvelgiant į šiuos balsavimo būdus panašu, jog balsavimo sutarties dalykas yra identiškas akcininkų sutarties dalykui – tai klausimai, susiję su akcininkų tarpusavio teisėmis, o konkrečiau – akcininkų teise balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, kurios pagalba akcininkai daro įtaką bendrovės valdymui. Balsavimo sutarties dalykas ir šios sutarties pagalbiniis tikslas – akcininkų noras kooperuotis ir koncentruoti savo balsų teises, nurodo ir pagrindinį akcininkų sutarties tikslą – padidinti akcininkų investicijų grąžą priimant tinkamus sprendimus akcininkų susirinkime.

---

⁷⁸ BOSAITĖ, A.; BUTOV, S. Juridiniai asmenys kaip civilinės teisės subjektai. Iš MIZARAS, V.; *et al.* *Civilinė teisė: Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 260.

⁷⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „IN Group“, UAB „TAURŲ ŽUVYS“ v. L. D.-B., J. D., K. Z., J. V. P., Nr. 2A-279-407/2016, kat. 2.1.2.

Nors pagal CK 2.88 straipsnį balsavimo sutartis vadinasi juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartimi, suponuodama, kad juridinio asmens dalyvių kaip tam tikrų subjektų rūšių galinčių sudaryti balsavimo sutartį yra tikrai ne viena. Visgi, reikia pastebėti, kad teisės doktrina bendrovių dalyviais laiko tik akcininkus ir tik tarp jų gali būti sudaroma CK 2.88 straipsnyje reglamentuojama balsavimo sutartis. Ši balsavimo sutartis gali būti sudaroma tiek tarp keleto, tiek tarp visų bendrovės akcininkų⁸⁰, tad panašu, kad sutarties subjekto požymiai taip pat identiškai atitinka akcininkų sutartį kvalifikuojančius požymius, kadangi akcininkų sutarties šalimis gali būti tik akcininkai, tačiau šalių skaičius nėra ribojamas. CK 2.88 straipsnio 2 dalis numato akcininkų galimybę balsavimo sutartimi išduoti įgaliojimą kitam asmeniui, kuris gali balsuoti visuotiniame akcininko susirinkime akcininko vardu ir balsavimo sutartyje numatytu būdu. Tokio įgaliojimo išdavimas ypač patogus akcininkams, kurie dažnai negali dalyvauti bendrovės visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Kadangi įgaliojimą pasirašo visi balsavimo sutartį sudarę akcininkai, todėl akcininkas, kurio vardu balsuoja įgaliotinis, gali būti tikras, jog įgaliotinis veiks sutarties ribose ir vadovausis balsavimo sutarties normomis. Likusieji balsavimo sutarties dalyviai pasirašydami įgaliojimą taip pat užsitikrina, kad akcininko vardu bus balsuojama sutartyje numatytu būdu. Pastebėtina, jog tokiu atveju įstatymas numato apribojimą, kad akcininkas, kurio vardu išduotas įgaliojimas kitam asmeniui, net ir dalyvaudamas akcininkų susirinkime negali balsuoti pats ar papildomai įgalioti kitus asmenis, kol įgaliojimas nėra atšaukiamas⁸¹. Šis apribojimas užkerta kelia dvigubam balsavimui ar bet kokiam manipuliavimui visuotinio akcininkų susirinkimo balsais.

Nors akcininkai turi galimybę sudaryti balsavimo sutartį, kuri yra reglamentuojama Lietuvos CK, tačiau šioje sutartyje, skirtingai nei prigimtinėje akcininkų sutarties sampratoje, sutarties laisvės principas apribotas balsavimo sutarties funkcine prasme. Visų pirma tam, kad balsavimo sutartis būtų išimtinai laikoma balsavimo sutartimi be jokių atskirų kitų sutarčių nuostatų, joje turi būti aptariamai tik bendro balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime klausimai. Antra, CK 2.88 straipsnio 1 dalis numato kelis atvejus, kuomet balsavimo sutartis būtų pripažinta niekine ir negaliojančia nuo jos sudarymo momento net ir tuo atveju, jeigu akcininkai susitartų išimtinai tik dėl bendro balsavimo. Atvejai, kai balsavimo sutartis laikoma niekine ir negaliojančia yra tuomet, kai akcininkai iš anksto susitaria balsuoti a) pagal valdymo organų nurodymus; b) už visus valdymo organų pateiktus pasiūlymus be jokios išimties ir svarstymo; c) atitinkamai

---

⁸⁰ MIKELĖNAS V.; et al. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 195.

⁸¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 2.88 straipsnio 3 dalis.

balsuoti arba susilaikyti nuo balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime ir už tokius veiksmus gauti tam tikrą atlyginimą kaip bet kokios tiesioginės naudos gavimą⁸². Pastebėtina, jog akcininkams susitariant dėl šių draudžiamų balsavimo būdų kiltų grėsmė bendrovės valdymui, interesų apsaugai, kompetencijos bendrovėje paskirstymui ir proporcingumui bei teisių ir pareigų balansui. Jeigu akcininkai susitartų balsuoti pagal valdymo organų (pavyzdžiui, valdybos ar stebėtojų tarybos) nurodymus arba susitartų balsuoti už jų pasiūlymus prieš tai jų neapsvarstę, akcininkai pažeistų ABI 19 straipsnio 5 dalį, nes tokiu netiesioginiu būdu perduotų savo kompetencijos klausimus spręsti bendrovės valdymo organams, kurių valioje būtų priimami visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimai.

Pastebėtina, kad Italijoje, kurios jurisdikcijoje akcininkų sutartys yra tiesiogiai reglamentuojamos Italijos Civiliniame Kodekse⁸³ ir Konsoliduotame Finansų įstatyme⁸⁴, numatyta, jog akcininkų sutartyse taip pat galima susitarti dėl balsavimo būdo visuotiniame akcininkų susirinkime. Italijos teisės aktai atskirai nereglamentuoja balsavimo sutarčių, tačiau pateikia jas kaip akcininkų sutarties rūšį nurodant, kad akcininkų sutartys gali būti sudaromos dėl balsavimo susitarimų. Dėl šios priežasties, žvelgiant į Lietuvos CK reglamentuotą juridinių asmens dalyvių balsavimo sutartį reikia turėti omenyje, kad kai kuriose jurisdikcijose, pavyzdžiui, Italijoje balsavimo sutartis kaip atskira sutartis tiesiogiai įstatymuose nėra aptariama, tačiau balsavimo susitarimas apibrėžiamas kaip akcininkų sutarties rūšis.

Būtent Italijoje akcininkų sutartys yra dažniausiai sudaromos aptariant balsavimo susitarimo nuostatas. Anot Italijos teisininko Angelo Baglioni, nagrinėjusio akcininkų sutartis ir balsavimo teises Italijos listinguojamose bendrovėse, akcininkų sutartyse bendrovių akcininkai dažniausiai aptaria balsavimo nuostatas, kurios paprastai numato pareigą akcininkų sutarties dalyviams susitikti prieš visuotinį akcininkų susirinkimą ir priimti vieną bendrą sprendimą, koku būdu bus balsuojama konkrečiame visuotiniame akcininkų susirinkime pateiktais klausimais⁸⁵. Lyginant Lietuvos CK ir Italijos teisės aktus susitarimo dėl balsavimo aspektu, akivaizdu, jog Lietuvoje akcininkai turi

---

⁸² MIKELĖNAS V.; *et al.* *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 195.

⁸³ Italijos civilinis kodeksas. Iš *Abstract of the Italian Civil Code translated in English. Italian Company Law* [interaktyvus]. 2014, 2341-bis straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.altalex.eu/sites/default/files/00181184_estratto%20Codice%20Civile%20Tradotto%20in%20inglese.pdf>.

⁸⁴ Italijos konsoliduotas finansų įstatymas [interaktyvus]. 1998, 122-123 straipsniai [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.consob.it/mainen/documenti/english/laws/fr_decree58_1998.htm#Article_122>.

⁸⁵ BAGLIONI, A., Shareholders' Agreements and Voting Power Evidence from Italian Listed Firms [interaktyvus]. 2008, p. 3 [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unicatt.it/Istituti/EconomiaFinanza/Quaderni/ief0081.pdf>>.

įstatyminę galimybę pasirinkti sau palankų sutartinį balsavimo būdą visuotiniame akcininkų susirinkime, tačiau svarbu, kad jis neperžengtų CK 2.88 straipsnio 1 dalyje numatytų draudimų. Akcininkai gali iš anksto susitarti dėl bendro balsavimo tam tikrais konkrečiais klausimais, taip pat gali susitarti ir dėl balsavimo sutarties dalyvių atskiro susirinkimo prieš akcininkų susirinkimą, kurio metu nusprendžiama, kaip bus balsuojama šiame konkrečiame visuotiniame akcininkų susirinkime. Tuo tarpu, Italijos teisės aktai numato vienintelį būdą, kuriuo akcininkai gali susitarti dėl bendro balsavimo – tai papildomas akcininkų, sudariusių sutartį, susirinkimas prieš visuotinį akcininkų susirinkimą, kurio metu aptariamas bendras balsavimas būsimu visuotinio akcininkų susirinkimo klausimais.

Kita vertus, Prancūzijos jurisdikcijoje, kaip ir Lietuvoje, akcininkų sutartys apskritai nėra reglamentuojamos įstatymuose, tačiau Prancūzijoje jų sudarymas yra ypač paplitęs⁸⁶ tiek uždaro tipo bendrovėse, tiek ir atviro tipo bendrovėse. Prancūzijos teisės aktai, skirtingai nei Lietuvos CK, neapibrėžia ne tik akcininkų sutarties koncepcijos, bet ir balsavimo sutarties sąvokos. Dėl šios priežasties, Prancūzijoje tiek akcininkų sutartys, tiek jose aptariami balsavimo susitarimai kyla iš sutarties laisvės principo koncepcijos, reglamentuojamos Prancūzijos Civiliniame Kodekse⁸⁷. Dėl šios priežasties, tam, kad Prancūzijoje sudaryta akcininkų sutartis, įskaitant ir tokią akcininkų sutartį, kurioje aptariami balsavimo susitarimai, galiotų, reikalinga susitariančių šalių valia, reali galimybė įvykdyti sutartį, apibrėžtas sutarties objektas bei teisiškai šalis įpareigojančios nuostatos, kurios sukuria šalių tarpusavio santykius. Taip pat tokiai sutarčiai svarbu, kad ji neprieštarautų imperatyvioms įstatymo nuostatoms. Pastebėtina, kad nors balsavimo susitarimai atskirai Prancūzijoje nėra reglamentuojami, tačiau akcininkai visgi yra linkę koncentruoti akcijų suteikiamus balsus, kad užsitikrintų kontroliuojančią poziciją arba sustiprintų savo kaip akcininko padėtį bendrovėje⁸⁸. Vis dėlto, Prancūzijos teisininkai net

---

⁸⁶ 2006 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos pranešime dėl proporcingumo principo Europos Sąjungoje pažymėta, jog Prancūzijoje 15 proc. tyrime dalyvavusių bendrovių yra sudariosios akcininkų sutartis. Iš visų tyrime dalyvavusių valstybių Prancūzija yra trečia pagal akcininkų sutarčių sudarymą po Italijos ir Belgijos, kuriose akcininkų arba balsavimo sutartis yra reglamentuojama įstatyme. 2006 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos vykdyta išorinė studija dėl proporcingumo tarp nuosavybės ir kontrolės Europos Sąjungos listinguojamose bendrovėse. Panešimas dėl proporcingumo principo Europos Sąjungoje (Proportionality Between Ownership and Control in EU Listed Companies External Study Commissioned by the European Commission dated on September 2006. Report on the Proportionality Principle in the European Union) [interaktyvus]. 2006, p. 24 [žiūrėta 2017 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf>.

⁸⁷ Prancūzijos civilinis kodeksas (Code civil) [interaktyvus]. 2006, 1108 straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/7754/105592/version/4/file/Code_civil_20130701_EN.pdf>.

⁸⁸ BELOT, F. Shareholder Agreements and Firm Value: Evidence from French Listed Firms [interaktyvus]. 2008, p. 8-11 [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.affi.asso.fr/uploads/Externe/48/CTR_FICHIER_343_1226349180.pdf>.

ir teoriniame lygmenyje neišskiria balsavimo susitarimų kaip atskiros akcininkų sutarties rūšies, o susitarimus dėl balsavimo priskiria prie bendrovės valdymo nuostatų, aptariamų akcininkų sutartyje⁸⁹.

Tuo tarpu, paskirų Kanados provincijų įstatymuose, reglamentuojančiuose bendrovių teisę, yra išskiriamos dvi akcininkų sutartys: vienbalsė akcininkų sutartis (angl. *unanimous shareholder agreement*), kuri yra bendresnio pobūdžio ir kurią privalo pasirašyti visi bendrovės akcininkai, bei bendro balsavimo sutartis (angl. *vote pooling agreement*), kuri yra skirta išimtinai susitarti dėl bendro akcininkų balsavimo bendrovėje⁹⁰. Ronald Charles Wolf pastebi, kad bendro balsavimo sutartys visuotinai yra žinomos kaip akcininkų balsavimo sutartys, kurias paprastai sudaro akcininkai, neturintys reikiamo skaičiaus akcijų ir balsų bendrovėje, kad galėtų įgyti kontrolę. Dėl šios priežasties, akcininkai paprastai susitaria dėl bendro balsavimo ir sudaro sutartį, koncentruodami savo balso teises visuotiniame akcininkų susirinkime. Taip pat pastebėtina, jog toks įsipareigojimas sutartimi visiems ar keliems akcininkams balsuoti bendrai savaime nesukuria akcijų perleidimo situacijos, nes bendro balsavimo sutartis yra išimtinai susijusi tik su akcininkų balsavimu akcijų suteikiamais balsais, tačiau ne akcijų perleidimu. Ronald Charles Wolf atkreipia dėmesį, kad akcininkų balsavimo sutartyje dažnai aptariamos įgaliojimo nuostatos, kuriomis akcininkai įgalioja trečiuosius asmenis balsuoti atitinkamo akcininko vardu visuotiniame akcininkų susirinkime sutartyje numatytu būdu. Tokios įgaliojimo nuostatos paprastai yra pasirenkamos, kai akcininkai paprastai negali patys fiziškai sudalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose⁹¹.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad Lietuvos CK 2.88 straipsnyje reglamentuota juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis yra labai panaši į Kanados jurisdikcijoje žinomą bendro balsavimo sutartį. Visų pirma, jos abi yra atskirai reglamentuojamos teisės aktuose. Antra, šių sutarčių dalykas apsiriboja vien tik bendro akcininkų balsavimo klausimais visuotiniame akcininkų susirinkime, kuris neįpareigoja akcininkų perleisti savo akcijas ar balsavimo teises kitiems asmenims. Trečia, abiejų jurisdikcijų teisės aktai numato, jog balsavimo sutartyje gali būti aptartos kito asmens įgaliojimo nuostatos balsuoti akcininko vardu visuotiniame akcininkų susirinkime balsavimo sutartimi

---

⁸⁹ ICHAY, F. France. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F7E7F4B3-A308-498E-8218-BEB66C0F6B7E>>.

⁹⁰ BERTRAND, D.; et al. Canada. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=A24EC5D2-26B8-4EA0-9FBC-097576A967F3>>.

⁹¹ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 12-14.

nustatytu būdu. Vis dėlto, Kanadoje tarp akcininkų sutarčių ir bendro balsavimo sutarčių yra daroma atskirtis ir jos nėra tapatinamos ar laikomos viena kitos rūšimi. Ši atskirtis yra grindžiama tuo, kad balsavimo sutartys apsiriboja tik balsavimo klausimais, o akcininkų sutartys yra plačiau akcininkų santykius aprėpiančios sutartys, kurios neapsiriboja vien balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime susitarimais⁹². Tuo tarpu, Lietuvoje juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis iš esmės atitinka visus akcininkų sutartis kvalifikuojančius požymius, todėl nėra pagrindo nelaikyti šios sutarties akcininkų sutartimi *per se*.

Jungtinėje Karalystėje balsavimo susitarimai tarp akcininkų yra taip pat leidžiami, tačiau kaip ir Prancūzijoje – jie nėra reglamentuojami. Vis dėlto, priešingai nei Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje akcininkų balsavimo sutarties koncepciją formavo Jungtinės Karalystės teismai tokiose su balsavimo sutartimis susijusiose bylose kaip *Puddephatt v Leith, Russell v Northern Bank Development Corpn Ltd*⁹³. Pastebėtina, jog teismai akcininkų balsavimo susitarimus kildina iš sutarčių laisvės principo⁹⁴ ir neįtvirtina jokių apribojimų balsavimo sutarties turinio sudarymui, tačiau pagal Jungtinės Karalystės teisę, kaip ir pagal Lietuvos teisę, balsavimo sutartis laikoma taip pat savarankiška sutartimi, sudaroma tik dėl bendro akcininkų balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime⁹⁵. Vis dėlto, Jungtinėje Karalystėje balsavimo sutarties negaliojimo nuostatos skiriasi nuo Lietuvos reguliavimo. Jungtinėje Karalystėje balsavimo sutartis laikoma negaliojančia, jeigu susitariama dėl tokios balsavimo procedūros ar tokio balsų paskirstymo, kuris pažeidžia bendrovės ar smulkiųjų akcininkų interesus⁹⁶. Taigi Jungtinės Karalystės bendrovių akcininkai, sudarę balsavimo sutartis, privalo susitarti dėl tokio balsavimo, kuris nepažeistų iš esmės smulkiųjų akcininkų interesų. Tokia nuostata Lietuvoje eksplicitiškai nėra įtvirtinta, tačiau pats bendrovių teisės tikslas yra vengti akcininkų tarpusavio ir bendrovės bei akcininkų interesų konflikto, todėl akcininkai privalo atsižvelgti į bendrovės ir kitų akcininkų interesus ir, be kita ko, veikti bendrovei naudingiausiu būdu, kas didintų pačių akcininkų investicijų grąžą. Visgi, tiek Jungtinės Karalystės praktika, kurioje akcininkai privalo paisyti smulkiųjų akcininkų interesų

---

⁹² WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil Law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 13.

⁹³ ANDENAS, M., *Shareholders' Agreements: Some EU and English Law Perspectives* [interaktyvus]. 2007, p. 145 [žiūrėta 2017 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <https://tsukuba.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=9185&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1>.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition*. Londonas: LexisNexis, 2009, p. 20.

⁹⁶ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Belgijos Karalystė ir Jungtinė Karalystė. *Teisė*, 2012, t. 85, p. 172.

susitariant dėl bendro balsavimo, tiek ir Lietuvos bendrovių teisės principai nedraudžia akcininkui balsuoti atsižvelgiant išimtinai tik į savo interesus, jeigu tai nepažeidžia kitų akcininkų ir bendrovės interesų.

Apibendrinant balsavimo sutarties institutą Lietuvoje prieinama prie išvados, jog balsavimo sutartis, kuri yra reglamentuojama Lietuvos CK 2.88 straipsnyje yra laikytina akcininkų sutartimi *per se*, nes atitinka visus kvalifikuojančius akcininkų sutarties požymius bei sampratą – akcininkų sutarties funkcionalumą, šios sutarties dalyką bei tikslus, taip pat akcininkų sutarties subjektus bei formą. Dėl šios priežasties, nereikėtų suabsoliutinti to, kad formaliai juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis įstatyme nėra tiesiogiai vadinama akcininkų sutartimi, tačiau jos kvalifikuojantys požymiai parodo, kad tai vienareikšmiškai akcininkų sutartis, tačiau ne vienintelė tokia, kuri būtų kvalifikuojama akcininkų sutartimi, nes atsižvelgiant į visus akcininkų sutarties tikslus, dalyką ir funkcijas akivaizdu, jog akcininkų sutarties samprata yra platesnė nei balsavimo sutarties institutas.

2.2. Akcininkų sutarties santykis su balsavimo teisės perleidimo sutartimi

Balsavimo teisė akcininkams – tai pati svarbiausia neturtinė teisė, kurią įgyvendinant akcininkai valdo bendrovę, tenkina savo interesus, o visų svarbiausia – gali padidinti savo investicijų, padarytų į bendrovę, grąžą. Lietuvos CK eksplicitiškai suteikia galimybę akcininkams sudaryti aptartą tarpusavio balsavimo sutartį, kurioje akcininkai, kaip balsavimo sutarties subjektai, susitaria dėl bendro balsavimo būdo ir balsavimo tvarkos bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. Neabejotina, jog ši įstatyme reglamentuojama sutartis yra tikroji akcininkų sutartis, nes nors CK tiesiogiai ir neįvardija balsavimo sutarties akcininkų sutartimi, tačiau jos tikslai, dalykas, subjektai ir kiti kvalifikuojantys požymiai atitinka akcininkų sutarties sampratą bei jos funkcijas ir siekiamus tikslus. Be kita ko, akcininkų bendro balsavimo sutartis yra žinoma ne tik Lietuvoje, bet ir Europos Sąjungos teisės aktuose bei kitose jurisdikcijose, kuriose ši sutartis taip pat laikoma viena iš akcininkų sutarčių rūšių. Visgi, balsavimo sutartis nėra vienintelė sutartis, kuri susijusi su akcininkų balsavimo teise ir kurią Lietuvos teisės aktai leidžia sudaryti akcininkams, nes Lietuvos CK juridinio asmens dalyviams suteikia teisę sudaryti dar vieną su balsavimo teise susijusią sutartį – tai balsų teisių perleidimo sutartį, kurią taip pat svarbu išanalizuoti ir apžvelgti jos sąsajas su akcininkų sutartimi Lietuvoje bei kitose jurisdikcijose.

Lietuvos CK 2.89 straipsnyje numatytas balsavimo teisės perleidimo institutas, kuris juridinio asmens dalyviams suteikia teisę perleisti akcijų suteikiamas balsavimo teises, skirtas balsuoti bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime, neperleidžiant pačių akcijų kaip vertybinio popieriaus. Visų pirma, reikėtų atkreipti dėmesį į šios sutarties subjektus. Analogiškai kaip ir balsavimo sutartyje, reglamentuojamoje CK 2.88 straipsnyje, balsavimo teisės perleidimo sutarties normoje tiesiogiai išreiškiama, jog šią sutartį gali sudaryti juridinio asmens dalyviai, tad iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad ne tik akcininkai, bet ir kiti subjektai šiuo atžvilgiu gali būti juridinio asmens dalyviais, galinčiais sudaryti balsų teisių perleidimo sutartį. Vis dėlto, vieninteliai akcininkai šiuo atveju yra laikomi juridinio asmens dalyviais ir turi akcijų suteikiamas balsavimo teises, kurios būtent ir yra balsų teisių perleidimo sutarties objektu. Dėl šios priežasties, tik akcininkai gali būti balsavimo teisių perleidimo sutarties subjektais, kurie perleidžia akcijų suteikiamas balsavimo teises kitiems asmenims.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad pačios normos lingvistinė ir gramatinė struktūra tiesiogiai suponuoja, jog ne tik akcininkai gali perimti perleidžiamas balsavimo teises, bet ir kiti tretieji asmenys. Iš šios formuluotės darytina išvada, jog balsavimo teisės perleidimo sutarties šalimis nebūtinai visuomet bus tik akcininkai, nes įstatymas leidžia balsavimo teisę perleisti kitiems asmenims, kurie CK 2.89 straipsnyje nėra konkrečiai įvardinami bendrovės akcininkais. Jau vien dėl šios priežasties balsų teisės perleidimo sutartį laikant akcininkų sutartimi susidarytų teisinė spraga subjektų atžvilgiu, nes akcininkų sutarties vienas iš svarbiausių kvalifikuojančių požymių yra tai, kad akcininkų sutartis sudaroma būtent tarp akcininkų, bet ne akcininkų ir trečiųjų asmenų, todėl, autoriaus nuomone, dėl šio aspekto kyla daug abejonių, ar galima balsavimo teisės perleidimo sutartį taip pat vadinti akcininkų sutartimi.

Kadangi akcininkai turi teisę perleisti savo akcijų suteikiamas balsavimo teises kitiems asmenims, neperleisdami akcijų kaip vertybinio popieriaus nuosavybės teisės, balsavimo teisės perleidimo sutartis gali turėti tam tikrų požymių, kvalifikuojančių balsavimo teisės perleidimo sutartį kaip įgaliojimą, o ne kaip akcininkų sutartį. Visų pirma, perleidžiant balsavimo teises trečiajam asmeniui, akcininkas pasilieka absoliučią akcijų nuosavybę ir turtines teises, tačiau su šia nuosavybe susijusias neturtines teises akcininkas perduoda įgyvendinti trečiajam asmeniui akcininko vardu. Tuo tarpu asmuo, išdavęs CK 2.137 straipsnyje reglamentuojamą įgaliojimą trečiajam asmeniui atlikti tam tikrus veiksmus taip pat neperduoda jokios jam priklausančios nuosavybės, o tiesiog įgalioja asmenį veikti tam tikru būdu ar atlikti tam tikrus veiksmus atstovaujamo asmens vardu. Pastebėtina, jog CK 2.89 straipsnio esminis požymis yra tas, kad balsavimo teisės

perleidimo sutartyje turi būti numatyta balsavimo teisės įgyvendinimo tvarka ir būdas⁹⁷, o CK 2.137 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad jeigu įgalotinio teisės nėra apibrėžtos įgaliojime, jis turi teisę atlikti tik tuos veiksmus, kurie yra būtini atstovaujamojo turtui ir turtiniams interesams išsaugoti bei turto priežiūrai atlikti. Dėl šių formuluočių akivaizdu, kad tiek įgaliojimui, tiek balsavimo teisės perleidimo sutarčiai yra svarbu apibrėžti asmens, įgyjančio teisę atlikti tam tikrus veiksmus, teisės ir pareigas įgyvendinant suteikiamas teises bei šių teisių ir pareigų įgyvendinimo tvarką.

Balsavimo teisės perleidimo sutartis bei įgaliojimas turi ir daugiau bendrų bruožų, kurių akcininkų sutartis neturi. Pavyzdžiui, įgalotinis privalo atlikti tokius veiksmus, kurie būtų pakankami atstovaujamojo turtui ir turtiniams interesams išsaugoti, o tai taip pat panašu į balsavimo teisės perleidimo sutartį, kuria asmuo, perėmęs balsavimo teises iš akcininko, privalo veikti išimtinai akcininkų ir bendrovės interesais⁹⁸. Tiek įgalotinis, tiek balsavimo teises perėmęs asmuo veikia išimtinai teises suteikusio asmens vardu – atitinkamai įgalotojo arba akcininko – ir atlikdamas įgaliojimu ar balsavimo teisės sutartimi suteiktus veiksmus negali veikti išimtinai savo vardu. Taip pat paminėtina, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis yra terminuota sutartis – CK 2.89 straipsnio 4 dalis nurodo, jog balsavimo sutartis negali būti sudaryta ilgesniam nei dešimties metų terminui ir net tuo atveju, jeigu sutartyje nenumatytas jos galiojimo laikotarpis, pasibaigus dešimties metų laikotarpiui sutartis automatiškai nustoja galioti⁹⁹ ir visos su balsavimo teise susijusios neturtinės teisės ir pareigos automatiškai yra grąžinamos akcijų kaip vertybinio popieriaus nuosavybės teisės turėtojui – akcininkui. Tuo tarpu, įgaliojimas iš esmės taip pat yra terminuota sutartis, nors maksimalus įgaliojimo terminas CK nėra nurodytas¹⁰⁰. Įgaliojimo terminas yra neribojamas įstatymo tik tuo atveju, jeigu asmuo, išduodantis įgaliojimą, apibrėžia įgaliojimo terminą pačiame įgaliojime. Tačiau jeigu įgaliojimo terminas nėra apibrėžtas įgaliojime, šis dokumentas galioja vienerius metus nuo įgaliojimo išdavimo dienos¹⁰¹.

Vis dėlto, balsavimo teisės perleidimo sutarties nereikėtų tapatinti su įgaliojimu, nes šios sutartys turi esminių skirtumų taip pat, kurie įgaliojimą ir balsų teisių perleidimo sutartį atskiria į savarankiškus institutus. Visų pirma, akcininkas, perleidęs balsavimo teises kitam asmeniui, negali pats įgyvendinti šios teisės tol, kol balsavimo teisės

---

⁹⁷ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Lietuvos Respublika. *Teisė*, 2012, t. 83, p. 209.

⁹⁸ *Ibid.*, p. 211.

⁹⁹ MIKELĖNAS V.; et al. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 198.

¹⁰⁰ *Ibid.*, p. 281.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 2.142 straipsnio 1 dalis.

perleidimo sutartis galioja ir nėra nutraukta. Dėl šios priežasties, balsuoti visuotinio akcininkų susirinkimo metu turi teisę tik tas asmuo, kuris perėmė balsavimo teises iš akcininko, tačiau pats akcininkas šios savo teisės įgyvendinti sutarties galiojimo laikotarpiu nebegali. Tuo tarpu, įgaliojimą išdavęs asmuo gali neribojamai atlikti tuos pačius veiksmus, kuriems atlikti jis yra išdavęs įgaliojimą trečiajam asmeniui. Įgaliojimą išdavęs asmuo tai daryti gali net ir tuo metu, kai įgaliojimo terminas dar nėra pasibaigęs ir įgaliojimas nėra atšauktas. Be kita ko, įgaliojimą nutraukti įgaliotojas gali bet kuriuo metu nepriklausomai nuo įgaliojimo valios ir tam užtenka vienašališkų įgaliotojo veiksmų. Tuo tarpu, balsavimo teisės perleidimo sutartis vienašališkai gali būti nutraukiama tik tuo atveju, jeigu balsavimo teisių perleidimo sutartyje numatyti vienašališko nutraukimo atvejai arba kai kita šalis nevykdo ar netinkamai vykdo priimtus įsipareigojimus ir tai yra esminis sutarties pažeidimas¹⁰². Balsavimo teisę perleidęs asmuo, jeigu jis atitinka CK 2.116 straipsnio reikalavimus, papildomai turi teisę reikalauti, kad balsavimo teisė būtų gražinta akcijų savininkui¹⁰³ arba pasinaudoti priverstiniu akcijų pardavimo institutu¹⁰⁴, kas taip pat reikštų, jog balsavimo teisės perleidimo sutartis netektų galios savaime. Skirtumai tarp balsavimo teisės perleidimo sutarties ir įgaliojimo yra tiek pat akivaizdūs, kiek ir panašumai, todėl negalime savaime tapatinti šių institutų, tačiau iš jų sąsajos matyti, kad balsavimo teisės perleidimo sutartis yra nutolusi nuo akcininkų sutarties instituto.

Balsavimo teisės perleidimo sutartimi įgyvendinamas pagrindinis, tačiau netiesioginis tikslas yra artimas akcininkų sutartimi laikytinos balsavimo sutarties pagrindiniam tikslui, nes tiek viena, tiek kita sutartimi yra siekiama susitarti dėl paprasto ir akcininkui tinkamiausio būdo balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime¹⁰⁵, su pagrindiniu tikslu tinkamai įgyvendinti akcininko interesus valdant bendrovę ir tokiu būdu siekti maksimalios investicijų grąžos. Taigi, iš esmės abiejų sutarčių siekiamas galutinis tikslas sutampa, todėl darytina išvada, kad balsų teisės perleidimo sutarties netiesioginis tikslas taip pat sutampa ir su akcininkų sutarties koncepcija. Balsavimo teisės perleidimo institutas labiausiai yra skirtas tiems akcininkams, kurie pakankamai dažnai negali patys fiziškai dalyvauti akcininkų susirinkimuose, o kitoks dalyvavimas visuotiniame akcininkų susirinkime nėra užtikrinamas bendrovėje. Dėl šios priežasties, balsavimo teisės perleidimo instituto pagrindinė funkcija – padaryti bendrovės valdymą efektyvesnį akcininkui perduodant balsavimo teisę trečiajam asmeniui, kuris išreiškia

---

¹⁰² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.217 straipsnis.

¹⁰³ *Ibid.*, 2.122 straipsnis.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 2.123 straipsnis.

¹⁰⁵ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Lietuvos Respublika. *Teisė*, 2012, t. 83, p. 209-210.

akcininko valią visuotiniame akcininkų susirinkime jį įgaliojusio akcininko vardu. Pastebėtina, jog asmuo, kuris perima iš akcininko balsavimo teises, neįgyja jokių akcijų suteikiamų turtinių teisių, todėl, skirtingai nei akcininkas, nėra asmeniškai suinteresuotas akcininkų priimamais sprendimais, akcininko investicijų gražos didinimu bei neturi kitų turtinių interesų bendrovėje. Atsižvelgiant į tai manytina, kad balsavimo teisės perdimas akcininkui tiesiog suteikia tam tikrą komfortabilumą įgyvendinant savo balsavimo teisę per kitą asmenį, o asmuo, įgijęs balsavimo teisę, paprasčiausiai atlieka faktinį veiksma akcininko vardu balsuodamas sutartyje nurodyta tvarka.

Balsavimo teisės perdimo sutarties dalykas iš esmės taip pat nesiskiria nuo akcininkų balsavimo sutarties dalyko, o tuo pačiu ir nuo akcininkų sutarties dalyko. Balsavimo teisės perdimo sutarties dalykas yra išimtinai akcijomis suteikiamos balsavimo teisės kaip neturtinės akcininko teisės. Dėl šios priežasties, balsavimo teisė yra tiesiogiai susijusi tiek su akcijomis, tiek su pačiu akcininku ir jo veikla bendrovėje, nes pasitelkdami balsavimo teisę akcininkai valdo bendrovę ir siekia savo interesų įgyvendinimo. Kadangi balsavimo teisės perdimo sutarties dalykas ir šios sutarties netiesioginis tikslas yra identiškas akcininkų balsavimo sutarties dalykui ir tikslui, tikėtina, kad balsavimo teisės perdimui turėtų būti taikomi tokie patys reikalavimai ir draudimai, kurie numatyti sudarant balsavimo sutartį. Tai reiškia, jog sudarant balsavimo teisės perdimo sutartį ir nustatant balsavimo tvarką negali būti asmeniui suteikiama teisė balsuoti už bendrovės valdymo organų narių nurodymus, taip pat balsuoti už bendrovės valdymo organų narių pateiktus pasiūlymus, neapsvarstant jų prieš tai, bei gauti atlyginimą kaip bet kokią turtinę naudą balsuojant nurodytu būdu ar susilaikant nuo tam tikro balsavimo¹⁰⁶. Autoriaus nuomone, jeigu sudarant balsavimo teisės perdimo sutartį nebus laikomasi šių draudimų, balsavimo sutartis, reglamentuota CK 2.88 straipsnyje, praras savo prasmę, nes susidarys tokia teisinė situacija, kad akcininkams bus draudžiama susitarti dėl išvardintų dalykų bendro balsavimo sutartyje, tačiau perdžiant balsavimo teisę kitam asmeniui, šie draudimai nebus taikomi¹⁰⁷ ir tokiu būdu galės būti aplenkiami.

Iš esmės balsavimo teisės perdimo institutas turi tam tikrų panašumų su balsavimo sutartimi, tačiau esminis dalykas, skiriantis šias sutartis – tai sutarties šalys, kurios neleidžia balsavimo teisės perdimo sutarties savaime laikyti akcininkų sutartimi. Kalbant apie subjektą, kaip kvalifikuojantį akcininkų sutarties požymį, akivaizdu, kad akcininkų sutartis ir balsavimo sutartis gali būti sudaroma tik tarp akcininkų, tuo tarpu

---

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 2.88 straipsnio 1 dalis.

¹⁰⁷ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Lietuvos Respublika. *Teisė*, 2012, t. 83, p. 212.

balsavimo teisės perleidimo sutartis gali būti sudaroma tarp akcininko ir kito asmens, kuris nebūtinai yra tos pačios bendrovės akcininkas. Autoriaus nuomone, jeigu balsavimo teisės perleidimo sutartis būdų sudaroma tarp akcininkų, t.y. vienas iš akcininkų perleistų balsavimo teises be akcijų nuosavybės teisės kitam akcininkui, aiškiai ir nedviprasmiškai nustatydamas balsavimo teisės įgyvendinimo tvarką bei nepažeisdamas įstatymo imperatyvių normų ir numatytų draudimų, tokia sutartis galėtų formaliai būti vadinama akcininkų sutartimi dėl balsavimo teisės perleidimo, tačiau ši sutartis vis tiek neišpildytų akcininkų sutarties koncepcijos, nes ja nebūtų įgyvendinama akcininkų kooperacija tam, kad akcininkai galėtų patenkinti savo interesus koncentruojant kontrolę bendrovėje bei siekiant didesnės investicijų grąžos, nes balsavimo teisės perleidimo sutartis tik palengvintų akcininko pareigą dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime ir tokiu būdu įgyvendinti savo teises išreiškiant savo valią per kitą asmenį.

Balsavimo teisės perleidimo sutarties institutas nėra paplitęs kitose jurisdikcijose, nors teisės doktrinoje yra ir kitokių nuomonių, kurios kildina lietuviškąjį balsavimo teisės perleidimo institutą iš amerikietiškojo „*voting trust*“¹⁰⁸, kuris įtvirtintas Jungtinių Amerikos Valstijų Modeliniame verslo įmonių akte¹⁰⁹. Vis dėlto, šis institutas teisiniu požiūriu skiriasi nuo tokios balsavimo teisės perleidimo sutarties, kokia ji yra suprantama Lietuvoje. Esminis balsų patikėjimo sutarties (angl. *voting trust*) bruožas yra tas, kad šios sutarties objektas yra ne balsavimo teisė, o pačios bendrovės akcijos. Tai reiškia, kad sudarydamas balsų patikėjimo sutartį akcininkas perleidžia ne pačias balsavimo teises atskirai nuo akcijų, bet tampa tik galutiniu akcijų suteikiamos naudos gavėju, kai tuo tarpu akcijos numatytam laikotarpiui yra perleidžiamos patikėtiniui (angl. *trustee*) ir tik pastarasis gali įgyvendinti visas akcijų suteikiamas teises akcininko, kaip galutinio naudos gavėjo, naudai¹¹⁰. Kadangi balsų patikėjimo sutarties atveju yra perleidžiama ne tik balsavimo teisė atskirai nuo akcijų nuosavybės teisės, bet ir pačios akcijos, todėl jos dažniausiai yra perleidžiamos ne tretiesiems asmenims tiesiogiai (kaip, pavyzdžiui, akcijų pirkimo-pardavimo atveju), bet specialiai tam sukurtam fondui (angl. *trust*)¹¹¹, kuris užsiima balsų patikėjimo sutarčių įgyvendinimo veikla. Tiesa, tokio fondo valdytojas gali

---

¹⁰⁸ MIKELĖNAS V.; et al. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 197. Jame rašoma, kad: „Balsavimo teisės perleidimo institutas žinomas ir JAV įmonių teisei kaip „*voting trust*““.

¹⁰⁹ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950, 7.30 straipsnis [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-bus-corp-laws-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.

¹¹⁰ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 16.

¹¹¹ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Lietuvos Respublika. *Teisė*, 2012, t. 83, p. 213.

būti bet kuris trečiasis asmuo, tad taip pat kaip ir balsavimo sutarties atveju – fondo valdytos yra nebūtinai tos pačios bendrovės akcininkas, tačiau pastebėtina, jog balsų patikėjimo sutartį su fondu gali sudaryti ne vienas, o keli akcininkai iš karto¹¹², kai tuo tarpu balsavimo teisės perleidimo sutartis yra sudaroma tik tarp dviejų subjektų – akcininko ir asmens, kuriam perleidžiama balsavimo teisė.

Amerikietiškas balsų patikėjimo sutarties modelis ir Lietuvos jurisdikcijoje žinoma balsavimo teisės perleidimo sutartis turi ir kelis panašumus. Amerikietiškajam balsų patikėjimo sutarties modelyje taip pat kaip ir balsavimo teisės perleidimo sutartyje turi būti apibrėžiama balsavimo tvarka, taisyklės ir kitos gairės, kurios aiškiai ir nedviprasmiškai nurodytų patikėtiniui, koku būdu jis turi balsuoti, kad veiktų akcininko vardu ir interesais¹¹³. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad balsų patikėjimo sutartis turi būti paskelbiama ir jos kopija saugoma bendrovėje, todėl ji nėra labai populiari Jungtinėse Amerikos Valstijose, kadangi neišlaiko konfidencialumo – priešingai nei tikroji akcininkų sutartis. Lietuvoje balsavimo teisės sutarties turinys nėra tiesiogiai atskleidžiamas bendrovei, tačiau CK 2.89 straipsnio 2 dalyje nurodomas reikalavimas pranešti bendrovei apie sutarties sudarymo faktą, subjektus, terminą ir aplinkybes. Dėl šios priežasties, balsavimo teisės perleidimo sutarties sudarymo faktas Lietuvos bendrovėse taip pat tampa žinomu, tačiau sutarties turinys išlieka konfidencialus. Pastebėtina, kad tiek Jungtinių Amerikos Valstijų Modeliniame verslo įmonių akte įtvirtintoje normoje¹¹⁴, tiek ir Lietuvos CK¹¹⁵ nurodyta, jog atitinkamos balsų patikėjimo sutartys bei balsavimo teisės perleidimo sutartys gali būti sudaromos ne ilgesniam nei 10 metų laikotarpiui, tačiau balsų patikėjimo sutarčiai yra numatyta galimybė pratęsti ją dar papildomam 10 metų laikotarpiui. Taigi, nors šios sutartys turi ir tam tikrų panašumų, tačiau jų skirtumai yra esminiai, dėl to autorius sutinka su Ronald Charles Wolf nuomone¹¹⁶, kad kontinentinės jurisdikcijos valstybėms balsų patikėjimo sutarties institutas nėra žinomas, nors tam tikri analogai ar panašaus pobūdžio sutartys yra sudaromos, tačiau dėl šios priežasties negalime kildinti CK reglamentuojamos balsavimo teisės perleidimo sutarties iš amerikietiškos balsų patikėjimo sutarties.

---

¹¹² WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 16.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950, 7.30 straipsnis (b) ir (c) dalys [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-bus-corp-laws-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 2.89 straipsnio 4 dalis.

¹¹⁶ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 16.

Tuo tarpu, Jungtinėje Karalystėje iš viso nėra žinomas toks balsavimo teisės perleidimo institutas, koks jis yra žinomas Lietuvoje¹¹⁷, todėl balsų teisės perleidimo sutartys Jungtinėje Karalystėje apskritai nėra reglamentuojamos. Vis dėlto, balsavimo teisę perleisti kitam asmeniui Jungtinėje Karalystėje yra įmanoma – šiam veiksmui atlikti yra pasirašomos vertybinių popierių skolinimo sutartys (angl. *securities lending agreement*)¹¹⁸, tačiau šios sutartys taip pat turi labai daug skirtumų nuo CK reglamentuojamos balsavimo teisės perleidimo sutarties. Vertybinių popierių skolinimo sutarties dalykas iš esmės yra bendrovės akcijos, kurias akcininkas parduoda trečiajam asmeniui numatytam laikotarpiui ir praėjus šiam terminui turi teisę reikalauti, kad jam būtų sudaryta galimybė įsigyti tokį patį kiekį vertybinių popierių, kokį jis perdavė pasirašydamas vertybinių popierių perleidimo sutartį¹¹⁹. Dėl šios priežasties, vertybinių popierių perleidimo sutartimi yra perduodamos ne tik balsavimo teisės, bet ir pati akcijų nuosavybės teisė – kaip ir amerikietiškoje balsų patikėjimo sutartyje, tačiau angliškame variante, be kita ko, vertybinio popieriaus naujasis įgijėjas turi teisę savo (bet ne akcininko) nuožiūra įgyvendinti balsavimo teisę bei visas kitas akcijų suteikiamas neturtines teises¹²⁰. Dėl šios priežasties Jungtinėje Karalystėje nėra rekomenduojama naudotis vertybinių popierių perleidimo sutartimis, jeigu siekiama vien tik įgyti daugiau balsavimo teisių tam, kad patenkinti savo asmeninius interesus¹²¹ ir asmeniškai pasinaudoti akcijų suteikiamomis balsavimo teisėmis.

Europos modelinio bendrovių akto 11 skyriaus 7 straipsnyje¹²² yra numatyta akcininko teisė būti atstovaujama akcininkų susirinkime pagal trečiajam asmeniui išduodamą prokurą (angl. *proxy*). Šis institutas, reglamentuojamas Europos modelinio bendrovių akto projekte yra iš esmės balsavimo teisės perleidimo sutarties, balsų patikėjimo sutarties instituto, vertybinių popierių skolinimo sutarties ir įgaliojimo mišinys. Pagrindiniai įgaliojimą primenantys bruožai yra tie, kad tokią prokurą akcininkas

---

¹¹⁷ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition.* Londonas: LexisNexis, 2009, p. 19.

¹¹⁸ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Belgijos Karalystė ir Jungtinė Karalystė. *Teisė*, 2012, t. 85, p. 177.

¹¹⁹ FAULKNER, M. C. An Introduction to Securities Lending [interaktyvus]. 2004, p. 13 [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankofengland.co.uk/markets/Documents/gilts/securitieslending.pdf>>.

¹²⁰ MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Belgijos Karalystė ir Jungtinė Karalystė. *Teisė*, 2012, t. 85, p. 177.

¹²¹ Jungtinės Karalystės vertybinių popierių skolinimo ir skolinimosi kodeksas (Securities Borrowing and Lending Code of Guidance) [interaktyvus]. 2009, 7.4 straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isla.co.uk/wp-content/uploads/2015/08/stockborrowing-code-2009.pdf>>.

¹²² Europos Komisijos galutinis Europos modelinio bendrovių akto projektas (Final Draft of European Model Company Act by European Commission) [interaktyvus]. 2015, 11 skyriaus 7 straipsnis [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.

gali išduoti keliems asmenims vienu metu, tačiau jų išdavimo skaičius gali būti ribojamas bendrovės įstatuose. Akcininkas taip pat turi teisę atšaukti išduotas prokūras bet kuriuo metu – taip pat kaip ir atstovaujamas, kuris yra išdavęs įgaliojimą. Tuo tarpu, su kitomis išvardintomis sutartimis, kurios susijusios su akcijomis bei balsavimo teisės perleidimu, Europos modelinio bendrovių akto 11 skyriaus 7 straipsnis turi daugiau atitikmenų. Visų pirma, Europos modelinis bendrovių aktas nurodo, kad prokūroje negalima aptarti tokios balsavimo tvarkos, kuria būtų nurodoma balsuoti už valdymo organų narių sprendimus. Kaip minėta, balsavimo teisės perleidimo sutartyje turėtų būti taikoma atitinkami draudimai, kaip ir balsavimo sutarties atveju, iš kurių vienas – nenustatyti tokios balsavimo tvarkos, kuria būtų balsuojama už valdymo organų sprendimus jų prieš tai neapsvarsčius arba balsuoti pagal išankstinius valdymo organų nurodymus. Nustatant tokią balsavimo tvarką tiek balsavimo sutartis, tiek balsavimo teisės perleidimo sutartis, tiek ir prokūra būtų laikoma niekine ir negaliojančia. Be kita ko, prokūra negali būti išduodama valdymo organų nariams dėl tos priežasties, kad nesusidarytų situacija, kuria valdymo organai galėtų manipuliuoti akcininko vardu priimant sprendimus visuotiniame akcininkų susirinkime. Europos modelinis bendrovių aktas suteikia galimybę tam pačiam trečiajam asmeniui išduoti net kelias prokūras, tačiau toks asmuo, balsuodamas visuotiniame akcininkų susirinkime, privalo išimtinai balsuoti konkretaus akcininko interesais.

Priešingai nei įgaliojimo ar su balsavimo teisės perleidimu bei akcijomis susijusiose sutartyse, Europos modelinio bendrovių akto 11 skyriaus 7 straipsnyje nėra nustatytas prokūros galiojimo terminas. Europos modelinio bendrovių akto sudarytojų grupė projekto komentaruose nurodo, kad valstybių teisės aktuose neturėtų būti nustatytas privalomas naikinamasis prokūros galiojimo terminas, nes dėl prokūros galiojimo termino turėtų būti leidžiama akcininkams apsispręsti patiems priklausomai nuo susiklosčiusios faktinės situacijos bendrovėje. Dėl šios priežasties, rekomenduojama prokūros galiojimo terminą aptarti įstatuose arba palikti tiesiog neterminuotą¹²³. Vis dėlto, šis prokūros ir balsavimo teisės perleidimo sutarties skirtumas neužglaisto Europos modelinio bendrovių akto 11 skirsnio 7 straipsnyje reglamentuojamo instituto panašumo į Lietuvos CK reglamentuojamą balsavimo teisės perleidimo sutartį. Priešingai – tai nubrėžia potencialių pakeitimų ribas Lietuvos teisėje, kad balsavimo teisės perleidimo institutas būtų paprasčiau pritaikomas praktikoje. Tačiau nei Europos modeliniame bendrovių akte

---

¹²³ Europos Komisijos galutinis Europos modelinio bendrovių akto projektas (Final Draft of European Model Company Act by European Commission) [interaktyvus]. 2015, p. 294 [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.

reglamentuojamas prokūros institutas, nei Jungtinės Karalystės vertybinių popierių skolinimo sutartis, nei amerikietiškoji balsų patikėjimo sutartis nėra laikomos akcininkų sutartimi ar jos rūšimi. Dėl šios priežasties manytina, kad Lietuvos CK 2.89 straipsnyje reglamentuojama balsavimo teisės perleidimo sutartis taip pat neturėtų būti laikoma akcininkų sutartimi *per se*, nes ji neturi visų akcininkų sutarties kvalifikavimui būtinųjų požymių.

Apibendrinant balsavimo teisės perleidimo sutartį darytina išvada, jog tokio tipo institutas, lyginant su kitomis nagrinėtomis valstybėmis, yra žinomas išimtinai tik Lietuvoje, tačiau jis turi nemažai panašumų į įgaliojimo institutą, kuriuo įgaliotiniui suteikiama teisė veikti atstovaujamojo vardu ir atlikti tam tikrus veiksmus, bet jokia nuosavybės teisė trečiajam asmeniui nėra perleidžiama. Tuo tarpu, kitose valstybėse balsavimo teisės paprastai perleidžiamos kartu su akcijų nuosavybe, tačiau numatant sutartyje galimybę reikalauti susigrąžinti akcijų nuosavybę po tam tikro nustatyto laikotarpio. Iš esmės, kitų valstybių praktika minėtų sutarčių nelaiko akcininkų sutartimis, todėl manytina, jog Lietuvos CK reglamentuojamas balsavimo teisės perleidimo institutas taip pat neturėtų būti laikomas akcininkų sutartimi *per se*, nes šis institutas neatitinka akcininkų sutarčiai būdingų kvalifikuojančių požymių.

2.3. Akcininkų sutarties ir bendrovės steigimo dokumentų bei įstatų skirtumai

Nors akcininkų sutartys nėra tiesiogiai reglamentuojamos įstatymuose, tačiau tam, kad jos būtų tinkamai taikomos Lietuvos bendrovėse, yra būtina suvokti ne tik akcininkų sutarties teisinę prigimtį, bet ir jos santykį su bendrovės veiklą tiesiogiai reguliuojančiais dokumentais – bendrovės įstatais. Atsižvelgiant į anksčiau minėtą akcininkų sutarties dalyką bei ABĮ 4 straipsnyje reglamentuojamus įstatų sudarymo reikalavimus, persasi nuomonė, kad tiek akcininkų sutartyse, tiek ir įstatuose gali būti įtvirtinami panašaus pobūdžio akcininkų tarpusavio ir bendrovės valdymo santykiai, o tiek vienos, tiek kitos sutarties dalykas visuomet yra susijęs su pačia bendrove, akcijomis bei akcininkų teisėmis ir pareigomis. Dėl šios priežasties, kyla probleminis klausimas – ar dėl akcininkų sutartyse ir įstatuose apibrėžiamo tapataus dalyko ir panašių santykių, įstatai savaime turėtų būti laikomi akcininkų sutartimi.

Praktikoje pastebima, kad akcininkų sutarties nereguliavimas įstatyminiu lygiu ir jos konfidenciali prigimtis lemia tai, kad akcininkų sutartyje bendrovės ir akcininkų tarpusavio santykių ribos yra labiau išplečiamos už tas, kurios yra nustatytos statutinėje bendrovių teisėje ir tuo pačiu bendrovės įstatuose. Iš praktinės pusės žvelgiant yra svarbu

suteikti akcininkams galimybę nustatyti kitokias tarpusavio santykių ir bendrovės valdymo taisykles nei tas, kurias numato dispozityvus įstatymas ar įstatymo normos pagal nutylėjimą. Tokiu būdu akcininkai gali prisitaikyti šias taisykles prie faktinės bendrovės valdymo situacijos ir akcininkų siekiamų tikslų, nepažeisdami įstatymo normų. Tačiau svarbu akcininkų sutartyje sureguliuoti akcininko ir bendrovės santykius taip, kad jie neiškreiptų įstatyme reglamentuojamų ir įstatuose numatomų bendrovių teisės taisyklių bei nesudarytų prielaidų akcininkų savanaudiškiems tikslams įgyvendinti¹²⁴.

Bendrovės teisinė prigimtis yra sutartinė¹²⁵, todėl pirmoji sutartis, kurią sudaro akcininkai, išreikšdami savo laisvą valią steigti bendrovę yra bendrovės steigimo sutartis¹²⁶ bei po to sekantis bendrovės įstatų patvirtinimas. Bendrovės steigimo metu steigėjai, kurie yra būsimieji steigiamos bendrovės akcininkai, kartu pasirašo steigimo sutartį, o taip pat patvirtina bendrovės įstatus – dokumentą, kuris, be kita ko, reguliuoja bendrovės valdymą, jos santykius su akcininkais bei akcininkų tarpusavio santykius¹²⁷. Iš esmės bendrovės steigimo dokumentus, įskaitant įstatus, bei akcininkų sutartį sudarantys subjektai gali būti tie patys asmenys – tai vienos bendrovės akcininkai, tačiau tarp steigimo dokumentų ir akcininkų sutarties yra ir skirtumų, susijusių tiek su sutarčių subjektais, tiek ir su kitais šias sutartis kvalifikuojančiais aspektais.

Steigimo sutartį sudaro visi būsimieji bendrovės akcininkai¹²⁸ ir jie taip pat patvirtina bendrovės įstatus¹²⁹, kurie vėliau yra keičiami tik bendrovės akcininkų sprendimu¹³⁰, o notaro patvirtinti ir įregistruoti viešame registre galioja visiems bendrovės akcininkams be išimties – tiek esamiems, tiek būsimiems naujesiems akcininkams. Kadangi bendrovės įstatai turi būti tvirtinami notaro ir registruojami viešame Juridinių asmenų registre, jie yra prieinami ne tik visiems bendrovės dalyviams bei valdymo organams, bet ir kitiems tretiesiems asmenims. Dėl šios priežasties,

---

¹²⁴ ANDENAS, M., Shareholders' Agreements: Some EU and English Law Perspectives [interaktyvus]. 2007, p. 135 [žiūrėta 2017 m. kovo 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://tsukuba.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=9185&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1>.

¹²⁵ Šis magistrinis rašto darbas neapima bendrovės sutartinės prigimties analizės, tačiau plačiau apie tai galima pasiskaityti šiame straipsnyje: LAURAITYTĖ, E. Sutartinės bendrovės teorijos susiformavimas ir sutartinė bendrovės prigimtis. *Teisė*, 2014, t. 90, p. 148.

¹²⁶ Kadangi autorius šiame magistriniame rašto darbe nagrinėja akcininkų sutartinius santykius, kurie susiklosto, kai bendrovėje akcininkų yra daugiau nei vienas, dėl šios priežasties autorius nemini steigimo akto kaip bendrovės steigimo dokumento, nes steigimo akto sudarymas reikštų tai, kad steigiant bendrovę buvo išreikšta tik vieno akcininko valia. Dėl šios priežasties, teoriškai nėra galimybės steigimo aktą laikyti akcininkų sutartimi, nes akcininkų sutartį sudaro mažiausiai du subjektai, kai tuo tarpu steigimo aktas sudaromas tik vieno bendrovės akcininko.

¹²⁷ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition.* Londonas: LexisNexis, 2009, p. 37.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914, 7 straipsnio 4 dalis.

¹²⁹ *Ibid.*, 4 straipsnio 8 dalis.

¹³⁰ *Ibid.*, 20 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

bendrovės įstatai yra laikomi viešuoju dokumentu, kuriame nėra tikslinga aptarti konfidencialios bendrovės informacijos. Tuo tarpu, akcininkų sutartį sudaro tik tie bendrovės akcininkai, kurie išreiškia savo norą ir valią susitarti tam tikrais bendrovės valdymo ir savo interesų apsaugos klausimais. Tai reiškia, jog akcininkų sutartį sudaro nebūtinai visi bendrovės akcininkai be išimties – tai gali būti ir tik dalis jų, kurie iš esmės susitaria dėl akcininkų sutarties sąlygų ir sudaro šią sutartį. Kadangi akcininkų sutarties prigimtis yra kilusi iš sutarčių laisvės principo ir įstatyme nėra nustatyta jokių šios sutarties viešinimo elementų, yra laikoma, jog ši sutartis, priešingai nei įstatai, įpareigoja tik ją sudariusius akcininkus ir jokiems kitiems tretiesiems asmenims ar bendrovei, jei ši nėra pasirašiusi akcininkų sutarties, teisių ir pareigų savaime nesukuria.

Teisės doktrinoje yra nuomonių, jog akcininkų sutarties reikšmė išaiškėja tik tuomet, kai ji yra gretinama su bendrovės įstatais¹³¹. Bendrosios teisės jurisdikcijos šalyse šis teiginys yra grindžiamas tuo, kad didžioji dalis įstatuose aptariamų nuostatų praktiškai gali būti aptariamoms ir akcininkų sutartyje¹³². Tuo tarpu, Lietuvos bendrovių teisinis reglamentavimas ir aptarta akcininkų sutarties kvalifikacija taip pat pagrindžia šią nuomonę, nes tiek įstatuose, tiek akcininkų sutartyje yra galimybė aptarti tuos pačius institutus. Pavyzdžiui, ABĮ 4 straipsnyje reglamentuojami formalūs reikalavimai bendrovės įstatams, kurių nesilaikant bendrovės įstatai nebūtų tvirtinami notaro ir registruojami Juridinių asmenų registre. Įstatyme nurodyta, kad bendrovės įstatuose privaloma aptarti akcijų suteikiamas teises, visuotinio akcininkų susirinkimo kompetenciją ir jo sušaukimo tvarką, bendrovės organų kompetenciją, jų rinkimo ir atšaukimo tvarką, kitus bendrovės valdymo ir akcininkų tarpusavio santykius. Atsižvelgiant į tai, kad akcininkų sutarties dalykas yra taip pat susijęs su akcijomis, akcininkais bei bendrove, akcininkų sutartyje dažniausiai aptariami akcininkų tarpusavio santykiai, susiję su balsavimo teisėmis ir su bendrovės valdymu. Taigi, autoriaus nuomone, iš tikrųjų įstatai ir akcininkų sutartys reglamentuoja tą patį dalyką ir iš esmės tuos pačius santykius, tačiau akcininkų sutarties konfidencialumo aspektas akcininkams suteikia didesnę laisvę išplėsti įstatymo normas bei akcininkų santykius reguliuoti konkrečiau, nustatant tokias taisykles, kurių įstatymas nenumato arba numato pagal nutylėjimą. Pastebėtina, kad tokios taisyklės paprastai būna specifinės, konfidencialios ir pritaikytos konkrečiai bendrovės nusistovėjusiai verslo praktikai.

---

¹³¹ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil Law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 74.

¹³² THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition*. Londonas: LexisNexis, 2009, p. 9.

Nors akcininkų sutartyje ir įstatuose aptariami iš esmės panašūs akcininkų ir bendrovės santykiai, akcininkų sutarties bei įstatų dalyko panašumas nesąlygoja šių dviejų dokumentų priklausomybės vienas kitam *per se*. Praktiškai visų jurisdikcijų bendrovių teisėje, bendrovei egzistuoti ir jos veiklai reguliuoti yra reikalingi įstatai. Be šio dokumento nė viena bendrovė negalėtų išsiversti savo kasdieninėje veikloje, akcininkų tarpusavio santykiuose bei bendrovės valdyme. Tuo tarpu, įstatymas neįpareigoja bendrovėje sudaryti akcininkų sutartį, kad bendrovė tinkamai vykdytų savo veiklą. Akcininkų sutartis sudaroma tik tuo atveju, kai akcininkai išreiškia laisvą savo valią ir nusprendžia kooperuotis dėl tam tikrų bendrovės valdymo ar interesų apsaugos aspektų, kurie ilgainiui padidintų akcininkų investicijų grąžą. Tačiau tokiose jurisdikcijose kaip Brazilijoje, akcininkų sutartys yra registruotinas ir viešai skelbiamas sandoris¹³³, todėl tikėtina, kad jo priklausomybė nuo įstatų yra daug didesnė nei tais atvejais, kai akcininkų sutartis yra viešai neskelbiamas sandoris. Vis dėlto, Brazilijos atveju, kai akcininkų sutartis yra registruojamas dokumentas, vis tiek šių dviejų institutų nepriklausomybė privalo išlikti. Kitu atveju, gali kilti problemų, jeigu tarpusavyje susiję įstatai ir akcininkų sutartis nustatys per daug plačias taisykles bendrovės ir akcininkų naudai arba suvaržys akcininkų sutarties nepasirašančių akcininkų teises tokiu būdu, kurio neleidžia įstatymas¹³⁴ ir dėl šios priežasties, akcininkų sutartis taps negaliojanti, o įstatai turės būti pakeist.

Lietuvoje akcininkų sutartis, priešingai nei įstatai, įpareigoja tik sutarties šalis, kurios pasirašo akcininkų sutartį, bet ne kitus tos pačios bendrovės akcininkus, kurie neišreiškė noro prisidėti prie akcininkų sutarties. Tuo tarpu, įstatai įpareigoja tiek visus bendrovės akcininkus, tiek ir pačią bendrovę. Keičiant bendrovės įstatus yra reikalinga, kad įstatų pakeitimams pritartų 2/3 visų bendrovės akcininkų¹³⁵. Pastebėtina, kad bendrovių statutinė teisė numato, jog nors įstatams pakeisti įstatymas nereikalauja visų akcininkų pritarimo, įstatai, kaip pagrindinis bendrovės veiklos dokumentas įpareigoja net ir tuos akcininkus, kurie balsavo prieš priimtus įstatų pakeitimus. Tuo tarpu, akcininkų sutarties sudarymas yra sutarties laisvės principo išraiška, todėl kitų asmenų, kurie neprisidėjo prie sutarties sudarymo ši sutartis neįpareigoja. Dėl šios priežasties akcininkų sutartis suteikia teisę akcininkams kooperuotis ir sudaryti tam tikrus teisinius santykius

---

¹³³ GORGA, E. Corporate control and governance after a decade from 'Novo Mercado': changes in ownership structures and shareholder power in Brazil. Iš *Research Handbook on Shareholder Power*, Cheltenhamas, Northamptonas: Edward Elgar Publishing, 2015, p. 482.

¹³⁴ WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014, p. 142

¹³⁵ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914, 28 straipsnio 1 dalies, 1 punktą.

tik tarp sutarties šalių, tokiu būdu išlaikant pakankamą jų glaudų bendradarbiavimą, kuris apima ir konfidencialią bendrovės ir akcininkų informaciją.

Kaip ir Lietuvoje, taip ir Jungtinėje Karalystėje bendrovės įstatai ir akcininkų sutartis yra du nesusieti dokumentai, kurių vykdymas iš esmės nepriklauso vienas nuo kito. Jungtinės Karalystės bendrovėse akcininkų sutartys dažniausiai yra sudaromos tuomet, kai akcininkų tarpusavio santykiams reguliuoti nepakanka bendrovės įstatų¹³⁶, todėl sudarytoje akcininkų sutartyje aptariamos, pavyzdžiui, papildomos akcininkų teisės ir pareigos, specialus akcijų suteikiamų teisių įgyvendinimas, smulkiųjų akcininkų interesų apsaugos klausimai ar tam tikri bendrovės valdymo ypatumai. Kadangi Jungtinėje Karalystėje akcininkų sutarties šalimi tam tikrais atvejais gali būti ir bendrovė, šiuo atveju svarbu, kad bendrovė akcininkų sutartimi neprisiimtų tokių įsipareigojimų, kurie ribotų bendrovės teises, kurias jai suteikia įstatymas arba bendrovės įstatai¹³⁷. Dėl šios priežasties akivaizdu, kad nors Jungtinėje Karalystėje akcininkų sutartis yra laikoma savarankišku dokumentu, nesusijusiu su įstatais, tačiau kai bendrovė prisijungia prie akcininkų sutarties kaip sutarties šalis, yra svarbu nepažeisti bendrovės įstatuose aptartų nuostatų bei nenukrypti nuo įstatymo normų, nes kitu atveju akcininkų sutartis taps niekine ir negaliojančia.

Jungtinės Karalystės teismų praktikoje jau seniai yra keliamas klausimas, ar įstatai – tai sutartis tarp pačios bendrovės ir jos akcininkų, ar visgi įstatai turėtų būti suprantami kaip sutartis tik tarp bendrovės akcininkų *inter se* bei kokia apimtimi jie įpareigotų sutarties šalis bei bendrovę. Mads Andenas, nagrinėjęs akcininkų sutarčių ir įstatų santykį Jungtinės Karalystės jurisdikcijoje, savo atliktoje analizėje nurodo, kad įstatai yra suprantami kaip sutartis tarp bendrovės ir jos dalyvių, dėl jų kaip bendrovės akcininkų teisių ir pareigų¹³⁸. Tai grindžiama tuo, kad akcininkai ir bendrovė įstatų prasme yra laikomi lygiaverčiais subjektais, nes tiek akcininkas, tiek bendrovė gali paduoti ieškinį į teismą dėl įstatuose numatytų pareigų nevykdymo. Mads Andenas nurodo, kad *Quin & Axtens Ltd. v Salmon* byloje Lordų Rūmų teismas (angl. *The House of Lords*) patvirtino, jog įstatai suteikia tiek tam tikras teises ir pareigas akcininkui santykiuose su bendrove, tiek ir su kitais akcininkais. Tačiau pati šių teisių ir pareigų apimtis buvo apibrėžta *Hickman v Kent or Romney Marsh Sheep Breeders' Association* byloje, kurioje teismas nurodė, kad bendrovė turi pareigą akcininkams laikytis įstatų ta

---

¹³⁶ CADMAM, J. *Shareholders' Agreements. 4th edition*. Londonas: Sweet & Maxwell, 2004, p. 2.

¹³⁷ *Ibid.*, p. 3-9.

¹³⁸ ANDENAS, M., *Shareholders' Agreements: Some EU and English Law Perspectives* [interaktyvus]. 2007, p. 138 [žiūrėta 2017 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://tsukuba.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=9185&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1>.

apimtimi kaip ir akcininkai. Tuo tarpu, akcininkų sutartis iš esmės yra sutartis tarp akcininkų, nustatanti teises ir pareigas akcininkų santykiams¹³⁹, o bendrovė prisiima įsipareigojimus akcininkų sutartimi tik tuo atveju, jeigu ją pasirašo. Tačiau bendrovės įsipareigojimai akcininkų sutartimi iš esmės yra susiję tik su bendrovės valdymo aspektais.

Apibendrinant akivaizdu, kad akcininkų sutartis ir įstatai yra netapatūs dokumentai, kurie iš esmės turi tik vieną panašumą – sutarties dalyką, tačiau ir tai įstatuose jis aptariamas siauriau nei tai įmanoma padaryti akcininkų sutartyje. Įstatų sudarymas yra detaliam aptariamam bendrovių teisę reglamentuojančiuose teisės aktuose, taip pat šis dokumentas – tai viešai skelbiama ir visus akcininkus įpareigojanti sutartis, kai tuo tarpu akcininkų sutartis daugumoje valstybių, tarp jų ir Lietuvoje, yra neregistruotinas ir neviešinamas trečiosioms šalims sandoris. Dėl šios priežasties, akcininkų sutartį dažnai pasirenkama sudaryti ir dėl to, kad šioje sutartyje, priešingai nei įstatuose, galima atskleisti konfidencialią informaciją bei reguliuoti bendrovės ir akcininkų santykius ne tik pagal tas normas, kurias nustato įstatymas, bet ir pritaikant jas prie bendrovės nusistovėjusios praktikos, tačiau nepažeidžiant įstatymo taikomų reikalavimų.

Šiame skyriuje aptartos sutartys – balsavimo sutartis, balsavimo teises perleidimo sutartis bei bendrovės steigimo dokumentai – visos jos yra vienokiu ar kitokiu kvalifikuojančiu požymiu sutampančios su akcininkų sutartimi, tačiau vienintelė balsavimo sutartis yra ta įstatyme reglamentuojama sutartis, kuri turi tuos pačius kvalifikuojančius požymius kaip ir akcininkų sutartis. Dėl šios priežasties, nepaisant to, kad juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis įstatyme nėra tiesiogiai vadinama akcininkų sutartimi, tačiau savo samprata ir koncepcija ji yra vienintelė akcininkų sutarties rūšis, reglamentuojama Lietuvos teisėje. Tuo tarpu, tiek bendrovės steigimo dokumentai, tiek ir balsavimo teisių perleidimo sutartis turi daugiau skirtumų nei panašumų su akcininkų sutartimi kvalifikuojančiais požymiais, o taip pat ir nagrinėtose užsienio valstybėse šie institutai nėra pripažįstami akcininkų sutartimis. Dėl to darytina išvada, jog balsavimo teisių perleidimo sutartis ir bendrovės steigimo dokumentai – tai savarankiški ir nuo akcininkų sutarties nepriklausomi institutai, kurie negali būti laikomi akcininkų sutartimis *per se* ir jiems negali būti savaime taikomos akcininkų sutarčių kvalifikavimo ar priverstinio vykdymo taisyklės.

---

¹³⁹ GOMTSIAN, S. *The Enforcement of Shareholders' Agreements Comparative Analysis of English and Russian Law*: magistrinis rašto darbas [interaktyvus]. Tilburgas: Tilburgo Teisės Mokykla, 2012, p. 14 [žiūrėta 2017 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=128481>>.

3. AKCININKŲ SUTARTIES PRIVERSTINIO VYKDYMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Analizuojant akcininkų sutartis, iš tiesų labai svarbu išsiaiškinti akcininkų sutartis kvalifikuojančius požymius ir apžvelgti šios sutarties sampratą bei atrasti skiriamuosius bruožus nuo kitų panašių, tačiau netapačių sutarčių. Šių aspektų analizė yra teorinis pagrindas teisiškai formuojant tinkamą akcininkų sutarties dokumentą. Vis dėlto, realybė yra tokia, kad net ir iš geriausiai parengtų akcininkų sutarčių gali kilti ginčai, konfliktinės situacijos ir kiti nesutarimai. Nors sudarydami akcininkų sutartis akcininkai paprastai siekia tarpusavio kooperacijos, kad galėtų įgyvendinti tam tikrus tikslus bei efektyviau valdyti bendrovę ir padidinti savo investicijų grąžą, tačiau įtampa akcininkų santykiuose gali kilti bet kuriuo metu ir akcininkų sutartis ne visada gali padėti išspręsti šiuos nesutarimus. Pavyzdžiui, akcininkams susitarus dėl tam tikro balsavimo, vienas iš akcininkų atsisako vykdyti sutartį ir balsuoja savo nuožiūra, nesilaikydamas sutartyje numatyto akcininkų susitarimo ir argumentuoja tuo, kad iš akcininko negali būti atimta teisė balsuoti savo nuožiūra, nes tai nustato bendrovių teisę reglamentuojantys įstatymai bei bendrovės įstatai¹⁴⁰. Taigi, šiuo atveju, rašto darbo autoriui daugiausiai abejonių kelia priverstinis akcininkų sutarties vykdymas teisme, ar jis įmanomas ir kokios jo ribos. Autoriui aktualu, ar teismuose vyrauja vieninga ir pastovi teismų praktika, kuri sukurtų stabilumą akcininkų sutarčių priverstiniam vykdymui. Atsižvelgiant į tai, kad išsiaiškinti akcininkų sutarties vykdymo klausimus yra tiek pat svarbu kiek ir žinoti akcininkų sutarties kvalifikuojančius požymius, todėl šioje rašto darbo dalyje autorius analizuos išimtinai akcininkų sutarties priverstinio vykdymo teisme perspektyvas ir probleminius aspektus.

3.1. Akcininkų sutarties priverstinio vykdymo teisme galimybės ir silpnybės

Teisėtai sudaryta sutartis jos šalims turi įstatymo galią¹⁴¹ ir privalo būti vykdoma¹⁴², todėl ir akcininkų sutartis neabejotinai turi teisinį pagrindą būti vykdoma. Akcininkų sutarties prigimtis iš sutarčių laisvės principo atskleidžia tai, kad jai taikomi visi bendrieji sutarčių bei prievolių vykdymo principai ir CK reglamentuojamos normos, nes akcininkų

¹⁴⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „IN Group“, UAB „TAURŲ ŽUVYS“ v. L. D.-B., J. D., K. Z., J. V. P., Nr. 2A-279-407/2016, kat. 2.1.2.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.189 straipsnio 1 dalis.

¹⁴² MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 420.

sutartis neturi specialaus savarankiško reglamentavimo, kuris apibrėžtų kitokią akcininkų sutarties vykdymą nei numatytas CK 6 knygos 2 dalies 16 skyriuje. Taigi, akcininkų sutartys, kaip ir visos kitos civilinius subjektų santykius reglamentuojančios sutartys, pagal bendrąsias sutarčių vykdymo taisykles privalo būti vykdomos tinkamai ir sąžiningai, o sutarties šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis vykdant sutartį¹⁴³. Tai reiškia, jog sutarties šalys kartu vykdydamos sutartį privalo įgyvendinti sutarties tikslus ir atlikti tuos veiksmus, kurie yra reikalingi sutarties dalyko ir sąlygų realizavimui¹⁴⁴. Akcininkai privalo vykdyti sutartį pagal nustatytas sutarties sąlygas ir tai turi daryti tinkamai, nepažeidžiant kitos sutarties šalies interesų ir sutarties nuostatų, taip pat privalo keistis informacija, kuri yra reikalinga ir reikšminga sutarties tinkamam įvykdymui, laiku pranešti apie sutarties vykdymo kliūtis¹⁴⁵, kad sutartis nebūtų laikoma pažeista. Visgi, jeigu nors viena akcininkų sutarties šalis visiškai nevykdo sutartinių įsipareigojimų arba vykdo akcininkų sutartį, bet su tam tikrais trūkumais¹⁴⁶, tokie veiksmai gali būti laikomi esminiu sutarties pažeidimu, kai nukentėjusioji šalis negauna to, ko pagrįstai tikėjosi gauti sudarydama sutartį. Tokiu atveju, nukentėjusi šalis įgyja teisę į teisminį savo teisėtų interesų gynimą, kuris gali pasireikšti įvairiomis teisinėmis pasekmėmis: nuo reikalavimo įvykdyti prievolę natūra¹⁴⁷ iki restitucijos¹⁴⁸ ir sutarties nutraukimo¹⁴⁹.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Lietuvos teismų praktikoje nėra gausu ginčų, kylančių iš akcininkų sutarčių sudarymo ar jų nuostatų aiškinimo. Autoriaus atlikto tyrimo metu, teisinės informacijos paieškos sistemoje Infolex¹⁵⁰ 2017 m. kovo 25 d. buvo viešai paskelbta tik apie 23 civilines bylas, išnagrinėtas Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, kurios susijusios su akcininkų sutartimis¹⁵¹. Tam, kad geriau pavyktų įsivaizduoti, kokią nedidelę dalį visų išnagrinėtų civilinių bylų skaičiaus sudaro su akcininkų sutartimis susijusios bylos Lietuvos Aukščiausiame Teisme, autorius palyginimui teikia statistinius duomenis apie bendrai išnagrinėtas civilines bylas Lietuvos apeliacinėje teismo

¹⁴³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.200 straipsnio 1-2 dalys.

¹⁴⁴ MIKELĖNAS, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, p. 69.

¹⁴⁵ *Ibid.*, p. 71.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.205 straipsnis. [Pastebėtina, kad šis straipsnis apibrėžia netinkamą sutarties vykdymą ir jos nevykdymą „Sutarties neįvykdymu laikomos bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą“]. Taip pat žiūrėti: MIKELĖNAS, V.; et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, p. 273.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.213 straipsnis.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 6.222 straipsnis.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 6.217 straipsnis.

¹⁵⁰ Teisinės informacijos paieškos sistema. *Infolex* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>>.

¹⁵¹ Šiuo konkrečiu atveju magistrinio rašto darbo autorius skaičiavo visas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo viešai paskelbtas bylas, kurios Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sutartis yra įvardinęs akcininkų sutartimis arba balsavimo sutartimis.

instancijoje per vienerius metus, kuriuos kasmet skelbia Lietuvos nacionalinė teismų administracija¹⁵². Pavyzdžiui, 2016 metais vien tik Lietuvos apeliacinės instancijos teismuose išnagrinėtos 14 688 civilines bylos, 2015 metais Lietuvos apeliacinės instancijos teismai išnagrinėjo 14 774 civilines bylas, o 2014 metais išnagrinėtos net 14 995 civilinės bylos vien tik Lietuvos apeliacinės instancijos teisme. Lyginant šiuos daugiataūkstantinius skaičius Lietuvos apeliacinės instancijos teismų išnagrinėjamų civilinių bylų per metus su keliasdešimt Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išspręstų ginčų, susijusių su akcininkų sutartimis, akivaizdu, jog akcininkų sutarčių ginčai nors ir žinomi Lietuvos teismams, tačiau nėra labai dažnai pasitaikantys, nes sudaro visiškai nežymią dalį visoje Lietuvos teismų praktikoje.

Kita vertus, nedidelis skaičius išnagrinėtų teisminių ginčų, susijusių su akcininkų sutartimis, neturėtų suponuoti požiūrio, jog iš akcininkų sutarčių ginčų kyla visai nedaug. Iš pateikto išnagrinėtų bylų susijusių su akcininkų sutartimis skaičiaus akivaizdu, jog nesutarimų tarp akcininkų visgi kyla net ir tada, kai bendrovėje yra sudaryta vienokios ar kitokios rūšies akcininkų sutartis. Atsižvelgdamas į nedidelį šių bylų skaičių autorius daro prielaidą, kad akcininkai, vadovaudamiesi sutarčių laisvės principu, neretai pasirenka akcininkų sutartyse numatyti arbitražinę išlygą ir nesutarimus, kylančius iš akcininkų sutarčių, spręsti neteisimine ginčų sprendimo tvarka. Pastebėtina, kad visose autoriaus nagrinėtose jurisdikcijose įstatymai numato galimybę akcininkų sutartyse numatyti arbitražines išlygas, pavyzdžiui, Brazilijoje¹⁵³, Italijoje¹⁵⁴, Prancūzijoje¹⁵⁵, Kanadoje¹⁵⁶, Jungtinėje Karalystėje¹⁵⁷. Lietuvoje arbitražinė išlyga taip pat gali būti numatyta akcininkų sutartyse ir kad ji iš tiesų sudaroma – patvirtina Lietuvos teismuose nagrinėti akcininkų sutarčių ginčai, kilę, pavyzdžiui, dėl arbitražinės išlygos

---

¹⁵² Nacionalinė teismų administracija. *2016 metų statistikos ataskaitos; 2015 metų statistikos ataskaitos; 2014 metų statistikos ataskaitos* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>>.

¹⁵³ NETO, H. B.; MAGGI, B. O. Brazil. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=6F60BE50-06BC-4BE0-A642-BF847BDD8FB4>>.

¹⁵⁴ NUNZIANTE, G. Italy. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F16AECA1-542E-4367-9AA2-19F91F8CA428>>

¹⁵⁵ ICHAY, F. France. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F7E7F4B3-A308-498E-8218-BEB66C0F6B7E>>.

¹⁵⁶ BERTRAND, D.; et al. Canada. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=A24EC5D2-26B8-4EA0-9FBC-097576A967F3>>.

¹⁵⁷ MANCHES, Ch. O. England and Wales. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=CD3FB209-112A-4678-91D2-CED421DD8A53>>.

neteisėtumo¹⁵⁸. Autoriaus nuomone, arbitražinė išlyga akcininkų sutartyse yra pakankamai dažnai aptariama dėl didelio kiekio konfidencialios informacijos akcininkų sutartyje ir akcininkų nenoro viešai ją atskleisti tretiesiems asmenims¹⁵⁹. Dėl šios priežasties, akcininkų ginčai, kylantys iš akcininkų sutarčių tik išimtiniais atvejais pasiekia teismus. Vienaip ar kitaip, akcininkų sutartys, kaip ir visos kitos civilinius santykius tarp asmenų reguliuojančios sutartys, šalims turi įstatymo galią ir esant būtinybei gali būti priverstinai vykdomos teisme¹⁶⁰.

Analizuojant teismuose nagrinėtų su akcininkų sutartimis susijusių bylų sprendimus yra būtina atsižvelgti į akcininkų sutarties specifinius tikslus. Akcininkai siekia kooperuotis tam, kad pasiektų efektyvesnį bendrovės valdymą, sukoncentruotų akcijų suteikiamas balsavimo teises ir tokiu būdu padidintų savo investicijų į bendrovę grąžą. Kadangi akcininkai neturi konkrečių reikalavimo teisių į bendrovę ir negali užtikrinti savo interesų bendrovės turtu, investicijų grąža akcininkams yra ypatingai svarbi. Tad sudarius akcininkų sutartį, kuria yra siekiama šio tikslo, akivaizdu, kad akcininkams yra būtina, jog sudaryta sutartis būtų tinkamai vykdoma. Sutarties nutraukimas, restitucija ir nuostolių atlyginimas akcininkams nėra prioritetingos sutarties pasibaigimo pasekmės, nes jomis akcininkų sutarties tikslai yra nepasiekiami ir akcininkai negauna tos galutinės ekonominės naudos, kurią tikėjosi gauti sudarydami sutartį. Dėl šios priežasties, pažeidus akcininkų sutartį dažniausiai siekiama priverstinio sutarties vykdymo teisme arba arbitraže, jeigu akcininkų sutartyje buvo aptarta arbitražinė išlyga, su reikalavimu įvykdyti prievolę natūra. Dėl šios priežasties, šiame skyriuje autorius daugiausiai dėmesio kreipia į priverstinį sutarties vykdymą teisme natūra.

CK 6.213 straipsnyje nurodyti atvejai, kada galima reikalauti įvykdyti sutarties prievolę natūra. Šio straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad pinigine prievole visais atvejais gali būti vykdoma natūra, tačiau ne visais atvejais nukentėjusi sutarties šalis gali reikalauti įvykdyti nepiniginę prievolę natūra, nes CK 6.213 straipsnio 2 dalis numato imperatyvias nepiniginės prievolės vykdymo natūra išimtis. Analizuojant akcininkų sutartis, nepiniginės prievolės vykdymas yra labai reikšmingas, nes standartine akcininkų sutartimi šalys paprastai nesitaria dėl tam tikro priešpriešinio turtinio pobūdžio patenkinimo, todėl akcininkų sutartis paprastai yra neatlygintinė sutartis, o jos dalykas – nepiniginė prievolė, nors ji ir susijusi su didesnės akcininkų investicijų į bendrovę grąžos gavimu.

---

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublika v. AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V., Nr. 3K-7-458-701/2015, kat. 3.6.1.3.

¹⁵⁹ MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82, p. 77.

¹⁶⁰ *Ibid.*

Akcininkų sutartimi sulgytos nepiniginės prievolės negalima reikalauti įvykdyti natūra, kai prievolės įvykdymas yra negalimas įgyvendinti teisiniu arba faktiniu požiūriu¹⁶¹, pavyzdžiui, kai akcininkai susitaria dėl tokių balsavimo būdų akcininkų sutartyje, kurie prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms – balsuoti už valdymo organų sprendimus ar pagal valdymo organų narių nurodymus, gauti turtinę naudą už balsavimą tam tikru būdu ar susilaikymą nuo balsavimo; arba kai miršta akcininkų sutarties šalis, kuriai akcininkų sutartimi buvo nustatyta asmeninio pobūdžio nepaveldima prievolė, kurios įpėdiniai įvykdyti negali¹⁶². Pastebėtina, kad sutarties negalima reikalauti įvykdyti natūra ir tuomet, kai tokį patį rezultatą šalis gali gauti tokiomis pačiomis sąlygomis iš kito šaltinio. Pavyzdžiui, bendrovėje yra penki akcininkai – vienas iš jų didysis, turintis 40 proc. visų bendrovės akcijų, o likę keturi smulkieji akcininkai turi po 15 proc. visų bendrovės akcijų. Didysis akcininkas buvo pateikęs visiems smulkiesiems akcininkams pasiūlymą sudaryti akcininkų sutartį, tačiau dėl sutarties sąlygų pavyko susitarti tik su vienu iš smulkiųjų akcininkų. Teoriškai, didysis akcininkas galėtų sudaryti sutartį ir su kitais smulkiaisiais akcininkais tokiomis pačiomis sąlygomis ir pasiekti tokį patį rezultatą, tačiau akcininkų sutartis yra grindžiama kooperavimusi, tad likusiems akcininkams atsisakius sudaryti akcininkų sutartį akivaizdu, kad toks pats rezultatas praktiškai negali būti pasiektas. Nepiniginės prievolės įvykdyti natūra neįmanoma, kai toks įvykdymas labai apsunkina skolininko būklę arba brangiai kainuoja¹⁶³ ir dėl to prieštarauja sąžiningumo ir teisingumo principams. Tikėtina, kad tokios situacijos, kai akcininko sutartinių pareigų, susijusių su sprendimų priėmimu ir bendrovės valdymu, vykdymas apsunkina akcininko būklę, susiklosto ypač retai ir šio darbo autoriui jos nėra žinomos, todėl toliau neaptariamos. Be kita ko, sutartis nebus priverstinai vykdoma natūra, jeigu nukentėjusi sutarties šalis per protingą terminą nereikalavo įvykdyti prievolės po to, kai sužinojo apie sutarties nevykdymą.

Tuo tarpu, Jungtinėje Karalystėje priverstinis sutarties vykdymas natūra yra vadinamas specialiu vykdymu (angl. *specific performance*). Šioje jurisdikcijoje, kaip ir Lietuvoje, priverstinis sutarties vykdymas natūra gali būti nustatomas tik teismo sprendimu¹⁶⁴. Jungtinės Karalystės teisė taip pat nustato, kad priverstinis sutarties vykdymas natūra negali būti taikomas ypač tais atvejais, kai sutartis yra asmeninio

---

¹⁶¹ MIKELĖNAS, V.; *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003, p. 287.

¹⁶² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 5.1 straipsnio 3 dalis.

¹⁶³ MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 497.

¹⁶⁴ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements*. 3rd edition. Londonas: LexisNexis, 2009, p. 123.

pobūdžio, tačiau tuo pačiu pripažįstama, jog komercinio pobūdžio akcininkų sutartis dažniausiai neturi asmeninio pobūdžio normų ir gali būti priverstinai vykdoma¹⁶⁵. Jungtinės Karalystės teisės aktai nustato ir kitas išimtis, kuomet akcininkų sutartis negalėtų būti priverstinai vykdoma, pavyzdžiui, kai priverstinis vykdymas reikalauja specialios teismo priežiūros, kai sutartis yra sudaryta vieno asmens, kai susiklosto *force majeure* situacijos dėl kurių sutartis negali būti įvykdoma bei, kaip minėta, tuomet, kai sutartis savyje turi asmeninio pobūdžio nuostatas¹⁶⁶. Tačiau nepaisant šių imperatyvių nurodymų, kada sutartis negali būti priverstinai vykdoma, akivaizdu, jog Jungtinėje Karalystėje vyrauja taisyklė, kad akcininkų sutartis yra priverstinai teisme vykdomas institutas.

Sistemiškai aiškinant akcininkų sutarties priverstinį vykdymą, reikėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad balsavimo sutartis Lietuvoje turi specifinius šios sutarties pažeidimo padarinius. CK 2.88 straipsnio 4 dalis įtvirtina, kad kreipiantis į teismą dėl balsavimo sutarties nuostatų pažeidimo, teismas turi teisę priimti sprendimą perskaičiuoti visuotinio akcininkų susirinkimo balsavimo rezultatus pagal balsavimo sutarties nuostatas arba pripažinti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą negaliojančiu. Tačiau pastarąją priemonę teismas turi teisę taikyti tik jeigu balsavimas pažeidžiant sutartį turėjo lemiamos įtakos sprendimo priėmimui ar nepriėmimui¹⁶⁷. Vis dėlto, Lietuvos teismai nėra suformulavę vieningos taisyklės ir teismų praktikos dėl akcininkų sutarčių, įskaitant ir balsavimo sutarčių, priverstinio vykdymo.

Vilniaus apygardos teisme nagrinėtoje UAB Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinikos byloje¹⁶⁸ du bendrovės akcininkai sudarė balsavimo sutartį, siekdami savo turimų balsų koncentracijos, derinant visus įmanomus veiksmus bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. Šios akcininkų balsavimo sutarties 1.2 punkte įtvirtintas mišrus akcininkų sutarties tikslas – efektyviai valdyti bendrovę, nustatyti akcininkui apsaugos mechanizmą, suderinti bendrus veiksmus bendrovės valdymo eigoje, susitarti dėl tam tikrų disponavimo akcijomis ir jų įsigijimo sąlygų. Akivaizdu, jog visi išvardinti papildomi sutarties tikslai suponuoja pagrindinį didesnės investicijų gražos akcininkams tikslą. Taip pat iš bylos medžiagos matyti, kad akcininkų sutartyje buvo numatyti sutarties galiojimo apsaugos mechanizmai, kuriais siekiama išvengti situacijų,

---

¹⁶⁵ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition.* Londonas: LexisNexis, 2009, p. 123.

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ MIKELĖNAS V.; *et al.* *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras.* Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p. 196.

¹⁶⁸ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje I. M. v. V. B., UAB „Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinika“, Nr. 2S-1987-823/2011, kat. 110.1.*

kurioms esant viena iš šalių įgytų pagrindą balsuoti pažeidžiant akcininkų sutartį. Laikantis sutarties laisvės principo, akcininkų sutartyje taip pat buvo numatyta, kad bet kuri iš šalių gali nutraukti akcininkų sutartį bet kuriuo metu, prieš 30 dienų įteikus kitai šaliai pranešimą dėl sutarties nutraukimo. Bylos atsakovė įteikė pranešimą ieškovei apie ketinimą nutraukti akcininkų sutartį, tačiau nepraėjus 30 dienų nuo pranešimo įteikimo dienos atsakovė balsavo visuotiniame akcininkų susirinkime pažeisdama vis dar galiojančią akcininkų sutartį, dėl ko ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama taikyti laikinąsias apsaugos priemones sustabdyti priimto visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo vykdymą bei įpareigoti atsakovę balsuoti pagal akcininkų sutarties nuostatas.

UAB Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinikos byloje Vilniaus apygardos teismas pasisakė, kad akcininkų sutartis negali būti vykdoma dėl dviejų priežasčių. Visų pirma, teismas rėmėsi CK 6.213 straipsnio 2 dalies 5 punktu, kuriame numatyta, jog negalima reikalauti įvykdyti neturtinę prievolę natūra, jeigu ji yra išimtinai asmeninio pobūdžio prievolė. Pastebėtina, jog teismas *expressis verbis* neaiškino, kodėl jis akcininkų sutartimi sulygtas prievolės dėl bendro balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime laiko išimtinai asmeninėmis prievolėmis. Tuo tarpu, teisės doktrinoje aiškinama, kad išimtinai asmeninio pobūdžio prievolė yra susijusi su negalimu asmenų pasikeitimu prievolėje. Asmeninės prievolės samprata yra tokia, jog dėl tam tikrų specifinių skolininko savybių kitas asmuo negalėtų įvykdyti šios prievolės vietoje skolininko¹⁶⁹, todėl prievolė yra išimtinai susijusi su skolininko asmeniu ir jam negalint atlikti savo pareigos, prievolė yra praktiškai neįgyvendinama ir negali būti priverstinai vykdoma natūra. Reikia pastebėti, kad akcininko balsavimo teisė nėra išimtinai susijusi su pačiu asmeniu. Tai neturtinė teisė, kurią suteikia turimos bendrovės akcijos, tačiau pats balsavimas visuotiniame akcininkų susirinkime nereikalauja tam tikrų akcininko specifinių savybių balsuojant akcininkų suteikiamomis balsavimo teisėmis tam, kad jos būtų laikomos asmeninio pobūdžio teisėmis. Dėl šios priežasties manytina, jog nereikėtų laikyti šio teismo argumento tinkamu atsisakyti priverstinai vykdyti akcininkų sutartį, nes akcininkų sutartis *per se* nėra sutartis su asmeninio pobūdžio prievolėmis, tad gali būti privalomai vykdoma taip pat kaip ir bet kokia kita standartinė sutartis tarp privačių asmenų¹⁷⁰.

Antra, pirmosios instancijos teismas įvertino, kad akcininkų sutartis buvo nutraukta neteisėtai. Šio sprendimo Vilniaus apygardos teismas nekvestionavo, tačiau nurodė, kad tokiu atveju ieškovė galėtų reikalauti tik žalos atlyginimo arba sutartyje numatytų

¹⁶⁹ MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 79-80.

¹⁷⁰ THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements. 3rd edition*. Londonas: LexisNexis, 2009, p. 42.

prievolės pažeidimo pasekmių taikymo. Tuo tarpu, Vilniaus apygardos teismas taip pat mano, kad CK 2.88 straipsnio 4 dalis negali būti taikoma, nes sutartis yra nutraukta. Teismas nurodo, kad netgi neteisėtai nutraukus sutartį ji yra pasibaigusi, todėl CK 2.88 straipsnio 4 dalis, kuri galėtų būti taikoma tik tuo atveju, jeigu sutartis galiotų, šioje situacijoje yra nereikšminga. Atkreiptinas dėmesys, jog sutarties nutraukimas pažeidžiant sutarties reikalavimus vis dėlto buvo nustatytas pirmosios instancijos teismo ir vėliau nekvestionuotas, todėl tai yra taip pat sutarties pažeidimas, kuris neturėtų būti laikomas aukštesnės galios veiksmu nei įstatymo norma. Vadovaujantis bendraisiais teisės principais, kad iš neteisės nekyla teisė, CK 2.88 straipsnio 4 dalis neturėtų būti teismo atmesta dėl to, kad sutartis jau buvo nutraukta, nors ir neteisėtai. Manytina, jog šis teismo argumentas, atsisakant priverstinai vykdyti sutartį ir perskaičiuoti akcininkų susirinkimo balsus pagal sudarytą akcininkų balsavimo sutartį yra taip pat netinkamas argumentas, nes neteisėtai nutraukta sutartis neturėtų pažeisti kitos sutarties šalies teisės, numatytos įstatyme.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos reguliavimas suponuoja, jog akcininkų sutartis gali būti privalomai vykdoma ir taip pat gali įpareigoti sutartį pažeidusias šalis įvykdyti sutarties nuostatas natūra. Tačiau iš pateiktos teismo pozicijos pavyzdžio akivaizdu, jog teismas pasirinko netinkamą sprendimą pasisakydamas, kad sutartis negali būti priverstinai vykdoma dėl dviejų priežasčių: asmeninės neturtinės teisės ir dėl to, kad sutartis jau buvo pasibaigusi (nors ir neteisėtai) tuo metu, kai buvo pažeidžiama. Ši teismo pozicija kritikuotina, nes netgi ir akcininkų piktnaudžiavimas savo teisėmis – ne tik įstatyme numatytomis, bet ir sutartinėmis, yra pagrindas jų civilinei atsakomybei atsirasti¹⁷¹.

Jungtinėje Karalystėje Lordų Rūmų teismas 1992 metais priėmė vieną ryškiausių sprendimų visoje Jungtinės Karalystės teismų praktikos, susijusios su akcininkų sutartimis, istorijoje. Tai buvo *Russell v. Northern Bank Development Corporation Ltd* byla, kurioje Lordų Rūmų teismas pareiškė, kad akcininkų sutartis dėl balsavimo negali būti priverstinai vykdoma¹⁷². Nors Jungtinės Karalystės teisės aktai vienareikšmiškai leidžia priverstinį akcininkų sutarties vykdymą, tačiau šioje byloje Lordų Rūmų teismas nusprendė priešingai. Byloje nagrinėta situacija, kurioje akcininkai susitarė balsuoti prieš

---

¹⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Mitnija“, uždaroji akcinė bendrovė „MG Baltic Investment“ v. V. G., E. R., Nr. 3K-3-452-415/2016, kat. 2.2.2.7.

¹⁷² Cituojama pagal: FERRAN, E. The Decision of the House of Lords in *Russell v. Northern Bank Development Corporation Limited* [interaktyvus]. *The Cambridge Law Journal*, 1994, Vol. 53, p. 343 [žiūrėta 2017 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/4507949?seq=1#page_scan_tab_contents>.

visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimą padidinti bendrovės įstatinį kapitalą, tačiau vienam iš akcininkų balsavus už įstatinio kapitalo padidinimą ir kilus ginčui tarp akcininkų dėl jų sudarytos sutarties pažeidimo, teismas įvertino tai kaip netinkamą susitarimą, kuris prieštaravo bendrovės įstatams ir dėl šios priežasties priėmė sprendimą, kuriuo pasakė, kad bendrovėje negali būti tokių susitarimų tarp akcininkų, kurie apriboja įstatų nuostatas arba prieštarauja joms¹⁷³.

Tiek Lordų Rūmų priimtame sprendime, tiek ir UAB Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinikos byloje teismai priėmė kritikuotinus sprendimus, kuomet akcininkų sutartys, kurios atitiko įstatymų nuostatas, tačiau nebuvo tinkamai jų subjektų vykdomos, buvo laikomos negaliojančiomis ir pripažintos priverstinai nevykdomomis teismuose – iš žinomų aplinkybių tikėtina, kad teismai priėmė netinkamus sprendimus. Žinoma, Lordų Rūmai tokį sprendimą, kuris susilaukė nemažai kritikos, priėmė maždaug ketvirtadaliu šimtmečio anksčiau nei kad buvo priimtas aptartas Vilniaus apygardos teismo sprendimas UAB Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinikos byloje. Tačiau reikėtų pastebėti, kad tiek vienoje, tiek kitoje byloje teismai išskėlė statutinę bendrovių teisę prieš akcininkų sutarties laisvės principą, kai nebuvo pažeistos įstatymų normos. Teismai iš esmės suabsoliutino balsavimo teisės asmeninį pobūdį ir faktą, kad asmens balsavimo teisė negali būti iš jo atimta, tačiau tokia pozicija prieštarauja sutarties laisvės principui, kuriuo vadovaujantis akcininkai turi realią galimybę apriboti, tačiau ne panaikinti, savo balsavimo teises – dėl ko ir buvo susitarta tiek vienoje, tiek ir kitoje byloje.

Apibendrinant aptartąsias bylas ir įstatyme įtvirtintą galimybę priverstinai teisme vykdyti akcininkų sutartį natūra kaip civilinio pobūdžios sutarties institutą akivaizdu, jog teismai nėra įsigilinę į akcininkų sutarties kvalifikavimo bei priverstinio vykdymo taisykles. Nors teismai sutinka, kad akcininkų sutarties sudarymas tarp akcininkų yra įmanomas, kad tokioje sutartyje, be kita ko, yra leidžiama aptarti balsavimo nuostatas visuotiniame akcininkų susirinkime, tačiau kilus ginčui susitarimas dėl balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime yra laikomas akcininko balsavimo teisės panaikinimu, o ne suvaržymu, kuo remiantis sutartis laikoma prieštaraujančia įstatymui ir nevykdoma priverstinai teisme. Be kita ko, teismai pasisako, jog balsavimo teisė yra asmeninė akcininko teisė, todėl negali būti priverstinai vykdoma, tačiau vien balsavimo teisės perleidimo sutartis įrodo, jog balsavimo teisė nėra susijusi su akcininko specifinėmis savybėmis, kad negalėtų būti priverstinai vykdoma natūra. Dėl išvardintų

---

¹⁷³ Cituojama pagal: FERRAN, E. The Decision of the House of Lords in *Russell v. Northern Bank Development Corporation Limited* [interaktyvus]. *The Cambridge Law Journal*, 1994, Vol. 53, p. 343 [žiūrėta 2017 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/4507949?seq=1#page_scan_tab_contents>.

priežasčių darytina išvada, kad teismams trūksta tiek praktikos, tiek ir fundamentalaus įsigilinimo į akcininkų sutarties institutą, jo tikslus bei šios sutarties vykdymą sutarčių bei bendrovių teisės prasme, kai bendruoju požiūriu pažeidus sutartį kyla civilinė atsakomybė.

IŠVADOS

1. Lietuvos įstatymai nereglementuoja akcininkų sutarties instituto, taip pat nepateikia akcininkų sutarties sampratos, tačiau istoriškai 1998 metų Lietuvos Respublikos akcinių bendrijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymu buvo atnaujintas Akcinių bendrovių įstatymas, kuriame buvo aptartas akcininkų sutarties sudarymas. Tuo metu galiojusios įstatymo redakcijoje akcininkų sutarties funkcija buvo nurodyta kaip tinkamas turtinių ir neturtinių akcininkų teisių įgyvendinimas, kuris leido nukrypti nuo įstatyme reglamentuojamų taisyklių nepažeidžiant jų. Iš esmės, šiuo metu sudaromų akcininkų sutarčių funkcija yra panaši – jos paprastai sudaromos su akcininkų balsavimo teise, smulkiųjų akcininkų apsauga, pasitraukimu iš bendrovės ir kitais akcininkų tarpusavio interesų apsaugos bei konfliktų sprendimo būdais, tačiau svarbiausia akcininkų sutarties funkcija laikytinas balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime reguliavimas sutarties laisvės principo ribose, kurio pagrindu sudaromos įstatyme nereglementuojamos akcininkų sutartys ne tik Lietuvoje, bet ir kitose valstybėse, kur akcininkų sutartys taip pat nėra reglamentuojamos, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje.
2. Akcininkų sutarties kvalifikuojantys požymiai iš esmės kyla iš sutarties laisvės principo, šios sutarties sampratos bei funkcijų. Svarbu, jog akcininkų sutartis būtų sudaryta tarp vienos bendrovės akcininkų, o esant būtinybei užtikrinti tam tikrą nuostatų vykdymą bendrovėje – akcininkų ir bendrovės. Taip pat svarbu, kad sutarties dalykas būtų išimtinai susijęs su bendrove, akcijomis ar akcininkų teisėmis bei pareigomis, šia sutartimi būtų siekiama pagrindinio akcininkų tikslo – padidinti bendrovės akcininkų investicijų grąžą, pasitelkiant kitus papildomus tikslus. Akcininkų sutarties kvalifikavimą ir jos, kaip savarankiško instituto, vykdymą užtikrintų akcininkų sutarties sudarymas raštu. Šiuos elementus turinti sutartis, nors ir tiesiogiai nereglementuojama teisės aktuose, kvalifikuojama savarankiška akcininkų sutartimi ne tik Lietuvoje, bet ir daugumoje Europos valstybių, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Italijoje, Danijoje, Jungtinėje Karalystėje.
3. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.88 straipsnyje reglamentuojama juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis laikytina akcininkų sutartimi *per se*, nes atitinka visus kvalifikuojančius akcininkų sutarties požymius bei sampratą – akcininkų sutarties funkcionalumą, šios sutarties dalyką bei tikslus, taip pat akcininkų sutarties subjektus bei formą. Tokio tipo balsavimo sutartis aptinkama ir Jungtinėje Karalystėje bei Kanadoje. Dėl šios priežasties, Lietuvos reguliavime negalime

suabsoliutinti formalaus balsavimo sutarties pavadinimo ir šios sutarties reglamentavimo, kuriame nėra *expressis verbis* minima akcininkų sutarties sąvoka – kvalifikuojant balsavimo sutartį reikalinga atsižvelgti į šios sutarties bei akcininkų sutarties kvalifikuojančių požymių tapatumą. Tačiau akcininkų sutarties taip pat nereikėtų apriboti vien balsavimo sutarties institutu, nes atsižvelgiant į visus akcininkų sutarties tikslus, dalykus, funkcijas ir sutarties laisvės principo įtaką šiai sutarčiai akivaizdu, kad akcininkų sutarties institutas yra platesnis nei balsavimo sutartis.

4. Balsavimo teisės perleidimo institutas, reglamentuojamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.89 straipsnyje iš esmės yra specifinis institutas, kuris kitose valstybėse apskritai nėra žinomas arba suprantamas kitaip nei jis reglamentuojamas Lietuvoje. Balsavimo teisės perleidimo sutartis turi nemažai panašumų į įgaliojimo institutą, kuriuo įgaliotiniui suteikiama teisė veikti atstovaujamojo vardu ir atlikti tam tikrus veiksmus, kai jokia nuosavybės teisė nėra perleidžiama. Tuo tarpu, kitose jurisdikcijose, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ar Jungtinėse Amerikos Valstijose, balsavimo teisės paprastai perleidžiamos kartu su akcijų nuosavybe, numatant galimybę susigrąžinti ją praėjus nustatytam laikotarpiui. Vis dėlto, nagrinėtos valstybės tokio pobūdžio sutarties nelaiko akcininkų sutartimi, todėl Lietuvoje vertinant akcininkų sutarties kvalifikuojančius požymius bei šios sutarties sampratą darytina išvada, jog balsavimo teisės perleidimo sutartis nėra akcininkų sutartis *per se*.
5. Bendrovės steigimo dokumentai ir įstatai yra reglamentuojami Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme ir iš esmės turi tik vieną panašumą su akcininkų sutartimi – sutarties dalyką. Tačiau įstatuose dalykas privalo būti aptariamasis įstatymo ribose, kai akcininkų sutarties laisvės principo samprata leidžia interpretuoti įstatymo nuostatas jų nepažeidžiant. Bendrovės steigimo sutartis ir įstatai yra viešai skelbiami ir visus akcininkus vienodai įpareigojantys dokumentai, kai tuo tarpu akcininkų sutartis Lietuvoje, priešingai nei, pavyzdžiui, Brazilijoje, yra neregistruotinas ir trečiosioms šalims neviešinamas sandoris. Dėl šios priežasties, akcininkų sutartyje dažnai atskleidžiama konfidenciali informacija bei reguliuojami labiau bendrovės faktinę situaciją atitinkantys akcininkų bei bendrovės santykiai, kurių įstatuose dėl jų viešumo ir privalomumo visiems akcininkams aptarti neįmanoma. Dėl šių požymių bendrovės steigimo dokumentai ir įstatai nelaikomi akcininkų sutartimi ar šios sutarties rūšimi.

6. Akcininkų sutartis yra savarankiška sutartis, turinti savo kvalifikuojančius požymius ir siekianti tokių tikslų, kurių įgyvendinti kita sutartimi praktiškai neįmanoma. Dėl šios priežasties, akcininkų sutarčiai taikomos įstatyme reglamentuojamos sutarties priverstinio vykdymo nuostatos, iš kurių akcininkams, sudariusiems akcininkų sutartį, aktualiausia – galimybė priverstinai vykdyti akcininkų sutartį natūra teisme, nes tik šiuo būdu gali būti pasiekiami akcininkų sutarties tikslai. Vis dėlto, akcininkų sutarties priverstinis vykdymas natūra prasilenkia su įstatyminiu reglamentavimu, nes Lietuvos teismai vengia vykdyti akcininkų sutartis argumentuodami tuo, kad akcininkų sutartis yra asmeninio pobūdžio sutartis ir šia sutartimi panaikinamos akcininkų įstatyminės teisės. Jungtinės Karalystės teismai prideda, kad akcininkų sutartis negali prieštarauti įstatų nuostatoms. Tačiau pastebėtina, kad akcininkų sutarties dalykas nėra išimtinai susijęs su akcininko asmeniu bei akcininkų sutarties nuosatos gali tik apriboti, bet ne visiškai panaikinti akcininkų teises, be kita ko, akcininkų sutarties laisvės principas leidžia akcininkams nukrypti nuo statutinių nuostatų, todėl turi būti sudaryta galimybė akcininkų sutartį, kuri neprieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms bei geros moralės principams, priverstinai teisme vykdyti natūra.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2001/34/EB. OL, 2004 L 390/38.

Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914.
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 55-1046.
5. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. VII-666. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 36-961.
6. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymo NR. IX-1804 pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, registracijos nr. XIIP-4722.
7. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2007, nr. 17-626.

Užsienio valstybių teisės aktai

1. Danijos viešų ir privačių ribotos atsakomybės bendrovių aktas (lov om aktie- og anpartsselskaber) [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://danishbusinessauthority.dk/sites/default/files/danish_companies_act.pdf>.
2. Italijos civilinis kodeksas. Iš *Abstract of the Italian Civil Code translated in English. Italian Company Law* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2017 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.altalex.eu/sites/default/files/00181184_estratto%20Codice%20Civile%20Tradotto%20in%20inglese.pdf>.

3. Italijos konsoliduotas finansų įstatymas [interaktyvus]. 1998 [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.consob.it/mainen/documenti/english/laws/fr_decree58_1998.htm#Article_122>.
4. Jungtinės Karalystės vertybinių popierių skolinimo ir skolinimosi kodeksas (Securities Borrowing and Lending Code of Guidance) [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.isla.co.uk/wp-content/uploads/2015/08/stockborrowing-code-2009.pdf>>.
5. Jungtinių Amerikos Valstijų modelinis verslo įmonių aktas (Model Business Corporation Act) [interaktyvus]. 1950 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/model-bus-corp-laws-w-o-comments-2010.authcheckdam.doc>.
6. Jungtinių Amerikos Valstijų modelinio verslo įmonių akto H priedas (Model Business Corporation Act Appendix H „Model Statutory Close Corporation Supplement“) [interaktyvus]. 1969 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ebook.nscpolteksby.ac.id/files/Ebook/Business%20Administrati on/The%20Law%20Of%20Business%20Organization%20-%20John%20E.%20M oye/Appendix%20H%20-%20Model%20Statutory%20Close%20Corporation%20 Supplement.pdf>>.
7. Niujorko verslo įmonių įstatymas (New York Business Corporation Law) [interaktyvus]. 1961 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://codes.findlaw.com/ny/business-corporation-law/bsc-sect-620.html>> .
8. Pietų Karolinos įstatymų kodeksas (South Carolina Code of Laws) [interaktyvus]. 1976 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.scstatehouse.gov/Archives/CodeofLaws2000/t33c018.php>> .
9. Prancūzijos civilinis kodeksas (Code civil) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2017 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/7754/105592/version/4/file/Code_civil_20130701_EN.pdf>.
10. Prancūzijos komercinis kodeksas (Code de commerce) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1951/13685/version/5/file/Code_32.pdf>.
11. Rusijos federalinis akcinių bendrovių įstatymas [interaktyvus]. 1995 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eng.rushydro.ru/file/main/english/investors/corp_law/FEDERAL_LAW_ON_JOINT_2002.pdf>.

Specialioji literatūra

1. BOSAITĖ, A.; BUTOV, S. Juridiniai asmenys kaip civilinės teisės subjektai. Iš MIZARAS, V., *et al. Civilinė teisė: Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
2. LAURAITYTĖ, E. Sutartinės bendrovės teorijos susiformavimas ir sutartinė bendrovės prigimtis. *Teisė*, 2014, t. 90.
3. MIKALONIENĖ, L. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*: monografija. Vilnius: VĮ Registrų Centras, 2015.
4. MIKALONIENĖ, L. Uždarnosios akcinės bendrovės akcininkų sutarties teisinė kvalifikacija. *Teisės problemos*, 2011, Nr. 1 (71).
5. MIKELĖNAS V., *et al. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002.
6. MIKELĖNAS, V., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003.
7. MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002.
8. MIKELĖNAS, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996.
9. MIKELĖNAS, V.; VILEITA, A.; ir TAMINSKAS, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001.
10. MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Belgijos Karalystė ir Jungtinė Karalystė. *Teisė*, 2012, t. 85.
11. MILIAUSKAS, P. Kai kurie akcininkų sutarčių reglamentavimo lyginamieji aspektai: Lietuvos Respublika. *Teisė*, 2012, t. 83.
12. MILIAUSKAS, P. Kai kurie teoriniai akcininkų sutarčių aspektai. *Teisė*, 2012, t. 82.
13. CADMAN, J. *Shareholders' Agreements, 4th edition*. Londonas: Sweet & Maxwell, 2004.
14. GORGA, E. Corporate control and governance after a decade from 'Novo Mercado': changes in ownership structures and shareholder power in Brazil. Iš *Research Handbook on Shareholder Power*, Cheltenhamas, Northamptonas: Edward Elgar Publishing, 2015.
15. MILIAUSKAS, P. *Company law aspects of shareholders' agreements in listed companies*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: Vilniaus Universitetas, Gento Universitetas, 2014.

16. THOMAS, K. R.; RYAN, Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements*. 3rd edition. Londonas: LexisNexis, 2009.
17. WOLF, R. Ch. *The Law and Practice of Shareholders' Agreements in National and International Joint Ventures: Common and Civil law Uses With Multiple Clauses and Forms for the Practitioner*. Kroidonas: CPI Group (UK) Ltd, 2014.

travaux préparatoires

1. Europos Komisijos galutinis Europos modelinio bendrovių akto projektas (Final Draft of European Model Company Act by European Commission) [interaktyvus]. 2015 [žiūrėta 2017 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.commerciallaw.com.ua/attachments/article/96/Final%20Draft%20EMCA%20Code.pdf>>.
2. 2006 m. rugsėjo mėn. Europos Komisijos vykdyta išorinė studija dėl proporcingumo tarp nuosavybės ir kontrolės Europos Sąjungos listinguojamose bendrovėse. Panešimas dėl proporcingumo principo Europos Sąjungoje (Proportionality Between Ownership and Control in EU Listed Companies External Study Commissioned by the European Commission dated on September 2006. Report on the Proportionality Principle in the European Union) [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/shareholders/study/final_report_en.pdf>.

Elektroniniai dokumentai

1. Lietuvos statistikos departamentas. *Šiuolaikinė Lietuva (1991–dabar). Veikiantys ūkio subjektai metų pradžioje* [interaktyvus oficialių duomenų portalas]. 2017 [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=8f6e7e35-5730-4eb5-ae12-4866a9aff401>>.
2. Nacionalinė teismų administracija. *2016 metų statistikos ataskaitos; 2015 metų statistikos ataskaitos; 2014 metų statistikos ataskaitos* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>>.

3. SANITAS, AB. *Neaudituojų tarpinių sutrumpintų konsoliduotųjų ir atskirų 2010 m. birželio 30 d. finansinių ataskaitų rinkiniai, parengti pagal tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus, priimtus taikyti Europos Sąjungoje, ir tarpinis konsoliduotasis 2010 m. šešių mėnesių pranešimas* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nasdaqomxbaltic.com/upload/reports/san/2010_q2_lt_ltl_con_ias.pdf>.
4. Teisinės informacijos paieškos sistema. *Infolex* [interaktyvus, žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt>>.
5. ANDENAS, M., Shareholders' Agreements: Some EU and English Law Perspectives [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2017 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <https://tsukuba.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=9185&item_no=1&attribute_id=17&file_no=1>.
6. BAGLIONI, A., Shareholders' Agreements and Voting Power Evidence from Italian Listed Firms [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.unicatt.it/Istituti/EconomiaFinanza/Quaderni/ief0081.pdf>>.
7. BELOT, F. Shareholder Agreements and Firm Value: Evidence from French Listed Firms [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2017 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.affi.asso.fr/uploads/Externe/48/CTR_FICHER_343_1226_349180.pdf>.
8. BERTRAND, D.; *et al.* Canada. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=A24EC5D2-26B8-4EA0-9FBC-097576A967F3>>.
9. FAULKNER, M. C. An Introduction to Securities Lending [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2017 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankofengland.co.uk/markets/Documents/gilts/securitieslending.pdf>>.
10. FERRAN, E. The Decision of the House of Lords in *Russell v. Northern Bank Development Corporation Limited* [interaktyvus]. *The Cambridge Law Journal*, 1994, Vol. 53 [žiūrėta 2017 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/4507949?seq=1#page_scan_tab_contents>.
11. GOMTSIAN, S. *The Enforcement of Shareholders' Agreements Comparative Analysis of English and Russian Law*: magistrinis rašto darbas [interaktyvus]. Tilburgas: Tilburgo Teisės Mokykla, 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=128481>>.

12. GREEVEN, C.; AGHINA, T.; SLOTTJE, F. The Netherlands in respect of private companies with limited liability. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=B16CD41A-C817-499D-A930-39D0C474AF52>>.
13. ICHAY, F. France. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F7E7F4B3-A308-498E-8218-BEB66C0F6B7E>>.
14. MANCHES, Ch. O. England and Wales. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=CD3FB209-112A-4678-91D2-CED421DD8A53>>.
15. NETO, H. B.; MAGGI, B. O. Brazil. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=6F60BE50-06BC-4BE0-A642-BF847BDD8FB4>>.
16. NUNZIANTE, G. Italy. Iš *IBA Guide on Shareholders' Agreements* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=F16AEC A1-542E-4367-9AA2-19F91F8CA428>>.

Teismų sprendimai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos butų privatizavimo įstatymo 5 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Nr. 2/96.*
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2016 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje uždaroji akcinė bendrovė „Mitnija“, uždaroji akcinė bendrovė „MG Baltic Investment“ v. V. G., E. R., Nr. 3K-3-452-415/2016, kat. 2.2.2.7.*
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje A.B. v. R.B., UAB „Europa Group“, UAB „GROUP EUROPA INVESTMENT“, Nr. 3K-3-586-219/2015, kat. 2.2.2.7.*

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. *2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublika v. AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V., Nr. 3K-7-458-701/2015, kat. 3.6.1.3.*
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje R. Ž. v. uždaroji akcinė bendrovė „Aclean LT“, Ž. K., T. K., D. M., Nr. 3K-3-452-248/2015, kat. 50.11.2.*
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje G. L. v. D. K., UAB „Timber group“, Nr. 3K-3-594/2013, kat. 27.3.2.1.*
7. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „IN Group“, UAB „TAURŲ ŽUVYS“ v. L. D.-B., J. D., K. Z., J. V. P., Nr. 2A-279-407/2016, kat. 2.1.2.*
8. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2014 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje G. L. v. D. K., Nr. 2A-839/2014, kat. 27.3.2.1.*
9. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyrius. *2013 m. rugsėjo 23 d. sprendimas civilinėje byloje G. L. v. D. K., Nr. 2-1494-221/2012, kat. 22.9.*
10. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje I. M. v. V. B., UAB „Baltijos ir Amerikos terapijos ir chirurgijos klinika“, Nr. 2S-1987-823/2011, kat. 110.1.*

**AKCININKŲ SUTARTIES KVALIFIKAVIMO IR PRIVERSTINIO VYKDYMO
TEISME LYGINAMIEJI ASPEKTAI**

Lietuvos Respublikos teisės aktuose akcininkų sutartys bendruoju požiūriu nėra reglamentuojamos, tačiau praktikoje jos sudaromos. Tai suponuoja, jog Lietuvos bendrovių teisės sistemoje akcininkų sutartys atlieka tam tikras funkcijas, turi savo kvalifikuojamuosius požymius, sampratą, tikslus bei kitus esminius sutarties elementus, kuriuos autorius analizuoja šiame rašto darbe. Išskirtiniai akcininkų sutarties požymiai potencialiai suformuoja galimybę akcininkų sutartį laikyti savarankišku sutarties institutu, kurio siekiamų tikslų neįmanoma įvykdyti kitomis įstatyme reglamentuojamomis civilinio pobūdžio sutartimis. Vis dėlto, Lietuvos teisės aktuose yra reglamentuojamos tokios sutartys, kurios savo kvalifikuojančiais požymiais yra panašios į akcininkų sutartis – tai juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartis, balsavimo teisės perleidimo sutartis bei steigiamieji bendrovės dokumentai. Autorius, siekdamas paaiškinti, ar šios sutartys gali būti savaime vadinamos akcininkų sutartimis, rašto darbe analizuoja jas, taikydamas akcininkų sutarties kvalifikuojančiuosius požymius. Atsižvelgdamas į tai, kad akcininkų sutartys nėra tiesiogiai reglamentuojamos Lietuvos teisės aktuose, autorius taip pat atkreipia dėmesį į aktualiausias akcininkų sutarčių priverstinio vykdymo teisme problemas, analizuodamas reikšmingiausių priverstinio akcininkų sutarčių vykdymo teismų praktiką. Savo rašto darbe autorius siekia išsamios akcininkų sutarties instituto analizės, todėl Lietuvos teisinius santykius lygina su reikšmingiausių bendrosios teisės tradicijos bei kontinentinės teisės tradicijos valstybių reguliavimais.

SUMMARY (anglų kalba)

COMPARATIVE ASPECTS OF SHAREHOLDERS' AGREEMENT QUALIFICATION AND ENFORCEMENT IN COURT

Shareholders' agreements are not regulated by the legislation of the Republic of Lithuania in a broad sense, and yet they are concluded in practice. This implies that shareholders' agreements perform certain functions in the Lithuanian company law system, have their own qualifying features, concept, aims and other essential elements of the agreement, which are analysed by the author in this thesis. The distinctive features of the shareholders' agreement potentially make it possible to treat the shareholders' agreement as an independent concept of agreement, the objectives of which cannot be attained by other civil contracts governed by law. Nevertheless, Lithuanian legislation governs some kind of agreements which are similar to shareholders' agreements in terms of their qualifying features. These are voting agreements of members of a legal entity, agreements on the transfer of voting rights, and founding documents of a company. In order to clarify whether these agreements can automatically be referred to as shareholders' agreements, the author analyses them using the qualifying features of the shareholders' agreement. Taking into account that shareholders' agreements are not directly regulated by Lithuanian legislation, the author also draws attention to the most relevant issues of the enforcement of shareholders' agreements in court, analysing the most significant case law relating to the enforcement of shareholders' agreements. Aimed at a comprehensive analysis of the concept of the shareholders' agreement, this thesis compares Lithuanian legal relationships with the most significant common law and continental law regulatory traditions.